

EVALUARE

**RAPORT DE EVALUARE A STRATEGIEI
NAȚIONALE DE PREVENIRE ȘI
COMBATERE A VIOLENȚEI FĂȚĂ
DE FEMEI ȘI VIOLENȚEI ÎN FAMILIE**

PENTRU ANII 2018 – 2023

**LA
STRADA**
Moldova

OAK
FOUNDATION

 **UN
WOMEN**

RAPORT DE EVALUARE A STRATEGIEI NAȚIONALE DE PREVENIRE ȘI COMBATERE A VIOLENȚEI FAȚĂ DE FEMEI ȘI VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

PENTRU ANII 2018 – 2023

ECHIPA DE EVALUARE:

Arina Țurcan,

Avocată, AO „Centrul de Drept al Femeilor”

Doina Cazacu,

Directoare program femei, Centrul Internațional „La Strada”

Prezenta evaluare a fost coordonată de AO Centrul Internațional „La Strada”, în parteneriat cu UN Women, în cadrul proiectului „Women and Children against violence: insuring human rights protection programme”, donator — OAK Foundation

Opiniile prezentate în publicație aparțin autorilor și nu reflectă punctul de vedere al OAK Foundation și UN Women.

CHIȘINĂU, 2022

CUPRINS

I. CADRUL EVALUĂRII	6
2. Metode de colectare a datelor și eșantionare	6
3. Limitele evaluării	9
II. DESCRIEREA STRATEGIEI ȘI A OBIECTIVELOR	10
III. EVALUAREA INDICATORILOR CANTITATIVI ȘI CALITATIVI AI STRATEGIEI	14
IV. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	41
ANEXE	45
Anexa 1. Tabelul de apreciere a nivelului de implementare a planului de acțiuni	45
Anexa 2. Lista indicatorilor de progres ai strategiei	67
Ghid de interviu	68
Ghid de interviu pentru membrii coaliției „Viața fără violență în familie”	72
Întrebări adresate participanților la focus-grup	74
Bibliografie	76

ABREVIERI

AAIJ	Agenția de Administrare a Instanțelor Judecătorești
AJGS	Asistență Juridică Garantată de Stat
ANAS	Agenția Națională Asistență Socială
APL	Administrația Publică Locală
BNS	Biroul Național de Statistică
CAP VPVTFU	Centrul de Asistență și Protecție a Victimelor și Potențialelor Victime ale Traficului de Ființe Umane
CDF	Centrul de Drept al Femeilor
CIPAL	Centrul integrat de pregătire pentru aplicarea legii
CML	Centrul de Medicină Legală
CNAJGS	Consiliul Național pentru Asistența Juridică Garantată de Stat
CNSM	Consiliul Național al Sindicatelor din Moldova
CONVENȚIA DE LA ISTANBUL	Convenția Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și violenței domestice
CP	Codul penal al Republicii Moldova
DPAEFB	Direcția politici de asigurare a egalității între femei și bărbați
EMD	echipe multidisciplinare
IGP	Inspectoratul General al Poliției
INJ	Institutul Național al Justiției
INP	Inspectoratului Național de Probațiune
MECC	Ministerului Educației, Culturii și Cercetării
MMPS	Ministerul Muncii și Protecției Sociale
ONG	Organizație neguvernamentală
PA	Plan de acțiuni
PIGD	Programul Integrat de Gestionare a Dosarelor
PNADO	Planul Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului
RCTV MEMORIA	Centrul de reabilitare a victimelor torturii „Memoria”

I. CADRUL EVALUĂRII

I. Scopul și obiectivele evaluării

Prezenta evaluare a urmărit analiza gradului de realizare a obiectivelor stabilite în Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie pentru perioada 2018–2023 (în continuare — *Strategie*), identificarea rezultatelor și a impactului determinat de implementarea acesteia. Procesul de evaluare a Strategiei s-a bazat pe următoarele obiective:

- înțelegerea faptului cât de relevantă a fost Strategia națională de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie pentru perioada 2018–2023, în general;
- determinarea nivelului de implementare a obiectivelor generale ale Strategiei;
- identificarea cauzelor care au determinat eșecul de a implementa sau implementarea defectuoasă a obiectivelor generale ale Strategiei;
- analiza și prezentarea principalelor lacune în procesul de implementare a Strategiei;

- evaluarea eficienței și eficacității Strategiei;
- elaborarea recomandărilor pentru îmbunătățirea politicii de stat în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie.

II. Metode de colectare a datelor și eșantionare

La realizarea evaluării și elaborarea concluziilor și recomandărilor s-a ținut cont de prevederile Hotărârii Guvernului nr. 386 din 17.06.2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice, fiind aplicate următoarele metode de cercetare:

- analiza rapoartelor, studiilor ce vizează implementarea Strategiei;
- realizarea studiului calitativ.

În cadrul evaluării au fost folosite următoarele criterii de evaluare a politicilor, recunoscute la nivel internațional: relevanță, eficiență, eficacitate, impact și durabilitate.

RELEVANȚĂ	Reflectă măsura în care activitățile au condus la atingerea obiectivelor și rezultatelor așteptate, în funcție de prioritățile naționale stabilite. Relevanța unui document de politici publice urmărește modul în care documentul respectiv recunoaște cele mai importante probleme din domeniu, înțelege magnitudinea acestora și propune un set de măsuri, intervenții și acțiuni pe potrivă problemelor identificate și a magnitudinii lor. Acest element de proporționalitate determină în mare măsură dacă un document de politici publice este relevant sau nu.
EFICIENȚĂ	Eficiența reprezintă măsura în care activitățile au urmărit realizarea rezultatelor propuse și sistemele de monitorizare folosite. Acest indicator include măsurarea și analiza gradului de realizare a intervențiilor din cadrul Planului de acțiuni (PA) și a rezultatelor produse de acestea. Rezultatele analizate se referă la schimbările pozitive care s-au realizat/produs într-un termen relativ scurt, de cele mai multe ori prescris în PA.
EFICACITATE	Eficiența reprezintă măsura în care activitățile au urmărit realizarea rezultatelor propuse și sistemele de monitorizare folosite. Acest indicator include măsurarea și analiza gradului de realizare a intervențiilor din cadrul Planului de acțiuni (PA) și a rezultatelor produse de acestea. Rezultatele analizate se referă la schimbările pozitive care s-au realizat/produs într-un termen relativ scurt, de cele mai multe ori prescris în PA.
IMPACT	Impactul se referă la analiza rezultatelor semnificative care s-au produs în perioada de implementare a Strategiei, la amploarea acestora și nivelul la care pot fi atribuite intervențiilor din cadrul documentului de politici publice. În contextul impactului de politici publice, prin rezultate semnificative se are în vedere atât schimbările pozitive planificate, cât și schimbările negative ce au survenit.
DURABILITATE	Durabilitate este capacitatea de a produce efecte de durată.

Nivelul de relevanță a fost măsurat de la 0 la 4 puncte. Un punctaj mic semnifică un nivel mic al relevanței, iar un punctaj mai aproape de 4 semnifică un nivel mare de relevanță (*a se vedea tabelul de mai jos*).

Gradul de relevanță a acțiunii	Descrierea gradului de relevanță	Punctajul
Lipsă de relevanță	Acțiunea nu contribuie deloc la producerea rezultatului.	0
Relevanță mică	Acțiunea contribuie în măsură mică la producerea rezultatului.	0,1–0,4
Relevanță semnificativă	Acțiunea contribuie în măsură mare la producerea rezultatului, împreună cu alte acțiuni.	0,4–0,9
Relevanță decisivă	Acțiunea contribuie decisiv la producerea rezultatului, fără această acțiune rezultatul nu s-ar produce.	1

Nivelul de eficiență a fost apreciat prin punctaj de la 0 la 4. Un punctaj mic semnifică un grad de realizare/eficiență mai mic, iar un punctaj mai aproape de 4 semnifică un nivel sporit de eficiență. Indicatorii de evaluare sunt prezentați în tabelul de mai jos.

Constatarea generală privind indicatorul	Descrierea gradului de realizare	Punctajul
Nerealizat	Acțiunea nu a fost începută și nu a produs nici un efect conform indicatorilor de realizare.	0 – 1
Parțial realizat	Acțiunea a fost începută, este nefinalizată, indicatorii au fost realizați în proporție mai mică de 50% și nu există o perspectivă clară de finalizare într-un termen apropiat.	1 – 2
	Acțiunea a fost începută, este nefinalizată, indicatorii au fost realizați în proporție de peste 50% și există o perspectivă clară de finalizare într-un termen apropiat.	2 – 3
Realizat	Acțiunea a fost realizată în termen conform indicatorilor de realizare.	3 – 4

În baza criteriilor de evaluare a politicilor, în procesul de evaluare a Strategiei au fost stabilite următoarele sarcini principale:

- studierea relevanței politicii de stat în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie, inclusiv evaluarea gradului de corespundere a Planului de acțiuni (PA) cu situația la zi a fenomenului violenței în familie în Republica Moldova, cu nevoile persoanelor afectate de violență în familie;
- studierea indicatorilor calitativi și cantitativi stabiliți și a gradului de realizare a lor în cadrul primului PA;
- evaluarea eficacității politicii privind nivelul de atingere a obiectivelor și scopurilor planificate în PA, precum și a impactului politicii;
- evaluarea eficienței politicii privind utilizarea resurselor existente pentru atingerea obiectivelor propuse și a durabilității politicii;
- elaborarea recomandărilor pentru îmbunătățirea politicii de stat în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie.

Evaluarea finală a fost realizată pentru fiecare dintre cele patru obiective generale incluse în Strategie. Pentru exercițiul de evaluare finală au fost utilizate mai multe metode/instrumente.

Analiza informației primare

- Raportul național pentru anul 2018 cu privire la violența în familie și violența față de femei în Republica Moldova.¹
- Sumarul executiv al Raportului privind gradul de realizare a Planului de acțiuni pentru anii 2018-2020 a Strategiei naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie 2018–2023 pe parcursul anului 2018.²
- Sumarul executiv al Raportului privind gradul de realizare a Planului de acțiuni pentru anii 2018-2020 a Strategiei naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie pe anii 2018–2023, pe parcursul anului 2019.³
- Sumar executiv al Raportului privind gradul de realizare a planului de acțiuni pentru anii 2018-2020 a Strategiei naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie pe anii 2018–2023, pe parcursul anului 2020.⁴
- Raportul național pentru anul 2019 cu privire la violența în familie și violența față de femei în Republica Moldova.⁵
- Raportul pentru anul 2020 cu privire la violența în familie și violența față de femei.⁶
- Sumar executiv al Raportului cu privire la gradul de realizare a Planului de acțiuni pentru anii 2021–2022 a Strategiei naționale de pre-

1 Disponibil online: https://msmps.gov.md/sites/default/files/raport_vf_2018_pdf.pdf

2 Disponibil online: <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2022/04/raport-de-monitorizarea-pentru-anul-2019-privind-realizarea-planului-de-actiuni-al-strategiei-naționale-de-prevenire-si-combatere-a-violentei-fata-de-femei-si-violentei-in-familie-2018-2023.pdf>

3 Disponibil online pe: https://lastrada.md/pic/uploaded/RAPORT_evaluarea%20intermediara%20a%20Strategiei%20VF.pdf

4 Disponibil online pe: <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2022/04/raport-de-monitorizarea-pentru-anul-2020-privind-realizarea-planului-de-actiuni-al-strategiei-naționale-de-prevenire-si-combatere-a-violentei-fata-de-femei-si-violentei-in-familie-2018-2023-.pdf>

5 Disponibil online pe: <https://msmps.gov.md/wp-content/uploads/2021/04/Raport-2020-privind-violenta-in-familie-si-fata-de-femei.pdf>

6 Disponibil online pe: <https://ms.gov.md/wp-content/uploads/2021/04/Raport-2020-privind-violenta-in-familie-si-fata-de-femei.pdf>

venire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie pe anii 2018–2023, pe parcursul anului 2021.⁷

- Sumar executiv al Raportului cu privire la gradul de realizare a Planului de acțiuni pentru anii 2021–2022 a Strategiei naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie pe anii 2018–2023, pe parcursul perioadei ianuarie–iunie 2022.⁸
- Rapoartele prezentate de Inspectoratul General al Poliției (IGP) pentru perioada analizată (2018–2022).⁹
- Raportul Republicii Moldova privind implementarea Convenției Consiliului Europei privind combaterea violenței față de femei și a violenței în familie, 2022.¹⁰
- Raportul de evaluare finală a Strategiei pentru asigurarea egalității între femei și bărbați, 2017–2021.¹¹
- Informații privind realizarea acțiunilor de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie furnizate de ONG-uri, organizații internaționale și instituții guvernamentale din perioada cercetată.

Analiza informației secundare

- Rapoarte interne ale evenimentelor strategice organizate pe parcursul perioadei cercetate (*cu referire la evenimentele naționale și internaționale organizate în Republica Moldova*).
- Rapoarte interne de monitorizare a implementării legislației și politicilor în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie realizate de organizații neguvernamentale.
- Rapoarte externe de monitorizare și evaluare a politicii în domeniul prevenirii și combaterii

7 Disponibil online pe: <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2022/06/Raport-monitorizare-Strategie-VF-anul-2021.pdf>

8 Disponibil online pe: <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2022/08/Raport-monitorizare-Strategie-VF-I-semesteru-2022-.pdf>

9 Disponibil online pe: <https://politia.md/ro/advanced-page-type/rapoarte-si-evaluari>

10 Disponibil online pe: <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2022/08/Raport-Implementarea-Conventiei-CE-privind-combaterea-violentei-fata-de-femei-2022.pdf>

11 Disponibil online pe: https://social.gov.md/wp-content/uploads/2022/07/Raport_Evaluare_FINAL_StrategiaEgalitateGen2017-2021.pdf

violenței față de femei și violenței în familie pentru Republica Moldova (*exemplu: Raportul CEDAW, UPR*).

- Informație internă colectată de Coaliția Națională „Viața fără violență în familie”.

Discuții focus-grup

Pentru identificarea percepțiilor, opiniilor și reacțiilor participanților referitoare la gradul de realizare a Strategiei au fost realizate **6 focus-grupuri**, cu o durată de maximum 2 ore, în format online, cu înregistrarea audio. Focus-grupurile au fost formate după cum urmează:

- un focus-grup cu participarea angajaților Direcțiilor de asistență socială și protecție a familiei din mun. Bălți și raioanele Telenești, Criuleni, Ungheni și Fălești;
- un focus-grup cu participarea angajaților din poliție — ofițeri de urmărire penală din cadrul Inspectoratelor de Poliție Cimișlia, Comrat, Soroca;
- un focus-grup cu participarea angajaților din poliție, domeniul securității publice din cadrul Inspectoratului Național de Securitate Publică a Inspectoratelor de Poliție Cimișlia, Criuleni, Comrat, Soroca;
- un focus-grup cu participarea reprezentanților **Coaliției Naționale „Viața fără violență în familie”** (*Asociația Obștească Centrul de Drept al Femeilor, Chișinău; Asociația Obștească Promo-LEX, Chișinău; Asociația Obștească Centrul pentru Reabilitarea Victimelor Torturii „Memoria”, Chișinău; Centrul Maternal „Pro-Femina”, Hâncești*);
- un focus-grup cu participarea reprezentanților centrelor comunitare de sănătate mintală din Cimișlia, Orhei, Soroca;
- un focus-grup cu participarea femeilor afectate de violență din Șoldănești, Bălți, Rezina, Chișinău.

Pentru recrutarea respondenților participanți la discuțiile de grup a fost utilizată metoda „bulgăre-lui de zăpadă” (*snowball*), luându-se în considerare următoarele criterii: vârsta, mediul de reședință, studiul și alte caracteristici specifice pentru fiecare grup interviuat. Toate focus-grupurile au fost moderate de experții contractați pentru realizarea evaluării, ghidați de o listă de întrebări.

Interviuri cu persoane-cheie

Evaluarea a inclus și 12 interviuri aprofundate cu profesioniști ce lucrează în domeniu, femei afectate de violență etc. Respondenților li s-a garantat confidențialitatea răspunsurilor.

III. Limitările evaluării

În procesul realizării prezentei evaluări, au fost identificate anumite limitări după cum urmează.

Acces limitat la datele privind cazurile de violență în familie și violență sexuală. Procesul de evaluare a fost însoțit de constrângeri în identificarea unor date importante și lipsa rapoartelor sectoriale în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie. Ele au complicat exercițiul de analiză și nu au permis aprecierea comprehensivă a gradului de atingere a obiectivelor Strategiei.

Timpul limitat pentru colectarea datelor și analiză. Perioada realizării evaluării finale a coincis cu începerea conflictului armat în Ucraina, care a generat un flux mare de persoane refugiate și a determinat canalizarea eforturilor profesioniștilor din toate domeniile și a reprezentanților ONG-urilor de profil pe răspunsul la criza refugiaților. În condițiile descrise evaluarea finală a avut loc în termen de cel mult o lună, perioadă mult prea scurtă pentru analiza documentelor strategice în contextul lipsei de date în unele sectoare cruciale pentru implementarea Strategiei, ca sistemul procuraturii, judiciar, de probațiune și medical, dar și pentru realizarea interviurilor individuale aprofundate. **Lipsa descrierii impactului Strategiei și a indicatorilor aferenți.**

Evaluarea s-a axat în special pe analiza realizării obiectivelor Strategiei. Aprecierea gradului de implementare a Strategiei la nivel de impact a fost practic imposibilă, dat fiind că impactul și indicatorii relevanți pentru impact nu au fost formulați și incluși în Strategie.

Lipsa țintelor stabilite pentru indicatorii de progres determinați în Strategie. Indicatorii de progres nu au fost însoțiți de valori inițiale și ținte care urmează a fi atinse la finele implementării Strategiei. Acest fapt a complicat procesul de evaluare a implementării Strategiei și a determinat autorii să selecteze alte puncte de reper pentru evaluare.

II. DESCRIEREA STRATEGIEI ȘI A OBIECTIVELOR

Scopul Strategiei constă în asigurarea unei abordări sistemice a fenomenelor violenței față de femei și violenței în familie în vederea diminuării acestor fenomene și asigurării unui răspuns eficient al organelor de resort în cazurile de violență. Strategia a intrat în vigoare la 13 aprilie 2018. Structura și obiectivele generale ale Strategiei derivă din structura bazată pe cei patru piloni ai Convenției Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței domestice.

Pentru a eradica fenomenele violenței față de femei și violenței în familie Strategia și-a propus realizarea a patru obiective generale: prevenire, protecție, investigare și urmărire în justiție și politici integrate și colectarea datelor. Fiecărui obiectiv general îi sunt atribuite obiective specifice după cum este reflectat în Tabelul 1.

TABELUL 1
Tipologia obiectivelor din Strategie

Obiectivul general 1. Prevenirea violenței față de femei și a violenței în familie prin promovarea toleranței zero față de fenomene în vederea diminuării acestora în Republica Moldova			
Obiectivul specific 1.1.	Obiectivul specific 1.2.	Obiectivul specific 1.3.	Obiectivul specific 1.4.
Eliminarea stereotipurilor și prejudecăților privind fenomenul violenței față de femei și violenței în familie prin informare, sensibilizare și încurajarea raportării cazurilor de violență.	Dezvoltarea și consolidare competențelor profesionale ale resurselor umane în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie în baza unei viziuni comune la nivel de stat privind instruirea inițială și continuă a tuturor specialiștilor implicați în prevenirea și combaterea fenomenului.	Creșterea eficacității activităților de prevenire prin intervenția timpurie a specialiștilor și promovarea comportamentelor nonviolente în relațiile interpersonale.	Consolidarea sistemului educațional în vederea asigurării educației tinerei generații prin prisma valorilor egalității între femei și bărbați și culturii de comunicare interpersonală nonviolentă.
Obiectivul general 2. Consolidarea mecanismului de protecție și asistență pentru victimele violenței față de femei și violenței în familie			
Obiectivul specific 2.1.	Obiectivul specific 2.2.	Obiectivul specific 2.3.	Obiectivul specific 2.4.
Dezvoltarea serviciilor specializate pentru victimele violenței față de femei și violenței în familie în conformitate cu standardele internaționale și asigurarea accesibilității acestora.	Crearea serviciilor de protecție și asistență pentru victimele infracțiunilor privind viața sexuală.	Promovarea abilitării economice a femeilor, a independenței socioeconomice.	Consolidarea răspunsului sistemului de sănătate la cazurile de violență în familie.
Obiectivul general 3. Eficientizarea procesului de investigare și urmărire în justiție a actelor de violență față de femei și violenței în familie			
Obiectivul specific 3.1.	Obiectivul specific 3.2.	Obiectivul specific 3.3.	Obiectivul specific 3.4.
Asigurarea intervenției prompte și eficiente a autorităților abilitate în vederea protecției victimelor violenței în familie.	Asigurarea responsabilizării și resocializării agresorilor prin dezvoltarea serviciilor și mecanismelor de supraveghere.	Asigurarea măsurilor eficiente de asistență și acces la justiție pentru victimele violenței în familie, inclusiv a victimelor violenței sexuale.	Reducerea stereotipurilor la profesioniștii implicați în activitatea de combatere a violenței

Obiectivul general 4. Dezvoltarea politicilor integrate în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie, bazate pe cooperare multisectorială și colectare a datelor

Obiectivul specific 4.1.	Obiectivul specific 4.2.	Obiectivul specific 4.2.	Obiectivul specific 4.4.	Obiectivul specific 4.5.
Integrarea domeniului prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie în politicile sectoriale și alocarea resurselor financiare corespunzătoare implementării măsurilor aferente.	Fortificarea răspunsului național și a cooperării intersectoriale în cazurile de violență în familie.	Consolidarea capacităților de intervenție multidisciplinară a profesioniștilor în cazurile de violență față de femei și violență în familie.	Consolidarea sistemelor de colectare, analiză și diseminare a datelor statistice sectoriale și asigurarea monitorizării regulate a dinamicii fenomenului violenței față de femei și violenței în familie.	Instituirea unui mecanism eficient de monitorizare a implementării politicilor și legislației naționale în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie.

Obiectivul general 1.

Prevenirea violenței față de femei și a violenței în familie prin promovarea toleranței zero față de fenomen în vederea diminuării acestuia în Republica Moldova

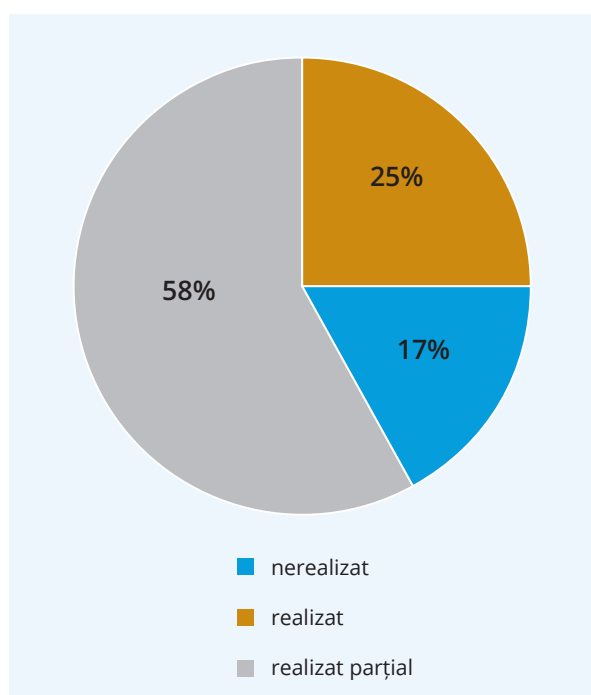
Scopul preconizat pentru această arie prioritară a fost focusat pe necesitatea stringentă de eliminare a stereotipurilor, percepțiilor și atitudinilor publicului larg și conștientizarea acestor fenomene din perspectiva încălcării drepturilor fundamentale ale omului. **Obiectivul general 1** conține **4 obiective specifice** și o listă de **12 acțiuni**.

Prelucrarea informației prezentate în analiza gradului de realizare a acțiunilor (*Anexa 1*) relevă că din numărul total de acțiuni planificate pentru obiectivul general dat, de facto au fost realizate integral doar trei acțiuni. Celelalte acțiuni au fost realizate parțial sau nerealizate (*Figura 1*). Informația analizată relevă faptul că gradul de realizare integrală a PA la Obiectivul general 1 a constituit **25%**.

Principalele restanțe aferente procesului de implementare a Obiectivului general 1 țin de insuficiența campaniilor și activităților de prevenire, în particular la nivel local și cele destinate grupurilor de femei cu accesibilitate redusă la informații și servicii, cum ar fi fetele și femeile ce locuiesc în mediul rural, care fac parte din grupuri etnice sau religioase cu o puternică cultură patriarhală. Au fost constatate curențe și în partea realizării campaniilor de informare în limbile naționale a minorităților etnice, precum și

acomodate rezonabil pentru fetele și femeile cu dizabilități senzoriale, intelectuale sau psihosociale. O altă restanță depistată a vizat dezvoltarea metodologiei de formare continuă a echipelor multidisciplinare în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie, elaborarea conceptului privind mecanismul de prestare a serviciilor de consiliere a cuplurilor, persistența stereotipurilor privind violența față de femei la actorii cu competențe în domeniu etc.

FIGURA 1
Gradul de realizare a Obiectivului general 1

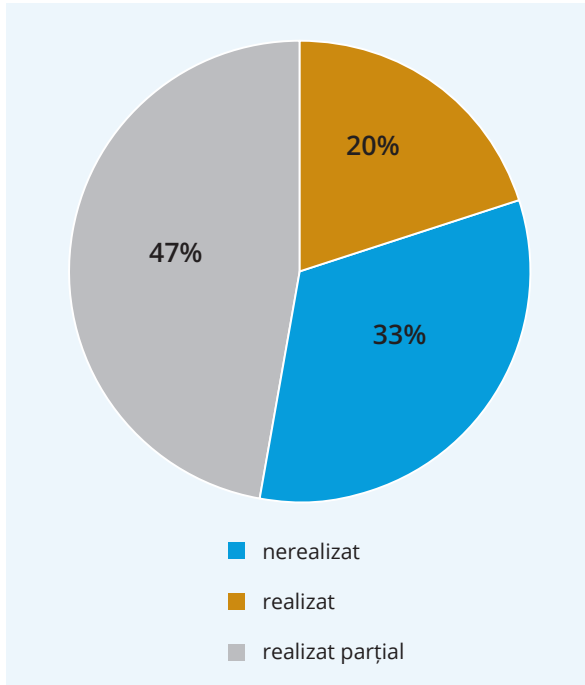

Obiectivul general 2.

Consolidarea mecanismului de protecție și asistență pentru victimele violenței față de femei și violenței în familie

Aceasta este a doua arie de prioritate, axată pe asigurarea suportului, asistenței și protecției victimelor prin asigurarea serviciilor acordate prin intermediul mecanismelor naționale de cooperare multisectorială eficace între toate instituțiile relevante în vederea identificării, referirii, asistenței și (re)integrării victimelor violenței față de femei și violenței în familie. **Obiectivul general 2 conține și el 4 obiective specifice, dar o listă de 15 acțiuni.** Cercetarea informației prezentate în analiza gradului de realizare a acțiunilor (*Anexa 1*) relevă că din numărul total de acțiuni planificate pentru obiectivul general dat, de facto au fost realizate integral doar **trei acțiuni**. Celelalte acțiuni au fost realizate parțial sau nerealizate (*Figura 2*). Informația analizată relevă că gradul de realizare integrală a PA la Obiectivul general 2 a constituit **20%**.

FIGURA 2
Gradul de realizare a Obiectivului general 2

Principalele restanțe aferente procesului de implementare a Obiectivului general 2 țin de modificarea cadrului normativ cu privire la serviciile de plasament, destinate victimelor violenței în familie în vederea asigurării plasamentului de

urgență la nivel teritorial, astfel încât să fie sporită accesibilitatea pe întreg teritoriul țării. Altă restanță ține de dezvoltarea mecanismului de finanțare a sistemului de servicii sociale, în special în baza parteneriatelor publice-private, inclusiv servicii specializate pentru subiecții violenței în familie. Un alt segment pe care nu au fost înregistrate progrese semnificative este cel al dezvoltării serviciilor de consiliere în cadrul centrelor comunitare de sănătate mintală pentru subiecții violenței în familie în corespundere cu nevoile de reabilitare a subiecților violenței în familie. O altă activitate nerealizată ține de neelaborarea modificărilor cadrului normativ privind tratamentul obligatoriu a dependenței de alcool și/sau droguri în vederea reabilitării subiecților violenței în familie.

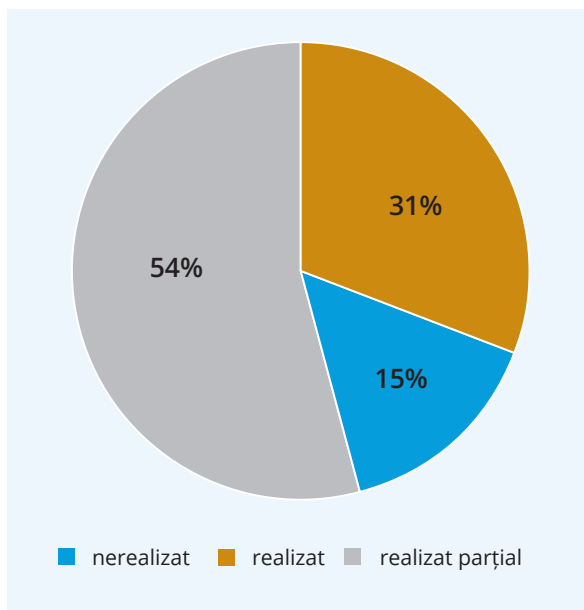
Obiectivul general 3.

Eficientizarea procesului de investigare și urmărire în justiție a actelor de violență față de femei și violență în familie

Activitatea în cadrul acestui domeniu prioritar a avut drept scop asigurarea faptului că investigațiile și procedurile judiciare în legătură cu actele de violență se desfășoară corect și fără întârzieri nejustificate. Realizarea acestui obiectiv urma să contribuie la asigurarea probelor vitale, sporirea ratelor de condamnare și eliminarea impunității agresorilor. Și **Obiectivul general 3 include 4 obiective specifice, în schimb o listă de 26 de acțiuni.** Informația prezentată în analiza gradului de realizare a acțiunilor (*Anexa 1*) relevă că din numărul total de acțiuni planificate pentru obiectivul general dat, de facto integral au fost realizate doar **opt acțiuni**, celelalte fiind realizate parțial sau nerealizate (*Figura 3*). Informația analizată relevă faptul că gradul de atingere a PA la Obiectivul general 3 a constituit **31%**.

Principalele restanțe aferente procesului de implementare a Obiectivului general 3 țin de elaborarea și implementarea mecanismului de referire și coordonare a cazului în privința persoanelor condamnate pentru acte de violență în familie și liberate de pedeapsă, ajustarea ghidului practic privind intervenția poliției în cazurile de violență în familie, analiza și prezentarea practicilor de atragere la răspundere penală în cazurile de violență în familie și violență sexuală, remiterea spre executare a ordonanțelor de protecție a victimelor violenței în familie etc.

FIGURA 3
Gradul de realizare a Obiectivului general 3

Obiectivul general 4.

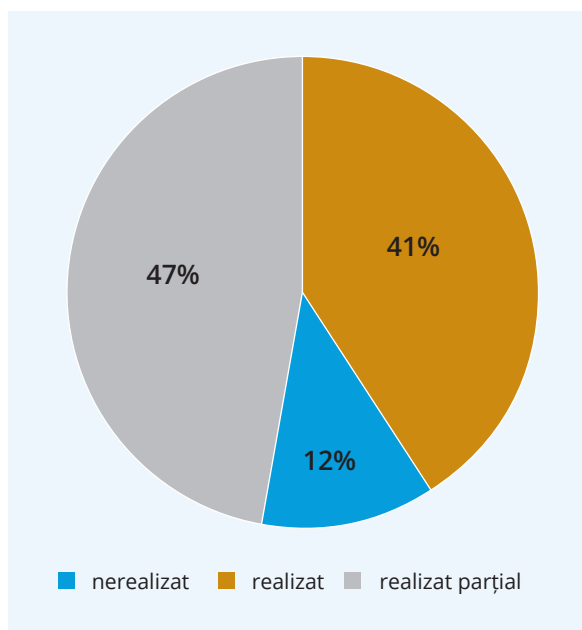
Dezvoltarea politicilor integrate în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie, bazate pe cooperare multisectorială și colectare a datelor

Această arie prioritară a urmărit asigurarea implementării politicilor ce ar permite intervenția eficientă în cazurile de violență față de femei și violență în familie prin instituirea unei abordări de coordonare și cooperare multisectorială, fundamentată pe un sistem uniformizat de colectare a datelor statistice. **Obiectivul general 4 include 5 obiective specifice și o listă de 17 de acțiuni.** Studiarea informației prezentate în analiza gradului de realizare a acțiunilor (*Anexa 1*) relevă că din numărul total de acțiuni planificate pentru obiectivul general dat, de facto integral au fost realizate șapte acțiuni. Celelalte au fost realizate parțial sau nerealizate (*Figura 4*). Informația analizată relevă că gradul de atingere a PA la Obiectivul general 4 a constituit **41%**.

Principalele restanțe aferente procesului de implementare a Obiectivului general 4 țin de integrarea domeniului prevenirii și combaterii violenței în familie în documentele de politici sectoriale, de planificarea anuală a resurselor financiare de către autoritățile administrației publice locale, autoritățile administrative centrale și structurile

abilitate în vederea realizării măsurilor de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie în conformitate cu competențele lor funcționale, de consolidarea capacităților organizațiilor sindicale de a preveni și referi cazurile de violență asupra angajatelor etc. Cele mai mari provocări privind implementarea integrală a acțiunilor planificate pentru implementarea Strategiei țin de lipsa sau insuficiența resurselor financiare alocate pentru realizarea acțiunilor, dependența realizării acțiunilor de resurse financiare și vizitările donatorilor, fluctuația ridicată de personal și insuficiența specialiștilor instruiți în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie și violenței sexuale, de atitudinile stereotipizate ale angajaților instituțiilor obligați să intervină în cazurile de violență în familie și violență sexuală etc.

FIGURA 4
Gradul de realizare a Obiectivului general 4

Concluzie. Media gradului de realizare integrală a Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei constituie **29,2%**. Cel mai înalt grad de realizare integrală a Planului de acțiuni se atestă la Obiectivul general 4 „Dezvoltarea politicilor integrate în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie, bazate pe cooperare multisectorială și colectare a datelor” — **41%**. În același timp, cel mai redus grad de realizare este la Obiectivul general 2 — **20%**.

III. EVALUAREA INDICATORILOR CANTITATIVI ȘI CALITATIVI AI STRATEGIEI

Evaluarea indicatorilor cantitativi și calitativi ai Strategiei a permis identificarea măsurii în care a fost atins fiecare obiectiv general și, după caz, fiecare rezultat scontat prin prisma indicatorilor de progres formulați pentru fiecare obiectiv general al Strategiei (Anexa 2). Atunci când indicatorii de progres au avut tangențe directe cu rezultatele scontate, a fost evaluat progresul de atingere a rezultatului prin prisma indicatorilor de progres. În celelalte cazuri, când a fost imposibilă identificarea conexiunii între indicatorii de progres și rezultatele scontate, evaluarea s-a limitat la analiza separată a realizării indicatorilor de progres și a rezultatelor scontate.

Până a trece la analiza indicatorilor cantitativi și calitativi ai Strategiei pentru a identifica gradul în care a fost atins fiecare obiectiv general, trebuie specificat că participanții la focus-grupuri au menționat că s-au realizat un număr mare de acțiuni de informare atât pentru specialiști, cât și pentru populația din mediul rural și urban. Aceste acțiuni au avut scopul de a sensibiliza și încuraja raportarea cazurilor de violență. Se constată însă o influență profundă a gândirii patriarhale și a

mentalității stereotipizate, axate pe rolul inferior al femeii în societate. În general, participanții la focus-grupuri consideră că violența față de femei și violența în familie rămân a fi niște subiecte foarte sensibile, neraportate, de cele mai dese ori din mai multe cauze. Acestea pot fi atât generale (stereotipuri, blamarea victimelor), cât și personale (frică, neîncredere, stare de vulnerabilitate, dependență față de agresor ș.a.). În același timp, la întrebarea generală „*Care este impactul Strategiei în raport cu fenomenul violenței față de femei și violenței în familie?*”, participanții au apreciat un impact înalt asupra societății, axat pe informare, sensibilizare, măsuri de intervenție, răspuns la cazurile de violență față de femei, precum și parteneriate multilaterale stabile dintre Guvern, actorii internaționali, societatea civilă și comunitate.

Dincolo de percepția generală a participanților la studiul cantitativ, prezentăm în continuare analiza indicatorilor cantitativi și calitativi ai Strategiei, pentru a identifica gradul în care a fost atins rezultatul scontat, prin prisma indicatorilor de progres formulați pentru fiecare obiectiv general al Strategiei. Pentru a evalua în ce măsură a fost realizat

Rezultate scontate pentru OBIECTIVUL GENERAL 1

1. Grad crescut de informare și conștientizare a publicului larg privind consecințele și costurile fenomenului violenței față de femei și violenței în familie.
2. Grad crescut de sesizare/raportare a cazurilor de violență față de femei și violență în familie.
3. Atitudine corectă din partea specialiștilor cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie față de aceste fenomene.
4. Răspuns prompt și eficient al specialiștilor la cazurile de violență în familie și violență față de femei, realizat în baza unor standarde operaționale uniformizate și a intervenției multidisciplinare.
5. Politici locale coerente, cu asumarea angajamentelor, inclusiv financiare, în vederea prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie.
6. Cunoștințe oferite în cadrul sistemului educațional privind tematica asigurării egalității între femei și bărbați și prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie.
7. Grupuri de suport ale femeilor supraviețuitoare violenței în familie, create și consolidate la nivel local.
8. Acces sporit pentru grupurile de persoane cu grad crescut de vulnerabilitate la servicii de intervenție timpurie și consiliere familială în vederea prevenirii și combaterii fenomenului violenței față de femei și violenței în familie.

rezultatul scontat ce viza creșterea gradului de informare și conștientizare a publicului larg privind consecințele și costurile fenomenului violenței față de femei și violenței în familie, participanții la focus-grupuri au fost rugați să puncteze care sunt cele mai importante **realizări**, dar și să identifice restanțele aferente sau domeniile lacunare. În acest exercițiu

participanții din grupurile de intervenție au confirmat realizarea unui număr mare de acțiuni de informare, efectuate atât pentru specialiști, cât și pentru populația din mediile rural și urban, cu scopul de a sensibiliza și încuraja raportarea cazurilor de violență. În acest sens a fost menționat faptul că se realizează activități, au loc conferințe, instruirii care permit sensibilizarea publicului larg, inclusiv cu difuzarea materialelor video prin intermediul mass-media, a rețelelor de socializare. Materialele informative sunt publicate inclusiv în mai multe limbi, fiind asigurat accesul la informația diseminată pentru diferite categorii de populație. Campaniile menționate de participanți și pe care le cunosc sunt: „**16 zile de activism împotriva violenței în bază de gen**”, „**Denim Day**”, precum și campaniile de informare desfășurate cu ocaziei „**Zilei Familiei**”, cele de informare și sensibilizare organizate de subdiviziunile IGP. În cadrul studiului cantitativ s-a invocat și o creștere a conștientizării fenomenului, în special de către victime și potențiale victime ale violenței, care raportează cazurile, dacă nu direct la poliție, atunci se adresează către centrele de plasament, în mod direct, unde solicită ajutor. Potrivit părilor expuse de respondente, campaniile de informare indică asupra rezultatelor pozitive, având în vedere faptul că multe victime nu se adresează organelor de poliție, ci merg direct în judecată, solicitând ordonanța de protecție. Participanții la focus-grupuri consideră că datorită cunoștințelor obținute victimele pot să identifice mecanismele de protecție și să se adreseze pentru a fi protejate.

Constatăm de asemenea că pe parcursul anilor au fost realizate o serie de evenimente de informare și sensibilizare. Analiza informațiilor primare și secundare prezentată în metodologie relevă însă o influență mare a gândirii patriarhale și a mentalității stereotipizate, axate pe rolul inferior al femeii în societate. Referindu-se la stereotipuri și percepții despre violența în familie, o victimă a violenței în familie, adresându-se mamei agresorului și încercând să-i relateze despre cele întâmplate, a primit un răspuns tranșant: „**Eu tot am fost bătută, dar am răbdat. Răbdă și tu!**”. O altă victimă a comunicat despre răspunsul societății la actele de violență: „**Cum copilul merge la școală zilnic, așa și femeia trebuie bătută zilnic**”. Constatăm de asemenea că informarea insuficientă a victimelor și potențialelor victime constituie un blocaj în

raportarea cazurilor de violență. Specialiștii intervievați sunt de părere că gradul de cunoaștere a mecanismului de protecție împotriva violenței în familie, dar și a existenței serviciilor de suport este mai mare în cazul victimelor ce locuiesc în mediul urban, cu un nivel ridicat de studii, dar și cu venituri mai mari în familie. În localitățile rurale victimele violenței în familie denotă o informare juridică limitată, de care iau cunoștință de regulă din surse mass-media. Dacă victimele provin din familii social-defavorizate și nu dețin mijloace electronice de informare, accesul la informație este limitat, iar multe dintre ele nu cunosc că există o lege care le protejează și nici cum ar putea avea acces la serviciile destinate victimelor violenței în familie.¹² Un gradul scăzut de informare și cunoaștere se atestă mai ales la nivel local și în special printre fetele și femeile din grupuri vulnerabile (fete din instituții rezidențiale, orfane, femei tinere din familii social vulnerabile, femei cu dizabilități intelectuale și/ sau psihosociale, femei de etnie romă sau din alte comunități cu puternice influențe patriarhale etc.). Opiniile expuse de respondenți se confirmă și prin cercetările realizate la nivel național. Potrivit studiului „*Bunăstarea și siguranța femeilor*” doar 9% din femei sunt „foarte bine informate” și 30% „bine informate” despre fenomenul violenței.¹³ De precizat că realizarea cu succes a politicilor în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie nu poate fi asigurată fără o implicare financiară substanțială din partea statului în domeniile social, al sănătății, învățământului, justiției. Or, toate aceste sectoare joacă un rol substanțial în realizarea sarcinilor pe acest segment. În pofida acestui imperativ, mecanismul de finanțare a segmentului dat este unul deficitar, având în vedere că finanțarea violenței în familie nu este alocată în buget ca linie separată, nici nu se regăsește în toate bugetele sectoriale.

Prin urmare, în mare parte acțiunile aferente „**rezultatului scontat 1**” au fost realizate în parteneriat și cu suportul considerabil al organizațiilor

¹² Evaluarea răspunsului sistemului de justiție penală la cazurile de violență în familie. Raioanele Soroca, Criuleni, Cimișlia, Comrat. Centrul de Drept al Femeilor, 2021. Disponibil online pe: https://cdf.md/wp-content/uploads/2021/11/evaluare-raspuns-coordonat_ro.pdf

¹³ Studiul „Bunăstarea și siguranța femeilor”. OSCE, Chișinău, 2019, p. 101. Disponibil online pe: https://cdf.md/wp-content/uploads/2021/11/evaluare-raspuns-coordonat_ro.pdf

non-guvernamentale din resursele financiare ale partenerilor externi. Reieșind din aceste considerente, „**rezultatul scontat 1**” al **Obiectivului general 1** a fost atins parțial.

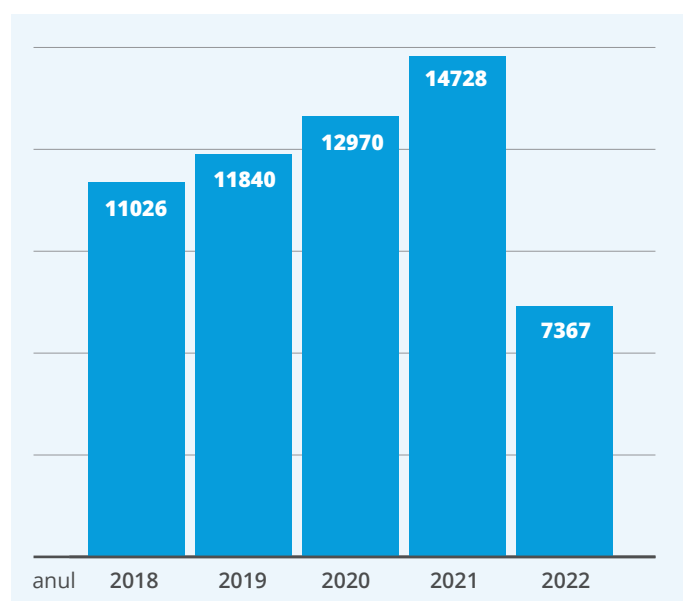
Creșterea gradului de sesizare/raportare a cazurilor de violență față de femei și violenței în familie, care reprezintă „**rezultatul scontat 2**”, este determinată de creșterea nivelului de informare și conștientizare a publicului larg și sporirea încrederii în autoritățile competente. Trebuie totuși să precizăm că nu există date de referință și nu sunt stabiliți indicatori de progres care ar confirma creșterea nivelului de raportare, precum și dacă acest lucru s-a întâmplat ca urmare a acțiunilor prevăzute în PA.

Analiza datelor prezentate de Inspectoratul Național de Securitate Publică al IGP¹⁴ atestă o creștere a numărului de sesizări/raportări a cazurilor de violență față de femei și violenței în familie. Dinamica adresărilor despre cazurile de violență în familie, pe parcursul anilor 2018 — 6 luni 2022, este prezentată în Figura 5.

Și interviurile realizate atestă că în localitățile de domiciliu ale respondenților numărul cazurilor de

¹⁴ Disponibil online pe: https://politia.md/sites/default/files/nota_informativa_privind_starea_infractionalitatii_ce_atesteaza_la_viata_si_sanatatea_persoanei_si_celor_comise_in_sfera_relatiilor_familiale_pe_parcursul_6_luni_2022.pdf

FIGURA 5
Dinamica adresărilor despre cazurile de violență în familie, pe parcursul anilor 2018 – 6 luni 2022.

violență în familie, raportate către autorități, este perceput ca fiind în creștere. Tendințele de creștere a numărului de sesizări/raportări a cazurilor de violență față de femei și violență în familie se confirmă și prin datele statistice publicate de Serviciul „Telefonul de Încredere pentru Femei” al Centrului Internațional „La Strada”. Acest serviciu atestă o creștere în medie de 30% a numărului cazurilor raportate în perioada pandemiei, după o scurtă descreștere a adresărilor determinată de autoizolare. **În aceste condiții, „rezultatul scontat 2” al Obiectivului general 1 poate fi considerat atins.**

Analiza indicatorilor de progres pentru **„rezultatul scontat 3”** indică asupra faptului că au fost realizate instruirii pentru mai multe categorii de specialiști, în special pentru reprezentanții organelor de drept, mai puțin pentru personalul medical și asistenții sociali. Cu toate acestea, lipsește abordarea sistemică a instruirilor pentru primari și asistenții sociali instruiți, fie la solicitare (*primari*), fie în cadrul unor proiecte ce implică și instruirea unor categorii de specialiști (*asistenți sociali*). Urmează a fi menționat faptul că pentru formarea inițială și continuă a asistenților sociali, în anul 2021 a fost dezvoltat cursul de formare la distanță „Gestionarea cazurilor de violență în familie”, elaborat de Centrul Național de Formare, Asistență, Consiliere și Educație din Moldova în parteneriat cu Ministerul Muncii Protecției Sociale (MMPS), Agenția Națională Asistență Socială (ANAS), cu susținerea UN Women și sprijinul financiar al Suediei. Și Academia de Administrare Publică, în semestrul I al anului 2022, a organizat 13 cursuri de instruire cu tematică **„Egalitatea de gen pentru funcționarii publici”**. În cadrul acestor instruirii au fost incluse și subiecte privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie. La instruirii au participat 368 de funcționari din autoritățile publice centrale și 143 din autoritățile publice locale. Cursurile au fost realizate în parteneriat cu UN WOMEN. Alte acțiuni care ar presupune instruirea primarilor în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie nu au fost raportate de autoritățile publice locale, nici de Academia de Administrare Publică. Studiul cantitativ atestă că implicarea primarilor în orice activități la nivel local, inclusiv în cele de prevenire și combatere a violenței față de femei și fete, este crucială. Or,

această implicare reprezintă semnale clare pentru comunitate cu referire la toleranța zero față de orice formă de violență. Cu regret însă, în opinia respondenților, mulți primari sunt reticenți la prevenirea și combaterea violenței față de femei și fete din cauza prejudecăților și stereotipurilor de gen. De cele mai multe ori implicarea lor în activități de prevenire depinde de personalitatea acestora, nivelul de cultură, sensibilitate la subiectele pe bază de gen și responsabilitate. Dar în general respondenții recunosc că reprezentanții Autorităților Publice Locale (APL) nu sunt activi pe acest segment. Primarii devin activi în perioada electorală și se orientează spre alți beneficiari, care reprezintă un potențial capital electoral. Aceste constatări denotă restanțe în ceea ce ține de abordarea sistemică a instruirilor pentru primari.

Cât privește cadrele didactice, subiectele privind egalitatea între femei și bărbați, drepturile omului și prevenirea violenței se regăsesc parțial în curriculumul de formare a cadrelor didactice, fiind opționale.

Un alt impediment în consolidarea competențelor specialiștilor ține de fluctuația mare de personal în rândul profesioniștilor implicați în răspunsul și intervenția multidisciplinară în cazurile de violență față de femei și violență în familie. Participanții la focus-grupuri au remarcat că specialiștii sunt instruiți, însă din cauza salariilor modeste, volumului mare de muncă, motivarea insuficientă, mecanisme insuficiente de reziliență la stres preferă să se reprofileze spre alte domenii de activitate mai profitabile. În condițiile descrise cursurile de instruire inițială și continuă ar trebui să se desfășoare în baza unor abordări sistemice, cu periodicitate de cel puțin trimestrial, inclusiv pentru aleșii locali.

În consecință, chiar dacă au fost realizate mai multe instruirii pentru diferite categorii de profesioniști, atitudinile față de violența împotriva femeilor rămân înrădăcinate în valorile patriarhale. Blamarea victimelor violenței, bazată pe stereotipuri și prejudecăți, persistă în continuare printre specialiști. Astfel, participanții la focus-grupuri au subliniat că printre cele mai grave probleme în procesul de combatere a fenomenului violenței în familie este lipsa acțiunilor prompte ale specialiștilor, în funcție de competențe, atunci când sunt sesizați pe aceste cazuri.

Respondenții au remarcat că se atestă uneori și atitudinea părtinitoare față de agresor. Una dintre femeile afectate de violență a relatat că, adresându-se organelor de drept, a primit un răspuns neașteptat: „*Nici nu aveți semne de violență*”. Alta: „*Gândiți-vă bine, ce faceți. Copiii vor avea de suferit, vor fi blamați când se va cunoaște că au un tată condamnat. Aceasta poate influența cariera și viața copiilor în viitor*”. Asemenea atitudini față de violența împotriva femeilor, dar și frica victimelor de blamarea/stigmatizarea societății reprezintă încă un factor important care le împiedică să ceară ajutor și să raporteze cazurile de violență. **Reieșind din aceste considerente, „rezultatul scontat 3” al Obiectivului general 1 poate fi considerat atins parțial.**

Potrivit indicatorilor de progres, **„rezultatul scontat 4”** viza dezvoltarea metodologiei de formare continuă a echipelor multidisciplinare în vederea prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie. Au fost aprobate Instrucțiunile sectoriale de intervenție a structurilor teritoriale de asistență socială și medico-sanitare publice pe cazurile de violență în familie, care au fost pilotate în 5 raioane. Constatăm însă că metodologia de formare continuă a echipelor multidisciplinare în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie nu a fost dezvoltată. Potrivit Raportului cu privire la gradul de realizare a Planului de acțiuni pentru anii 2021-2022 al Strategiei naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie pe anii 2018-2023, pe parcursul perioadei ianuarie-iunie 2022 au fost organizate instruirii pentru 13 echipe multidisciplinare (EMD) din 13 localități ale raioanelor Cahul și Ungheni.¹⁵ Activitățile au fost realizate în cadrul proiectului UN Women în parteneriat cu Centrul de Reabilitare a Victimelor Torturii „Memoria” (RTCV „Memoria”) **„Un răspuns mai ferm al echipelor multidisciplinare din raioanele Cahul și Ungheni”**. În viziunea participanților la focus-grupuri această restanță determină ca în multe cazuri echipele multidisciplinare să fie ineficiente. Suplimentar s-a mai constatat că pe lângă dezvoltarea metodologiei de formare continuă a echipelor multidisciplinare pentru prevenirea

și combaterea violenței față de femei și violenței în familie, pentru a spori eficiența acestora este necesar a crea un mecanism de verificare a acțiunilor/inacțiunilor membrilor EMD prin intermediul unui sistem (program) cu acces pentru toți actorii implicați. O altă variantă ar fi dezvoltarea unei echipe mobile, care să intervină doar pe cazurile de violență în familie și violență față de femei.

În consecință, se constată că instruirile au avut un caracter sporadic, iar metodologia de formare continuă a EMD în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și fete și violenței în familie încă nu a fost elaborată. **Drept urmare, „rezultatul scontat 4” al Obiectivului general 1 nu este atins.** Strategiile de dezvoltare socio-economică raionale nu conțin obiective privind prevenirea și combaterea violenței în familie și violenței împotriva femeilor, care reprezintă rezultatul scontat. **În mod corespunzător, „rezultatul scontat 5” al Obiectivului general 1 este realizat parțial.**

Cu referire la indicatorii de progres relevanți pentru **„rezultatul scontat 6”** remarcăm faptul că curriculumul și programele educaționale conțin elemente ale tematicii asigurării egalității între femei și bărbați, prevenirii și combaterii violenței în diferite discipline obligatorii și opționale, atât la nivelul învățământului primar și secundar general, cât și în învățământul profesional tehnic și cel superior. Astfel, învățământul primar și secundar general include disciplina obligatorie **„Dezvoltare personală”**, propusă pentru implementare a câte 1 oră săptămânal. Ea este structurată în cinci module, unul dintre ele fiind **„Identitatea personală și relaționarea armonioasă”**. Acest modul pune accent pe cunoașterea și acceptarea de sine; explorarea și autoevaluarea resurselor personale; familia ca valoare: responsabilități, roluri de gen, stereotipuri; comunicare asertivă, non-conflictuală și nonviolentă; autoeducare și voluntariat etc. În lista disciplinelor opționale pentru ciclul gimnazial au fost incluse disciplinele **„Educație pentru drepturile omului și cetățenia democratică”** (cl. V–IX), aprobat prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării (MECC) nr. 792 din 25 mai 2018¹⁶, iar pentru ciclul liceal au fost incluse dis-

15 Disponibil online pe: <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2022/10/Raport-monitorizare-Strategie-VF-I-semestru-2022-c.pdf>

16 Disponibil online pe: https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_optional_educatie_pentru_drepturile_omului_cl_v-ix.pdf

ciplinelor „*Relații armonioase în familie*”¹⁷ și „*Etica vieții de familie*”,¹⁸ care includ în mod direct sau indirect conținuturi privind drepturile copilului, drepturile omului din aspectul prevenirii violenței, inclusiv în familie. În învățământul profesional tehnic post-secundar subiectul violenței împotriva copilului și violenței față de femei se studiază doar la specialitatea „Asistență socială” (*Curriculum aprobat prin Ordinul MECC nr. 517 din 05.12.2017*)¹⁹, calificările **Pedagog social și Lucrător social**. În învățământul superior, în conformitate cu Ordinul Ministrului Educației nr. 1045 din 29 octombrie 2015²⁰, toate instituțiile de învățământ superior cu profil pedagogic din republică au inclus la componenta de orientare socio-umanistă cursuri cu referire la prevenirea și combaterea violenței împotriva copilului, cu statut opțional.

În cadrul Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova, începând cu anul 2019, la programul de master „*Drepturile Omului*” a fost introdusă disciplina de studiu „*Egalitate și nediscriminare*”.²¹ Programele de la ciclul licență conțin discipline ce abordează tangențial subiectul violenței față de femei: drept penal, drept de procedură penală, drepturile omului. **Ca urmare, „rezultatul scontat 6” al Obiectivului general 1 a fost atins parțial.**

Analiza indicatorilor de progres relevanți pentru „**rezultatul scontat 7**” arată că au fost întreprinse câteva inițiative de implicare a supraviețuitoarelor violenței în activități de prevenire, dar și în activitatea echipelor multidisciplinare la nivel local chiar anterior elaborării Strategiei. Aceste inițiative nu au avut însă un caracter continuu și nu au rezultat în crearea unor grupuri de suport, cu accent pe nevoile și împuternicirea supraviețuitoarelor violenței. De fapt, crearea unor grupuri de suport al supraviețuitoarelor nici nu trebuie să fie o intervenție centralizată, coordonată de o autoritate centrală sau locală, ci reprezintă

17 Disponibil online pe: https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_optional_pentru_clasele_x-xii_relatii_armonioase_in_familie.pdf

18 Disponibil online pe: https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_etica_vietii_de_familie_me_august.pdf

19 Disponibil online pe: https://mecc.gov.md/sites/default/files/omecc_nr_517_din_05.12.2017_1.pdf

20 Disponibil online pe: https://mecc.gov.md/sites/default/files/ordinul_nr_1045_din_29.10.2015_plan_cadru_pentru_studii_superioare_ciclul_i_-_licenta_ciclul_ii_-_master_studii_integrate_ciclul_iii_-_doctorat.pdf

21 Disponibil online pe: <http://drept.usm.md/disciplina-view.php?ro&idc=145&id=515&t=/Departamente/Departamentul-Drept-International-i-European/Cursuri>

prerogativa exclusivă a femeilor supraviețuitoare la nivel comunitar. **Drept urmare, „rezultatul scontat 7” al Obiectivului general 1 fost realizat parțial.**

Cu referire la „**rezultatul scontat 8**”, în rapoartele publicate pe pagina MMPS²² se menționează că MECC, în parteneriat cu Rețeaua Centrelor de Sănătate Prietenoase Tinerilor „Neovita”, a continuat desfășurarea campaniilor informaționale și de sensibilizare, care au inclus editarea și diseminarea broșurilor informaționale, fluturașilor cu conținut informațional în scopul sensibilizării atitudinii tinerilor cu privire la modul sănătos de viață, serviciile de sănătate prietenoase tinerilor, prevenirea bolilor, prevenirea comportamentelor violente în relațiile interpersonale etc. În scopul prevenirii timpurii a comportamentelor violente în relațiile interpersonale în rândul tinerilor, în perioada de referință în cadrul Centrelor de Sănătate Prietenoase Tinerilor au fost organizate o serie de activități de informare și instruire. Activitățile s-au desfășurat prin antrenarea voluntarilor în diseminarea informației și experienței prin metoda „*de la egal la egal*”, în conformitate cu interesele și nevoile tinerilor. Chiar dacă au fost raportate mai multe activități realizate de aceste Centre, nu sunt disponibile date privind implicarea și contribuția cabinetelor de sănătate reproductivă și centrelor de sănătate mintală.²³

În același timp, constatăm și lipsa mecanismului de prestare a serviciilor de consiliere a cuplurilor. Pentru a demara acest exercițiu este necesar cadru normativ cu privire la serviciul psihologic. Pe parcursul anului 2020, sub egida Comisiei parlamentare protecție socială, sănătate și familie, a fost creat un grup de lucru care a elaborat și a definitivat proiectul legii privind exercitarea profesiei de psiholog. Proiectul elaborat, înregistrat ca inițiativa legislativă nr. 503 din 10 decembrie 2020, a fost consultat cu Guvernul²⁴. Până în prezent nu a fost elaborată o lege specială ce ar reglementa activitatea de liberă practică a psihologilor, așa încât realizarea acestei acțiuni nu a fost posibilă.

22 Disponibil online pe: <https://social.gov.md/informatie-de-interes-public/rapoarte/>

23 Disponibil online pe: https://msmps.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raportul_privind_realizarea_politicii_nationale_de_sanatate_pentru_anul_2018.pdf

24 Disponibil online pe: <http://www.parlament.md/LegislationDocument.aspx?Id=654760cc-e9d3-42ad-b59c-72cf49744731>

Concluzie. Analiza indicatorilor de progres a arătat că **Obiectivul general 1** a fost atins parțial. Din cele 8 rezultate scontate stabilite pentru Obiectivul general 1, **doar un singur rezultat a fost atins integral.** Raportând realizarea Obiectivului general 1 din perspectiva indicatorilor de progres la gradul de realizare a acțiunilor din PA planificate pentru Obiectivul general 1, se reconfirmă realizarea parțială a obiectivului dat **(25%).**

Rezultate scontate pentru OBIECTIVUL GENERAL 2

1. Acces sporit la serviciile specializate de scurtă și lungă durată pentru victimele violenței în familie, dezvoltate în conformitate cu standardele internaționale din domeniu.
2. Sistem medical ajustat nevoilor subiecților violenței în familie în conformitate cu standardele internaționale din domeniu.
3. Răspuns multidisciplinar prompt și eficient în toate cazurile de violență în familie și violență sexuală.
4. Disponibilitatea serviciilor sociale specializate pentru victimele infracțiunilor privind viața sexuală.
5. Cadru metodologic privind abilitarea economică a victimelor violenței față de femei și violenței în familie elaborat.
6. Servicii de consiliere a cuplurilor, create și pilotate.

Respectiv, „rezultatul scontat 8” al Obiectivului general 1 a fost atins parțial.

Cu referire la „rezultatul scontat 1”, cu toate că participanții la focus-grupuri au relatat că în prezent există și funcționează servicii sociale, iar acest fapt contribuie la realizarea Strategiei datorită unei colaborări strânse între organele de ocrotire și societatea civilă, analiza indicatorilor relevanți denotă faptul că numărul serviciilor specializate de scurtă și lungă durată pentru victimele violenței în familie sunt încă insuficiente în Republica Moldova. Pentru a atinge standardul Consiliului Europei (1 loc de plasament pentru victimele violenței în familie la 10.000 de locuitori), Republica Moldova trebuie să dispună de 356 de locuri de adăpost (la moment sunt 181). De asemenea, și centrele de zi sunt insuficiente pentru

a corespunde standardului european (1 centru la fiecare 50.000 de femei).²⁵ Potrivit Raportului Republicii Moldova privind implementarea Convenției Consiliului Europei privind combaterea violenței față de femei și violenței în familie,²⁶ serviciile specializate includ: servicii de plasament, asistență juridică, asistență psihologică, asistență socială, servicii medicale etc. Pentru asistența și protecția victimelor violenței în familie au fost dezvoltate servicii specializate (cu finanțare din bugetul de stat) asigurate de 9 Centre de plasament din diferite locații ale republicii, iar servicii de asistență, consiliere informațională, psihologică, juridică și de plasament oferă 10 organizații ale societății civile care funcționează pe întreg teritoriul republicii. Cu toate acestea, majoritatea serviciilor sunt de criză, asigură intervenția de urgență, iar serviciile de lungă durată sunt insuficiente. Și participanții focus-grupurilor au invocat drept problemă insuficiența centrelor de plasament, create și/sau gestionate de autorități publice. În special s-a indicat asupra ineficienței intervenției în cazurile în care victima are viza de domiciliu într-o localitate, iar fapta ilicită s-a produs în altă localitate. În aceste cazuri responsabilitatea este pasată de regulă între profesioniști după competență teritorială. Situația descrisă face ca nevoile specifice ale victimelor violenței – servicii precum consiliere psihologică și juridică – să fie oferite în principal de ONG-uri cu ajutorul finanțatorilor/donatorilor străini. Raportul de estimare a costurilor violenței în familie și a violenței împotriva femeilor în Republica Moldova²⁷ arată că

²⁵ Procesul de ratificare și implementare a Convenției de la Istanbul: Bunele practici ale statelor semnatare. Studiu elaborat în cadrul proiectului „Activități de sensibilizare asupra Convenției de la Istanbul în Republica Moldova”. Consiliul Europei, 2020, Chișinău, p. 33. Disponibil pe: <https://rm.coe.int/prems-138920-rom-2573-procesul-de-ratificare-couv-texte-a4-web/1680a06544>

²⁶ Disponibil online pe: <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2022/10/Raport-Implementarea-Conventiei-CE-privind-combaterea-violentei-fata-de-femei-2022c-2.pdf>

²⁷ Raportul de estimare a costurilor violenței în familie și a violenței împotriva femeilor în Republica Moldova. CDF, 2016. Disponibil online pe: <https://cdf.md/wp-content/uploads/2021/11/Raport-UN-RO.pdf>

peste 60% dintre costurile legate de serviciile oferite victimelor violenței domestice și ale violenței împotriva femeilor sunt acoperite de organizațiile societății civile. ONG-urile oferă consiliere juridică, reprezentare, asistență psihologică și adăpost.²⁸

Un alt impediment în asistența victimelor ține de lipsa serviciilor alternative de lungă durată, necesare pentru asigurarea independenței financiare a femeilor victime și supraviețuitoare, cum ar fi apartamentele sociale. Or, activitatea centrelor de zi depinde în totalitate de donatorii externi. Insuficiența serviciilor specializate pentru victimele violenței în familie și copiii lor este determinată de problema sustenabilității mecanismului de finanțare a serviciilor sociale. Transferul finanțării serviciilor specializate (centre de plasament, centre de zi etc.) către APL creează mari riscuri de închidere a centrelor sau modificare a destinației acestora, în condițiile bugetelor locale austere, dar și dependența de voința consilierilor locali și viziunea politică a partidului din care aceștia fac parte. În aceste condiții, pentru a se asigura continuitatea serviciilor specializate pentru victimele violenței în familie și copiii lor, este necesar a dezvolta cadrul normativ pentru asigurarea funcționalității și durabilității centrelor de zi destinate victimelor violenței în familie, care actualmente sunt prestate de organizații necomerciale din fondurile donatorilor, precum și a elabora/implementa mecanismul de procurare a serviciilor specializate din sectorul social. Contractarea de către MMPS a Centrului Internațional „La Strada” – Moldova pentru gestionarea serviciului „Telefonul de Încredere pentru Femei și Fete” reprezintă un exemplu de bune practici naționale instituționalizate. Participanții la interviu au indicat că actuala formulă a funcționării serviciului „Telefonul de Încredere pentru Femei și Fete” reprezintă un model de practică pozitivă, care asigură prestarea unui serviciu calitativ, precum și sustenabilitatea acestuia. Practică ce merită a fi extinsă și pentru alte servicii.

Perioada crizei pandemiei COVID-19 a fost o mare provocare pentru oferirea serviciilor de plasament, fapt ce confirmă odată în plus necesitatea diversificării serviciilor pentru victimele violenței față de femei și violenței în familie. Diversificarea

este necesară în special pentru a fi accesibile victimelor cu vulnerabilități multiple (dizabilități intelectuale, diverse dependențe etc.). **Drept urmare, „rezultatul scontat 1” al Obiectivului general 2 a fost atins parțial.**

Analiza indicatorilor relevanți pentru atingerea „rezultatului scontat 2” denotă că sistemul medical încă nu este ajustat nevoilor subiecților violenței în familie în conformitate cu standardele internaționale. Inițiativele dezvoltate în cadrul Centrelor de Sănătate Prietenoase Tinerilor sunt salutare, dar nu și suficiente pentru atingerea obiectivului scontat. În cadrul studiului cantitativ, membrii Coaliției „Viața fără violență în familie” au menționat și faptul că în anul 2022, pentru studenții de la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” a fost introdus un curs opțional de studii „Violența în familie și în bază de gen”,²⁹ care va spori gradul de pregătire a personalului medical. Cu toate acestea, femeile afectate de violență care au participat la focus-grupuri au invocat în continuare percepția medicului-legist ca fiind una descurajatoare. Una dintre victime a afirmat că, adresându-se la medic, a primit un răspuns absolut neadecvat: „Dacă te bate, înseamnă că te iubește”. Asemenea răspunsuri descurajează victimele să se adreseze către specialiști sau să sesizeze organele de drept. Pe parcursul anului 2022, urmare a referirii către Centrele comunitare de sănătate mintală în baza actelor constatatoare eliberate de organele de drept, 9 victime și 1 agresor au beneficiat de consiliere psihologică. De precizat însă că la momentul evaluării centrele comunitare de sănătate mintală nu dispuneau de servicii de consiliere specializate pentru subiecții violenței în familie.

O altă provocare ține de obligarea agresorilor de a trece un program de tratament împotriva dependenței de alcool sau droguri. Mecanismul tratamentului obligatoriu a dependenței de alcool și/sau droguri a subiecților violenței în familie este stipulat în Legea nr. 713/2001 (articolele 13, 14, 15, 16)³⁰. Studiul cantitativ denotă că mecanis-

28 Procesul de ratificare și implementare a Convenției de la Istanbul: bunele practici ale statelor semnatare. CoE, 2020. Disponibil pe: <https://rm.coe.int/prems-138920-rom-2573-procesul-de-ratificare-couv-texte-a4-web/1680a06544>

29 Disponibil online: <https://library.usmf.md/ro/library/medicina-legala/padure-turcan-dontu-violenta-familie-si-baza-de-gen-suport-de-curs>

30 Legea nr. 713 din 06.12.2001 privind controlul și prevenirea consumului abuziv de alcool, consumului ilicit de droguri și de alte substanțe psihotrope. Disponibilă online pe: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=107967&lang=ro#

mul tratamentului obligatoriu a dependenței de alcool și/sau droguri a subiecților violenței în familie prezintă deficiențe în inițierea acțiunilor în instanțe judecătorești de către comisia pentru problemele sociale din raza domiciliului sau reședinței. În plus, pacienții cu afecțiuni narcologice și risc de producere a violenței în familie de obicei refuză tratamentul. Această situația face ca agresorii cu afecțiuni narcologice și risc de producere a violenței în familie să nu fie supuși tratamentului și să recidiveze în comportamente distructive. Potrivit datelor publicate pe pagina oficială a MMPS, acțiunea ce viza elaborarea unui studiu de fezabilitate privind funcționalitatea mecanismului tratamentului obligatoriu a dependenței de alcool și/sau droguri a subiecților violenței în familie este nerealizată.³¹

Nici cadrul normativ privind tratamentul obligatoriu a dependenței de alcool și/sau droguri în vederea reabilitării subiecților violenței în familie nu a fost modificat. Rezultatele studiilor atestă că rata agresorilor alcoolici este mare, circa 60–70%, iar lipsa accesibilității serviciilor de dezalcoolizare pentru agresorii dependenți de alcool prezintă o problemă. La fel ca și agresorii familiali, care în mare parte nu merg voluntar la un psihoterapeut pentru a învăța cum să-și controleze furia, persoanele dependente de alcool nu doresc să urmeze în mod voluntar tratamentul de dezalcoolizare.³² Relevante în această privință sunt și rezultatele Programului de monitorizare a proceselor de judecată pe cauze de violență în familie, violență sexuală și trafic de ființe umane.³³ Monitorii, de rând cu altele, au stabilit că circa 30% - 40% dintre agresorii familiali pe cauzele penale, contravenționale și civile de violență în familie fac abuz sau sunt dependenți de alcool/droguri. **Drept urmare, „rezultatul scontat 2” al Obiectivului general 2 nu a fost atins.**

Pentru atingerea „**rezultatului scontat 3**” al Obiectivului general 2, Strategia prevede 2 indicatori de progres. Informația referitoare la numărul expertizelor medico-legale efectuate gratuit pentru victimele violenței în familie și violenței sexuale nu este disponibilă și nu se face publică în rapoartele de activitate ale Centrului de Medicină Legală (CML). Doar în Raportul pentru anul 2020 cu privire la violența în familie și violența față de femei se arată că CML a examinat 4.053 de cazuri.³⁴ Același raport indică și asupra impedimentelor privind publicarea datelor, deoarece numărul de cazuri înregistrate la CML poate să difere de cele monitorizate de alte instituții. Or, pe unul și același caz pot fi efectuate mai multe rapoarte de constatare/expertiză judiciară, efectuare a expertizelor extrajudiciare în baza solicitărilor personale cu invocarea unei agresiuni intrafamiliale, care nu ajung să fie înregistrate, examinate și confirmate de organele competente. Totodată, se atenționează că lipsa unei baze de date unice pe instituție la moment face imposibilă divizarea acestor cazuri după criteriile de sex, vârstă și profil teritorial (urban/rural).³⁵ În situația descrisă nu a fost posibil de analizat indicatorul de progres ce vizează numărul expertizelor medico-legale efectuate gratuit pentru victimele violenței în familie

Un alt indicator important de progres este numărul de cazuri de violență față de femei și violență în familie asistate pe platforma echipelor multidisciplinare. Din păcate, nici acest indicator de progres nu este reflectat în rapoartele existente, cu excepția unor informații prezentate în raportul Inspectoratului Național de Securitate Publică al IGP pentru 6 luni ale anului 2022.³⁶ Astfel, din informația prezentată de poliție, numărul persoanelor, victime ale violenței în familie, referite către asistență și reabilitare este în creștere (Figura 6).³⁷

31 Disponibil online pe: <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2022/10/Raport-monitorizare-Strategie-VF-anul-2021c.pdf>

32 Studiu privind realizarea drepturilor victimelor violenței în familie în sistemul de asistență și protecție din Republica Moldova. Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”, Chișinău, 2013. Disponibil pe: https://lastrada.md/publicatii/ebook/Violenta_raport_rom.pdf

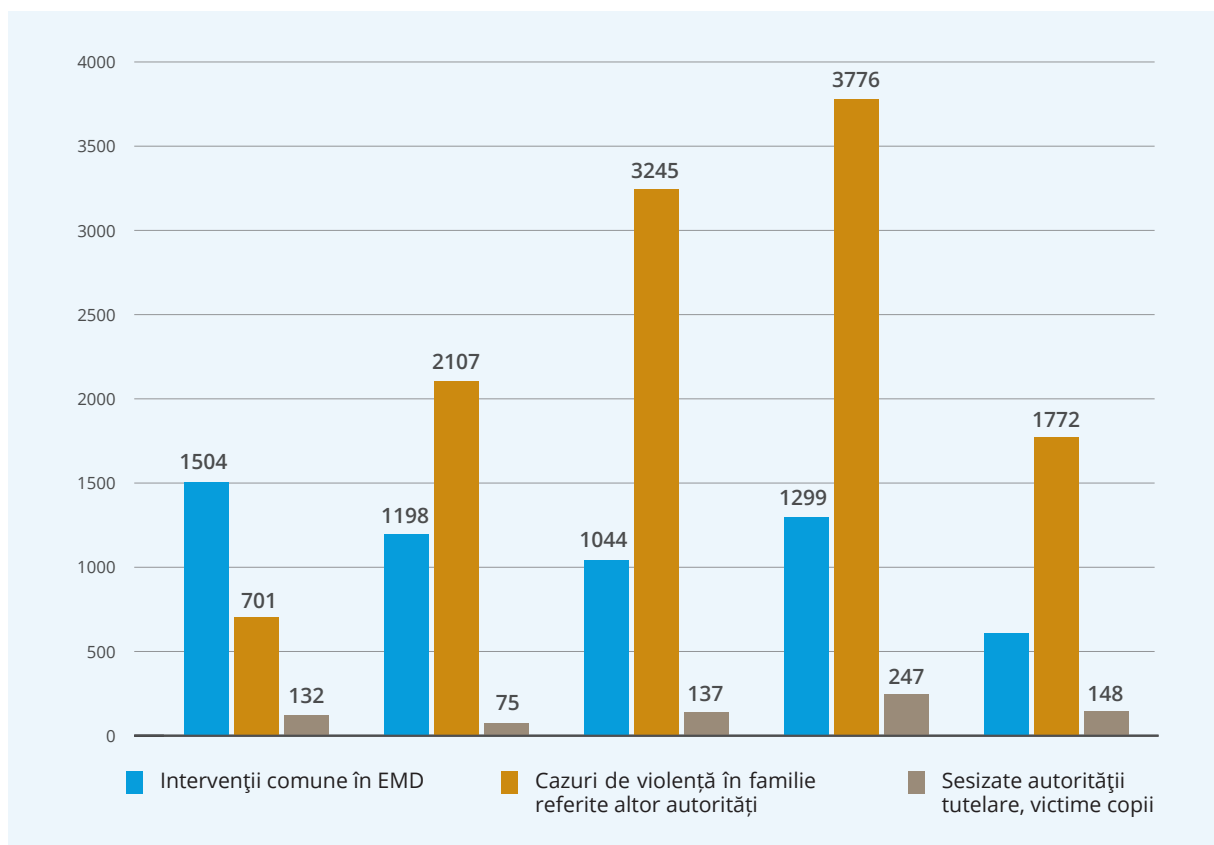
33 Proiectul „Consolidarea răspunsului sistemului judiciar și al procurorilor la cazurile de violență în familie”, realizat în 2017-2018 de Centrul de Drept al Femeilor. Disponibil online pe: <https://cdf.md/wp-content/uploads/2021/11/CDF-Raport-compatibilitate.pdf>

34 Disponibil online pe: <https://ms.gov.md/wp-content/uploads/2021/04/Raport-2020-privind-violenta-in-familie-si-fata-de-femei.pdf>, pag. 40.

35 Disponibil online pe: <https://ms.gov.md/wp-content/uploads/2021/04/Raport-2020-privind-violenta-in-familie-si-fata-de-femei.pdf>

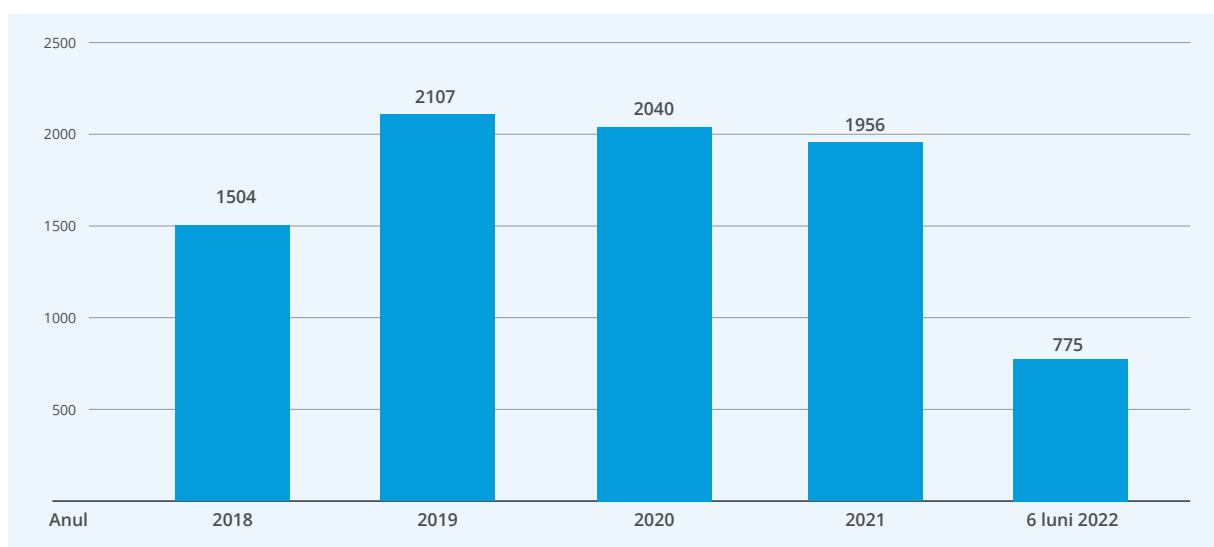
36 Disponibil online pe: https://politia.md/sites/default/files/nota_informativa_privind_starea_infractionalitatii_ce_atenteaza_la_viata_si_sanatatea_persoanei_si_celor_comise_in_sfera_relatiilor_familiale_pe_parcursul_6_luni_2022.pdf

37 Disponibil online pe: https://politia.md/sites/default/files/nota_informativa_privind_starea_infractionalitatii_ce_atenteaza_la_viata_si_sanatatea_persoanei_si_celor_comise_in_sfera_relatiilor_familiale_pe_parcursul_6_luni_2022.pdf

FIGURA 6**Numărul victimelor violenței în familie, referite spre asistență și reabilitare**

În susținerea realizării acestui indicator de progres se mai operează și cu numărul apelurilor telefonice recepționate la Serviciul de asistență telefonică gratuită pentru victimele violenței în familie și violenței împotriva femeilor (Figura 7),

care în viziunea noastră nu sunt compatibili pentru comparare, dar s-au luat în calcul la evaluarea indicatorului de progres. **Drept urmare, „rezultatul scontat 3” al Obiectivului general 2 a fost atins parțial.**

FIGURA 7**Numărul apelurilor telefonice recepționate de Serviciul de asistență telefonică gratuită pentru victimele violenței în familie și violenței împotriva femeilor**

Analiza indicatorilor relevanți pentru atingerea „**rezultatului scontat 4**” al Obiectivului general 2 denotă o infrastructură lacunară a serviciilor de protecție și asistență pentru victimele infracțiunilor privind viața sexuală în Republica Moldova. Pentru a asigura compatibilitatea legislației naționale cu prevederile Convenției Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și violenței domestice³⁸ (Convenția de la Istanbul), prin proiectul Legii pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie), s-a propus următoarea definiție a violului, care „**reprezintă un act sexual neconsimțit de penetrare vaginală, anală sau orală a corpului unei alte persoane cu orice parte corporală sau obiect**”.³⁹ Drept urmare, va fi reglementat un nou concept al noțiunii de viol, drept cea mai gravă formă de atentare la libertatea și integritatea sexuală, astfel încât să cuprindă inclusiv orice act heterosexual, homosexual ori act de penetrare sexuală ale părților corpului. Articolul 172 din Codul penal incriminează acțiunile violente cu caracter sexual, ce constau în homosexualitatea sau satisfacerea poftelor sexuale în forme perverse, săvârșite prin constrângere fizică sau psihică a persoanei ori profitând de imposibilitatea acesteia de a se apăra sau de a-și exprima voința. Formele agravante ale infracțiunii sunt similare celor de la infracțiunea de viol. Totodată, prin proiectul de lege menționat mai sus, se propune, în cazul acțiunilor violente cu caracter sexual, introducerea unei agravante noi, constând în săvârșirea infracțiunii cu aplicarea armei sau a altor obiecte folosite în calitate de armă. Drept circumstanțe agravante servesc violul, respectiv acțiunile violente cu caracter sexual săvârșite asupra unui membru de familie (art. 1331 CP stabilește lista subiecților violenței în familie, care este compatibilă cu cerințele Convenției de la Istanbul), săvârșite asupra unui minor sau femei gravide etc. Adoptarea acestui proiect de lege a fost suspendat de procesul de aprobare a metodologiei de lucru a echipei de intervenție în cazurile de violență sexuală. Deși proiectele metodologiei și a instrucțiunii de intervenție în

cazurile de violență sexuală au fost elaborate încă în anul 2020, la moment nu pot fi înaintate pentru aprobare deoarece sunt în dependență directă de realizarea acțiunii privind pilotarea activității echipei de intervenție în cazurile de violență sexuală. În temeiul Dispoziției IGP nr. 655/2021, pilotarea activității echipei de intervenție în cazurile de violență sexuală a fost prevăzută pentru perioada 06.12.20210 – 31.03.2022 în mun. Cahul și Ungheni, pentru sect. Botanica din mun. Chișinău și raioanele Cantemir, Ștefan Vodă, Nisporeni, Hâncești, Criuleni. Urmare a pilotării proiectului Instrucțiunii echipei comune de intervenție în cazurile de violență sexuală, acestea trebuiau să fie înaintate spre avizare finală și aprobare de Guvern. Dat fiind faptul că la moment Ministerul Justiției promovează proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie, număr unic 205/MJ/2022), care are drept scop aducerea în concordanță a prevederilor legislației interne cu Convenția de la Istanbul, fiind propuse pentru Codul penal amendamente radicale ce vizează infracțiunile cu caracter sexual, în coordonare cu poziția conducerii MAI s-a decis sistarea temporară a procesului de promovare a proiectelor Instrucțiunii și Metodologiei până la adoptarea modificărilor la cadrul normativ incident.⁴⁰ Cât privește serviciile sociale specializate pentru victimele infracțiunilor privind viața sexuală, la momentul evaluării acestea erau în curs de dezvoltare. La moment proiectul vizat a fost votat de Parlamentul Republicii Moldova în doua lectură. **Drept urmare, „rezultatul scontat 4” al Obiectivului general 2 a fost realizat parțial.**

Analiza indicatorilor relevanți pentru atingerea „**rezultatului scontat 5**” denotă o abordare segmentară, neuniformă a abilitării economice a victimelor violenței în familie. Obiectivul primordial al programelor focusate pe femei din categorii vulnerabile este abilitarea lor economică, însoțită de obținerea încrederii în sine și soluționarea aspectelor de ordin psihologic. În același timp, programele dedicate femeilor vulnerabile au un impact înalt doar dacă asigură în același timp și cursuri profesionale sau de

38 Disponibil online pe: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168008482e>

39 Disponibil online pe: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-02-nu-205-mj-2022_1.pdf

40 Disponibil online pe: <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2022/10/Raport-monitorizare-Strategie-VF-I-semestru-2022-c.pdf>

antreprenoriat și de asistență financiară necesară în complex sau în parteneriat cu alte instituții sau programe specializate. Femeile din grupurile vulnerabile au nevoie de o asistență specializată în dezvoltarea capacităților personale. După care să fie direcționate și integrate în programe de instruire antreprenorială și asistență financiară. Criza pandemică COVID19 a afectat atât femeile, cât și mediul de operare a programelor de abilitare economică a femeilor. Astfel, criza a diminuat oportunitățile de realizare pe plan economic pentru toată populația, inclusiv pentru femei. Rata de ocupare a populației s-a redus cu 8,8% la finele trimestrului II al anului 2020, comparativ cu același trimestru al anului 2019. Femeile încadrate în câmpul muncii au înregistrat o scădere de 10%. Femeile din categoriile vulnerabile sunt supuse unor riscuri sporite în astfel de situații și reclamă asistență specializată. În plus, femeile din grupurile vulnerabile de multe ori nu dispun de echipamente pentru comunicare on-line, fiind în unele situații în imposibilitatea de a beneficia de instruire și asistență. În condiții de criză programele de asistență a femeilor vor trebui să facă față și altor provocări — oportunități economice reduse, circulație limitată, evitarea activităților în grup, necesitatea implementării tehnicilor de comunicare pe canale digitalizate etc.⁴¹

Pentru analiza acestui indicator trebuie să menționăm un proiect actual și relevant în domeniul prevenirii și combaterii violenței împotriva femeilor, implementat de Centrul de Drept al Femeilor în parteneriat cu MMPS, cu susținerea UN Women și a Suediei: „*Suport pentru co-crearea programelor de abilitare economică a femeilor supraviețuitoare a violenței în bază de gen*”.⁴² În parteneriat cu autoritățile publice, prestatorii de servicii și alte părți interesate, proiectul își propune dezvoltarea a 5 programe de abilitare economică, în municipiul Bălți, raioanele Soroca, Hâncești, Telenești și Ștefan Vodă. Aceste programe au ca scop consolidarea mecanismelor de coordonare și cooperare dintre autoritățile publice și alți actori în domeniul ocupării forței de muncă și a abilitării economice

41 Evaluarea impactului programelor de suport pentru abilitarea economică a femeilor. CDF, Chișinău, 2020. Disponibil online pe: https://cdf.md/wp-content/uploads/2021/11/Studiul_Evaluarea-impactului-programelor-de-suport-pentru-abilitarea-economica-a-femeilor.pdf

42 Disponibil online pe: <https://cdf.md/proiecte-in-derulare/>

a femeilor afectate de violență. Având în vedere faptul că actualmente în Republica Moldova există unele programe de susținere a femeilor focusate pe categoriile vulnerabile, dar acestea sunt puține și nu au continuitate, **„rezultatul scontat 5” al Obiectivului general 2 a fost realizat parțial.**

Și ultimul **„rezultat scontat 6”** pentru atingerea Obiectivului general 2 rămâne încă o provocare. Serviciile de consiliere a cuplurilor sunt oferite la moment de către psihologi în cadrul centrelor de asistență psihologică privată. În prezent în Republica Moldova sunt foarte puține organizații care oferă servicii de acest gen și acestea sunt realizate în cadrul unor proiecte care au un caracter sporadic. Respectiv, **„rezultatul scontat 6” pentru atingerea Obiectivului general 2 a fost realizat parțial.** Or, serviciile de consiliere a cuplurilor, la nivel național, accesibile tuturor celor care au nevoie și promovate astfel încât membrii comunității să cunoască despre ele, practic lipsesc.

Concluzie. Analiza indicatorilor de progres demonstrează că **Obiectivul general 2 a fost atins parțial. Un singur rezultat scontat stabilit pentru Obiectivul general 2 nu a fost realizat, celelalte fiind realizate parțial. Raportând realizarea Obiectivului general 2 din perspectiva indicatorilor de progres la gradul de realizare a acțiunilor planificate în PA, pentru Obiectivul general 2 se reconfirmă realizarea parțială a lui (20%).**

Rezultate scontate pentru OBIECTIVUL GENERAL 3

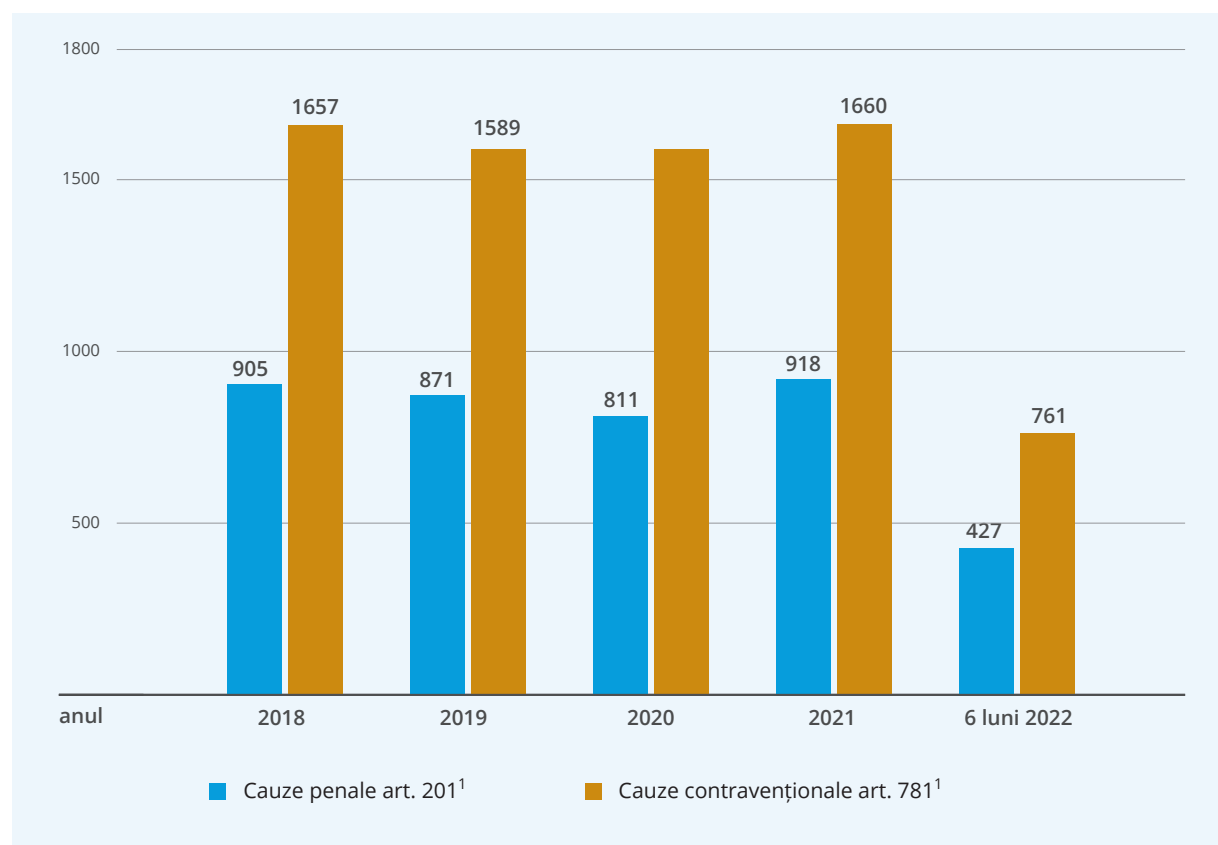
1. Intervenție promptă și eficientă a organelor de drept și ordine publică și securitate publică în cazurile de violență față de femei și violență în familie, asigurând protecția victimei centrată pe prevenirea riscurilor pentru viața și sănătatea acesteia și a copiilor ei.
2. Asigurarea investigării infracțiunilor cu caracter sexual în corespundere cu standardele internaționale.
3. Îmbunătățirea instrumentarului de lucru al organelor cu competențe de consiliere și resocializare a agresorilor familiali, inclusiv pentru persoanele condamnate, aflate în detenție.

Analiza indicatorilor de progres relevanți pentru „rezultatul scontat 1” al Obiectivului general 3 demonstrează că, în pofida tendinței de creștere a numărului de sesizări/raportări privind violența în familie, numărul cauzelor penale este în scădere. Această situație se explică prin decriminalizarea de facto a unor forme de violență în fa-

milie, determinată de completarea Codului contravențional cu art. 781. Participanții la interviuri au indicat că după introducerea în anul 2016 a art. 781 Cod contravențional a scăzut semnificativ numărul cauzelor penale privind violența în familie. Modificarea cadrului legislativ în 2016 prin completarea Codului contravențional cu art. 781

FIGURA 8
Numărul cauzelor penale și contravenționale pornite pentru violență în familie

a dus la scăderea cu aproximativ 50% a numărului de cazuri de violență în familie calificate drept infracțiuni (Figura 8).⁴³

Această tendință se confirmă prin datele statistice prezentate la nivel național. Respectiv, potrivit raportului Procuraturii Generale pentru anul 2020, **numărul cauzelor penale pentru violența în familie este în scădere**: de la 1.782 de cauze penale în 2016 la 956 în 2017, în 2018 – 998, în 2019 – 969

și 866 în 2020⁴⁴. Fapt condiționat de modificările prevăzute prin Legea nr. 196 din 28 iulie 2016, inclusiv completarea Codului contravențional cu art. 781. Totuși, în anul 2021 procurorii au condus urmărirea penală în 947 cauze penale pornite în baza art. 201 Cod penal (violența în familie), fiind înregistrată o creștere comparativ cu anul 2020, în care s-au pornit 866 cauze penale (969 în 2019 și 998 în 2018).⁴⁵

⁴³ Disponibilă online pe: https://politia.md/sites/default/files/nota_informativa_privind_starea_infractionalitatii_ce_anteaza_la_viata_si_sanatatea_persoanei_si_celor_comise_in_sfera_relatiilor_familiale_pe_parcursul_6_luni_2022.pdf

⁴⁴ Disponibil online pe: <http://procuratura.md/file/Raport%20de%20activitate%20a%20Procuraturii%20Republicii%20Moldova%20pentru%20anul%202020.pdf>

⁴⁵ Disponibil online: http://procuratura.md/file/2022-03-21_RAPORT%20de%20activitate%20FINAL.pdf

Analiza surselor secundare demonstrează că procesul contravențional nu constituie un instrument eficient de prevenire și combatere a violenței în familie. Chiar dacă prin modificările operate la Codul contravențional s-a mizat pe posibilitatea de a asigura, în termeni restrânși, în condițiile legislației contravenționale, sancționarea eficientă cu măsuri de pedeapsă descurajantă a cazurilor frecvente de violență în familie soldate cu vătămări neînsemnate, datele evaluării arată contrariul. Astfel, multe cauze se examinează vreme îndelungată. În timp ce în instanța de judecată se examinau cauzele contravenționale, unii contravenienți pe aceste cauze continuau să manifeste intenționat un comportament violent în raport cu membrii familiei lor, iar la scurt timp după pronunțarea hotărârii în cauza respectivă agresorul comitea alte acte de violență.⁴⁶

Un alt impediment pentru protecția victimei este și faptul că organele de urmărire penală și cele de constatare atribuie un rol primordial în calificarea faptei de violență în familie procedurii de apreciere a gravității vătămarilor corporale sau a sănătății victimei. O asemenea abordare denotă faptul că se acordă prioritate documentării violenței fizice în raport cu alte forme de violență, ceea ce pune în pericol victima și creează un cadru de impunitate pentru agresorii care aplică și alte forme de violență. În cadrul focus-grupurilor o femeie afectată de violență a relatat că la adresarea acesteia către organele de drept privind actele de violență aplicate față de ea, răspunsul reprezentantului organelor de drept a fost următorul: *„Nici măcar semne nu ai, nu se văd”*. Suplimentar s-a punctat că violența psihologică, economică nu este documentată în modul corespunzător. Constatarea specialiștilor în rapoartele de evaluare psihologică se acceptă în mod selectiv de instanța de judecată, nefiind acceptată adesea în calitate de probă la dosar. Numărul experților psihologi acreditați rămâne a fi unul mic, iar Legea psihologului care ar determina statutul juridic al acestuia, inclusiv al rapoartelor de evaluare

46 Evaluarea răspunsului sistemului de justiție penală la cazurile de violență în familie. Raionale Soroca, Criuleni, Cimișlia, Comrat. CDF, Chișinău, 2021. Disponibil online: <https://www.undp.org/ro/moldova/publications/evaluarea-r%C4%83spunsului-sistemului-de-justi%C8%9Bie-penal%C4%83-la-cazurile-de-violen%C8%9B%C4%83-%C3%AEEn-familie-regiunile-criuleni-soroca-cimi%C8%99lia-%C8%99i>

psihologică, la moment încă nu este adoptată. În cazul expertizelor psihiatrice-psihologice se pune accent pe latura psihiatrică, mai puțin pe cea psihologică. *„Este problema voastră, o rezolvați împreună”* sau *„Poliția oricum nu mă crede”* – sunt declarațiile victimelor la adresarea către organele de drept. Plângerile victimelor pe alte tipuri de violență aplicată, înafara violenței fizice sau sexuale, nu sunt luate în considerare.

Abordarea indicată supra dă prioritate raportului de constatare medico-legală care de multe ori nu reflectă în totalitate traumele suferite de victimă. În procesul examinării corporale medicul-legist consemnează doar leziunile externe de pe corpul persoanei, care nu întotdeauna sunt vizibile. Pentru aprecierea corespunzătoare a gravității vătămării corporale sau a sănătății, mai ales în cazul violenței în familie și a agresiunii sexuale, deseori sunt necesare rezultatele consultațiilor medicilor specialiști și ale unor investigații medicale mai aprofundate. Acest lucru de regulă nu se realizează, deoarece lipsesc instrucțiuni clare în acest sens care să atribuie un caracter obligatoriu investigațiilor medicale profunde, ca parte componentă indispensabilă a examenului medico-legal a victimei infracțiunii, cu elucidarea rezultatelor în raportul de examinare/expertiza medico-legală.⁴⁷

De multe ori faptele de violență psihologică, exprimate prin izolare, intimidare în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei (care se atribuie la violență psihologică) sunt calificate eronat și investigate de reprezentanții organelor de drept prin prisma Codului contravențional ca injurie sau violență în familie. De asemenea, în cadrul interviurilor s-a menționat că deși instanțele examinează cauze contravenționale pe violență în familie în mod repetat, și la următorul act de violență poliția încadrează iarăși fapta în baza Codului contravențional, dar nu în baza Codului penal. Spre exemplu, un participant a precizat că în judecătoria în care activează au fost examinate 15 procese-verbale de contravenție, întocmite în privința unui agresor în baza art. 781 Cod contra-

47 Perevoznic I. Monitorizarea proceselor de judecată pe cauze de violență în familie, violență sexuală și trafic de ființe umane. CDF, Chișinău, 2018, 144 p. Disponibil online: https://cdf.md/wp-content/uploads/2021/11/CDF_Monitorizare_web_RO.pdf

vențional.⁴⁸ După aplicarea sancțiunii contravenționale, agresorul comitea în continuare acte de violență, iar organul de constatare documenta cazul tot în baza normelor Codului contravențional, și nu a Codului penal. Această practică este vicioasă din motivul că o comitere repetată a contravențiilor de violență în familie indică asupra caracterului sistematic, propriu conduitei violente a agresorului, exprimată prin violență fizică și psihologică și care urmează a fi examinată prin prisma prevederilor art. 2011, alin. (1), lit. b) Cod penal, nu în temeiul art. 781 Cod contravențional.

De asemenea, în calitate de impediment membrii focus-grupurilor au indicat interpretarea neuniformă a prevederilor art. 276 CPP. Astfel, mulți dintre ofițerii de urmărire penală și/sau procurorii nu pornesc urmărirea penală fără plângerea prealabilă a victimei violenței în familie sau a altor categorii de infracțiuni cu aplicarea violenței față de femei. O victimă a violenței în familie a relatat că atunci când a mers să depună plângere, răspunsul poliției a fost următorul: „**Haideți nu depuneți plângerea, mai gândiți-vă. Oricum mergeți acasă și vă împăcați, ulterior vă retrageți plângerea. Sunt implicați atâția oameni în zadar și fără rezultate. Reveniți peste un timp și vedem dacă se înrăutățește situația, vă vom fi alături**”. Din spusele victimei, aceasta a mers acasă și a suportat încă un an violența, după care s-a adresat prin intermediul Liniei Fierbinți pentru suportul victimelor la organele de drept.

Rezultatele evaluării mai atestă că în cauzele de violență în familie, chiar dacă instanțele de judecată în majoritatea cazurilor pronunță sentințe de condamnare, condamnarea agresorilor familiari nu este suficientă pentru a-i descuraja să comită noi acte de violență în familie și pentru ca victima să fie protejată. Potrivit răspunsurilor participanților la interviu, instanța adoptă în mare parte decizii de condamnare a inculpaților, fiind instituită drept pedeapsă munca neremunerată în folosul comunității. Sunt mai rare deciziile în care s-a aplicat instituția suspendării condiționate

a executării pedepsei sau condamnarea reală.⁴⁹ Explicațiile care au fost oferite cu privire la stabilirea pedepselor mai blânde pentru agresori denotă că în cele mai multe cazuri inculpații aleg să meargă în procedură simplificată, prevăzută de art. 364¹ CPP. Această practică atrage micșorarea pedepsei prevăzute de norma penală. În viziunea unor respondenți procedura simplificată îi favorizează doar pe inculpați, care beneficiază de o reducere substanțială a pedepsei prevăzute de sancțiunea normei penale, fără a oferi ceva în schimb. În esență, procedura prevăzută de art. 364¹ CPP constituie pentru inculpat o modalitate de a primi, fără niciun efort, o pedeapsă penală sub limita minimă a sancțiunii prevăzute de articolul respectiv. Examinarea cauzei în procedură simplificată nu impune inculpatului nimic ce l-ar descuraja să aplice în continuare violența.⁵⁰ Alți specialiști intervievați sunt de părere că examinarea cauzei în procedură simplificată este favorabilă și pentru autorități, deoarece reduce volumul de lucru în procesul examinării judiciare a cauzei și micșorează totodată cheltuielile de judecată. Chiar dacă procedura simplificată atrage micșorarea pedepsei prevăzute de norma penală, în cazul suspendării condiționate a executării pedepsei în cauze de violență în familie trebuie încurajată practica judiciară de aplicare a obligațiilor de a participa la un program special de tratament sau consiliere, în vederea reducerii comportamentului violent și/sau de a urma un tratament în caz de alcoolism sau narcomanie.

Și analiza datelor statistice reflectă că pedepsele aplicate agresorilor familiari nu îi descurajează să comită noi acte de violență în familie și în multe cazuri aceștia recidivează. Condamnarea la pedeapsa cu închisoarea cu executarea reală se aplică doar atunci când actele de violență în familie sunt soldate cu urmări grave sau cu decesul victimei (Figura 9).

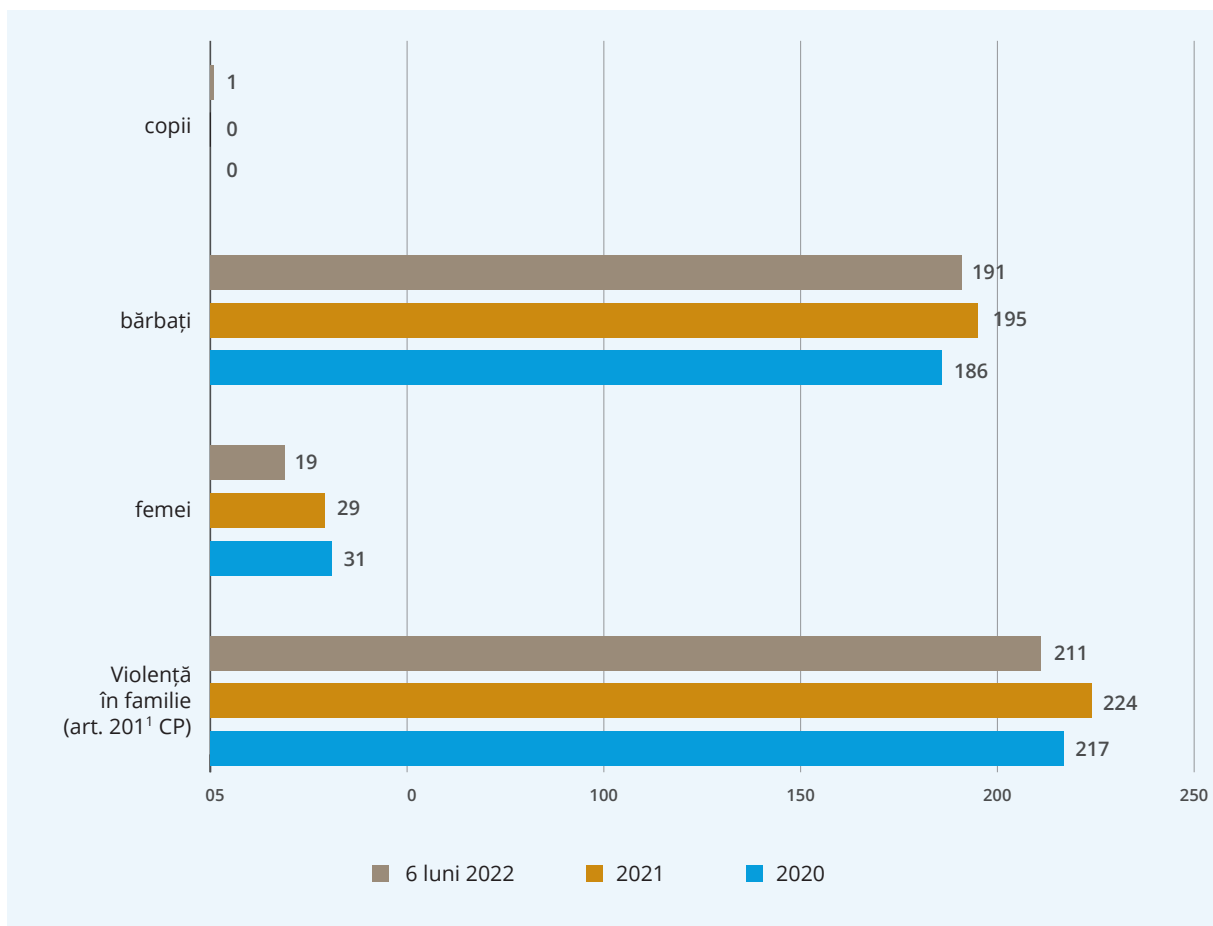
48 Evaluarea răspunsului sistemului de justiție penală la cazurile de violență în familie. Raionale Soroca, Criuleni, Cimișlia, Comrat. CDF, Chișinău, 2021. Disponibil online pe: <https://www.undp.org/ro/moldova/publications/evaluarea-r%C4%83spunsului-sistemului-de-justi%C8%9Bie-penal%C4%83-la-cazurile-de-violen%C8%9B%C4%83-%C3%AEn-familie-regiunile-criuleni-soroca-cimi%C8%99lia-%C8%99i>

49 Evaluarea răspunsului sistemului de justiție penală la cazurile de violență în familie. Raionale Soroca, Criuleni, Cimișlia, Comrat. CDF, Chișinău, 2021. Disponibil online: <https://www.undp.org/ro/moldova/publications/evaluarea-r%C4%83spunsului-sistemului-de-justi%C8%9Bie-penal%C4%83-la-cazurile-de-violen%C8%9B%C4%83-%C3%AEn-familie-regiunile-criuleni-soroca-cimi%C8%99lia-%C8%99i>

50 Perevoznic I. Monitorizarea proceselor de judecată pe cauze de violență în familie, violență sexuală și trafic de ființe umane. CDF, 2018, Chișinău, 144 p. Disponibil online: https://cdf.md/wp-content/uploads/2021/11/CDF_Monitorizare_web_RO.pdf

FIGURA 9**Numărul persoanelor care execută pedeapsa cu închisoare pentru infracțiuni de violență în familie⁵¹**

51 Disponibil online pe: <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2022/10/Raport-Implementarea-Conventiei-CE-privind-combaterea-violentei-fata-de-femei-2022c-2.pdf>

Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Sănătății, Ministerul Justiției și Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat au semnat Ordinul comun nr. 48/298/610/162/5 22.06.2022⁵² privind aprobarea Instrucțiunii mecanismului de cooperare intersectorială în cazurile de violență în familie (în continuare — Instrucțiune). Instrucțiunea prevede informarea victimelor violenței în familie despre eliberarea agresorului din detenție, după expirarea termenului de reținere sau în cazul în care în privința acestuia s-a refuzat aplicarea/prelungirea arestului preventiv. Însă participanții

la focus-grupuri au indicat că în cazul condamnării la pedeapsa cu închisoarea, înainte de eliberarea agresorului victima nu este informată despre acest lucru, fapt ce creează situații de pericol iminent pentru aceasta. Interveniile realizate denotă că la momentul realizării evaluării nu este funcțional un mecanism de informare a victimei pentru cazul în care agresorul este eliberat din detenție înainte de termen, fie în legătură cu aplicarea art. 91, 92 CP, fie în legătură cu reducerea pedepsei acestuia în baza aplicării mecanismului compensator pentru condiții inumane de detenție. Victimele nu sunt informate nici chiar atunci când judecătorul de instrucție refuză prelungirea mandatului de arest preventiv.

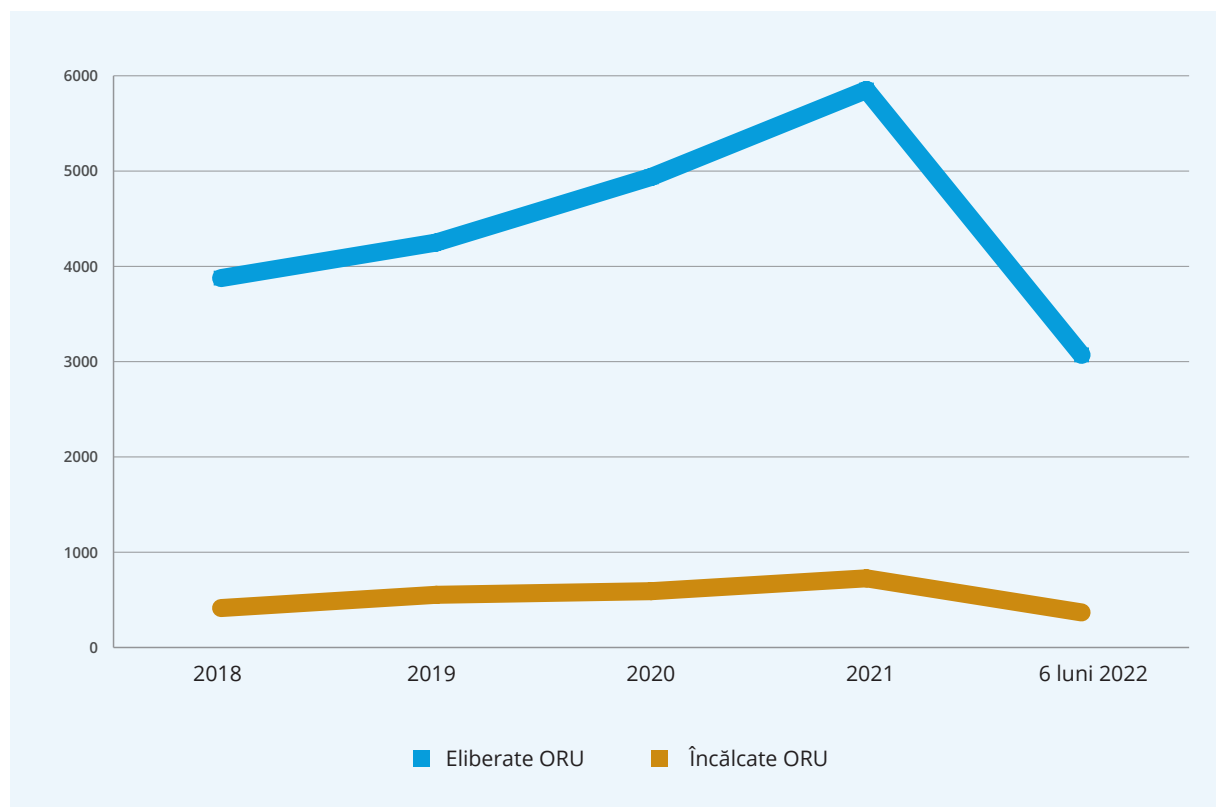
52 Disponibil online pe: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132204&lang=ro

Potrivit practicii de activitate a organelor de drept, în perioada anilor 2018 – 2022 **numărul ordinelor de restricție de urgență emise de poliție este în continuă creștere**, ceea ce reprezintă o tendință pozitivă în asigurarea protecției victimelor violenței. Datele IGP arată o creștere dublă a numărului ordinelor de restricție de urgență de la **2.161** în 2017 la **4.250** în 2019, iar în anul 2021 au fost eliberate **5.851** față de **4.939** în anul 2020.

De asemenea, în primele 6 luni ale anului 2022 poliția a eliberat **3.071** ordine de restricție de urgență (Figura 10).⁵³

53 Notă privind starea infracționalității ce atentează la viața și sănătatea persoanei și celor comise în sfera relațiilor familiale pe parcursul a 12 luni ale anului 202. INSP al IGP, 2021. Disponibil pe: https://politia.md/sites/default/files/ni_privind_infrastructiunile_ce_atenteaza_la_viata_persona_si_cele_5.pdf

FIGURA 10
Numărul ordinelor de restricție de urgență emise și încălcate în perioada anilor 2018 – 6 luni a anului 2022

Cu toate acestea, o problemă rămâne încălcarea ordinelor de restricție de către agresori. Respondenții intervievați s-au plâns că agresorii încălcă ordinele de restricție de urgență pentru că sancțiunile sunt prea blânde și practica reținerii este destul de anevoioasă. Astfel, s-a specificat că după operarea modificărilor prin Legea nr. 208/2016⁵⁴ în norma de referință a legii contravenționale ce reglementează reținerea persoanei mai mult de 3 ore fără autorizația judecătorului de instrucție, aplicarea acesteia a devenit imposibilă. Respectiv,

a devenit imposibilă reținerea mai mult de 3 ore a agresorului care comite contravenția de violență în familie. Mai mult, agresorul intenționat nu îndeplinește ori se eschivează de la îndeplinirea cerințelor ordinului de restricție de urgență în afara orelor de muncă a judecătorului de instrucție, inclusiv pe timp de noapte. Actele de violență în familie și încălcarea ordinului de restricție de urgență de cele mai multe ori au loc în timpul nopții sau în zile de odihnă, când judecătorul de instrucție nu este în instanță și respectiv până se solicită prezența acestuia, expiră cele 3 ore. Mai ales că în majoritatea centrelor raionale judecătoria

54 Disponibil online pe: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=96621&lang=ro

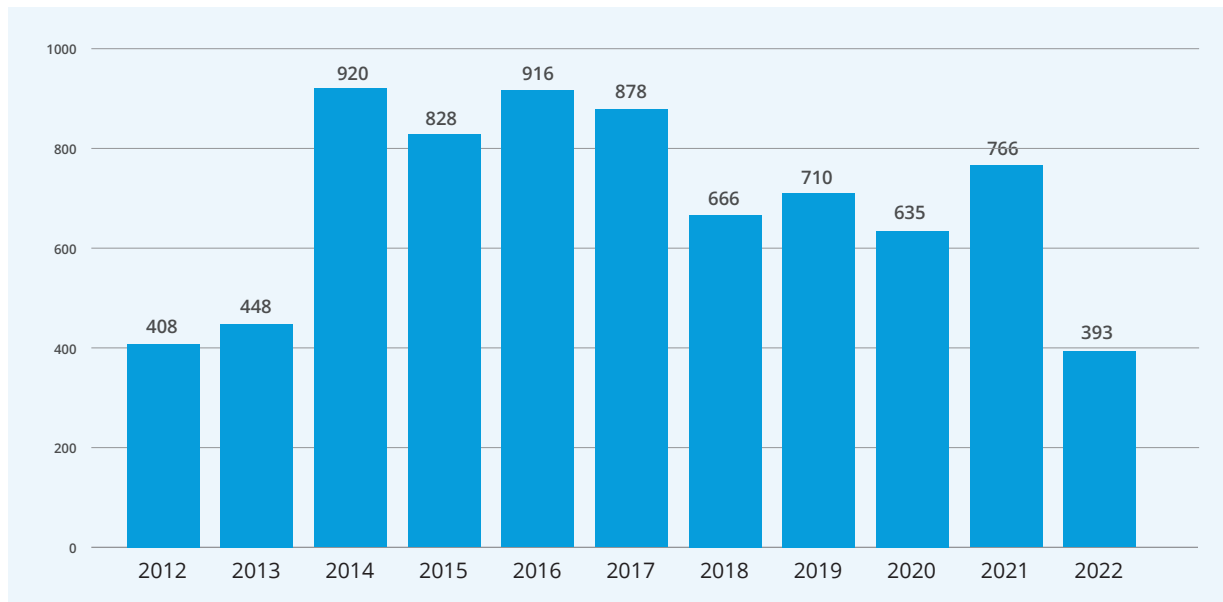
de instrucție fac naveta și nu domiciliază în localitatea în care activează. Aceste impedimente de ordin organizatoric și procedural creează un cadru permisiv pentru agresor și pun în pericol viața și siguranța victimei.⁵⁵ Nici aplicarea sancțiunii contravenționale pentru încălcarea ordinului de restricție de urgență, în mare parte cu amendă care variază între 3.000 – 3.500 lei, nu îi disciplinează pe agresori. Mai ales că în multe cazuri examinarea

cauzelor contravenționale este tergiversată și, odată cu aplicarea prescripției, aceștia sunt exonerați de plata amenzii. În pofida creșterii, la nivel național, a numărului de raportări/sesizări a cazurilor de violență în familie, numărul ordonanțelor de protecție emise de instanțele judecătorești este în scădere. Astfel, numărul ordonanțelor de protecție emise de instanțele de judecată a scăzut de la 878 în anul 2017 la 710 în anul 2019 și 635 în 2020⁵⁶ (Figura 11).

55 Disponibil online pe: https://politia.md/sites/default/files/nota_informativa_privind_starea_infractionalitatii_ce_atenteaza_la_viata_si_sanatatea_persoanei_si_celor_comise_in_sfera_relatiilor_familiale_pe_parcurusul_6_luni_2022.pdf

56 Disponibil online pe: https://politia.md/sites/default/files/nota_informativa_privind_starea_infractionalitatii_ce_atenteaza_la_viata_si_sanatatea_persoanei_si_celor_comise_in_sfera_relatiilor_familiale_pe_parcurusul_6_luni_2022.pdf

FIGURA 11
Dinamica ordonanțelor de protecție, emise de către instanțele judecătorești

Potrivit datelor publicate de Inspectoratul Național de Securitate Publică al IGP al MAI, în anul 2021⁵⁷ au fost supravegheate de poliție **509** persoane (în anul 2020 – 402) în baza ordonanțelor de protecție emise pentru victimele-femei, 12 pentru victimele-copii, 207 pentru victimele femei și copii, 35 de ordonanțe pentru victimele bărbați și 3 pentru victime bărbați cu copii. În partea ce vizează monitorizarea electronică a agresorilor familiali, în 2021 Centrul de Monitorizare Electronică a pus în executare **773 de ordonanțe de protecție**, iar monitorizați

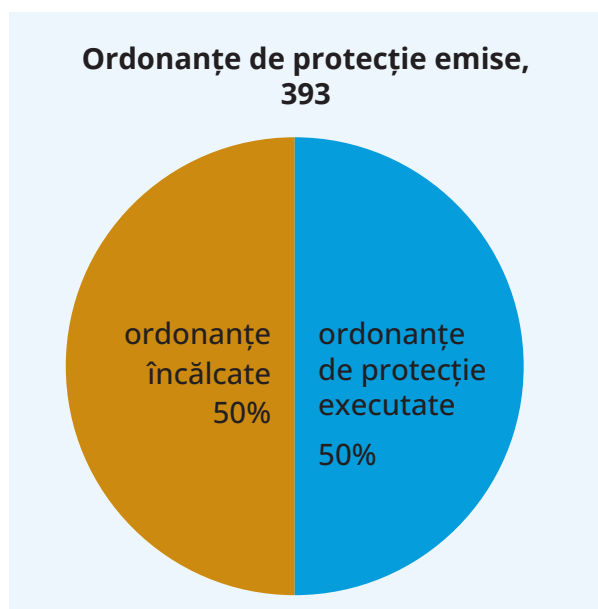
electronic au fost 502 subiecți (agresori familiali), dintre care **479** sunt bărbați și **23** femei.⁵⁸ Chiar dacă se susține că prin introducerea monitorizării electronice a scăzut numărul ordonanțelor de protecție încălcate, **nerespectarea/încălcarea măsurilor de protecție de către agresori este în continuare pentru victimă un factor de risc**. În anul 2021, în procesul de supraveghere a modului de respectare a măsurilor de protecție, organul de poliție a constatat că agresorii au încălcat **373** (în anul 2020 – 281) de ordonanțe de protecție. În acest sens au fost inițiate cauze penale de săvârșire a infracțiunii prevăzute de art. 3201 CP.

57 Notă privind starea infracționalității ce atentează la viața și sănătatea persoanei și celor comise în sfera relațiilor familiale pe parcursul a 12 luni ale anului 2021. INSP al IGP, 2021. Disponibil pe: https://politia.md/sites/default/files/ni_privind_infrafraciunile_ce_atenteaza_la_viata_persoanei_si_cele_5.pdf

58 Raport privind monitorizarea electronică a agresorilor familiali pe parcursul anului 2021. INP, 2021. Disponibil pe: <http://probativne.gov.md/files/getfile/4866>

Pe fapte de încălcare a ordonanței de protecție procurorii au efectuat în 2021 urmărirea penală în 373 de cauze penale în temeiul art. 3201 CP — neexecutarea măsurilor din ordonanța de protecție a victimei violenței în familie. Comparativ cu anul 2020 au fost pornite 281 de cauze penale.⁵⁹ Relevante situației sunt datele publicate de Inspectoratul Național de Securitate Publică al IGP, care atestă că în 6 luni ale anului 2022 ponderea ordonanțelor de protecție neexecutate sau încălcate constituie **49,87%**⁶⁰ (Figura 12).

FIGURA 12
Ponderea ordonanțelor de protecție executate, în raport cu cele încălcate pentru perioada anului 2022

În viziunea membrilor focus-grupurilor, nepedepsirea agresorilor și grija primordială a statului față de drepturile acestora continuă să fie o problemă care amenință siguranța și viața victimelor violenței în familie. Un specialist din domeniul asistenței sociale a relatat: *„De multe ori agresorii încalcă ordinul de restricție, întorcându-se acasă și stând la poartă. Familia, în special copiii, când își văd tatăl la poartă, noaptea, în frig, ploaie, o roagă pe mamă să îi permită să intre în casă... Astfel că agresorul revine și violența este din nou aplicată”*. Un alt specialist a

59 Disponibil online pe: https://politia.md/sites/default/files/ni_privind_infrastructiunile_ce_atenteaza_la_viata_persoanei_si_cele_5.pdf

60 Disponibil online pe: https://politia.md/sites/default/files/raport_privind_activitatea_politiei_6_luni_2022.pdf

sesizat și problema perceperii agresorilor ca fiind victime, femeia fiind desconsiderată, intimidată de fiecare dată când agresorul are ocazia — pe holurile poliției, judecătorei, la etapa întrevederilor cu copiii. Frica victimelor de blamare de către societate reprezintă încă un factor important care le împiedică să ceară ajutor și să raporteze cazurile de violență.

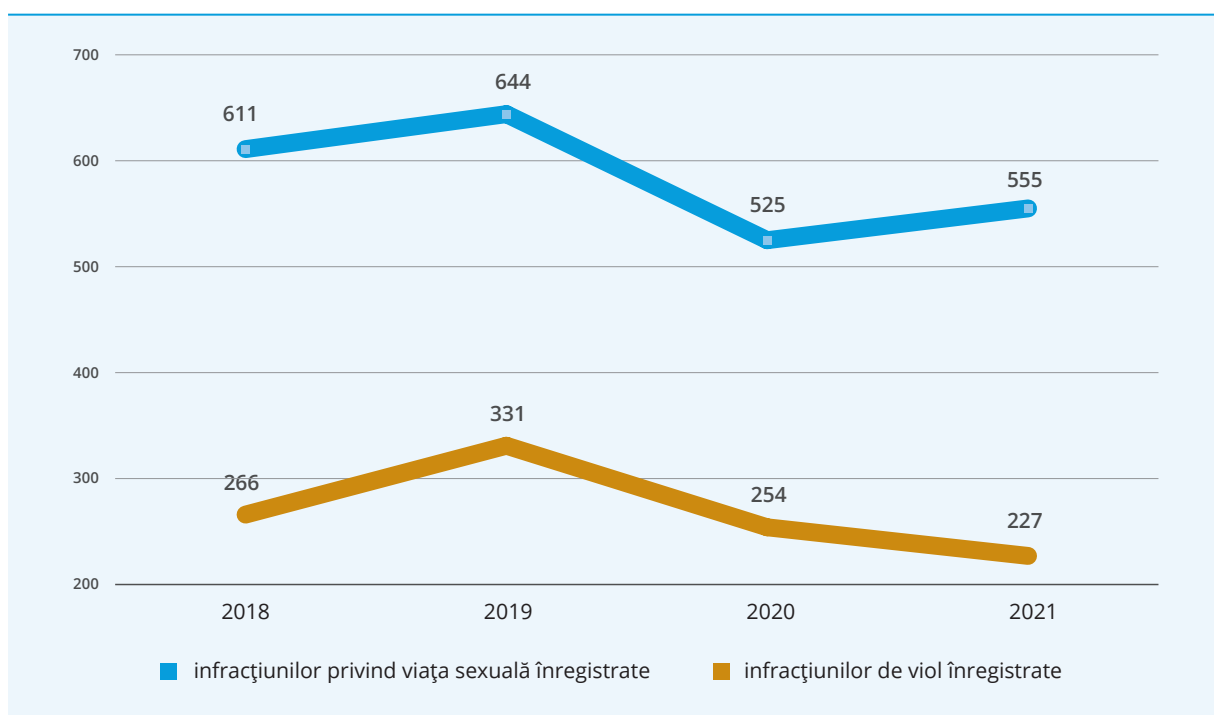
Pe lângă impedimentele sesizate de specialiști, femeile afectate de violență au identificat o problemă importantă în ceea ce vizează garantarea siguranței mamei și copiilor în timpul executării graficului de întrevedere al tatălui agresor cu copiii. În acest sens s-a specificat că nu se atestă o abordare individuală — sunt situații în care este stabilit graficul de întâlnire cu copilul, iar specialiștii din domeniul asistenței sociale nu intervin în a opera careva modificări la solicitarea mamei, sugerându-le victimelor să se adreseze în instanța de judecată. Atunci când vin plângeri din partea tatălui că mama nu îndeplinește corespunzător obligațiile de părinte, situația este privită strict din punct de vedere legal, fiind exclusă poziția mamei aflată în situație de vulnerabilitate, care, din varii motive, nu poate să asigure o întreținere corespunzătoare. Mai mult, nu există nici o sancțiune pentru celălalt părinte, dacă încalcă graficul de întrevedere. Sancțiuni sunt aplicate numai pentru părintele în a cărui grijă se află copilul și care, din motive obiective, poate să nu asigure întrevederea cu celălalt părinte (activități extra-curriculare ale copiilor, vizite la medic ș.a.).

Reieșind din cele expuse mai sus, **„rezultatul scontat 1” al Obiectivului general 3 a fost atins parțial**, în condițiile în care chiar dacă numărul ordinelor de restricție de urgență aplicate a crescut de două ori, accesul femeilor la justiție penală continuă să fie limitat. În același timp, agresorii familiari se bucură de impunitate sau pedepse care nu sunt de natură să schimbe comportamentul acestora.

Strategia conține doar doi indicatori de progres pentru **„rezultatul scontat 2”** din Obiectivul general 3. Potrivit datelor publicate de Procuratura Generală a Republicii Moldova, în anul 2021 numărul infracțiunilor privind viața sexuală a crescut cu 30 de cazuri (5,7%) comparativ cu anul 2020, iar în 2020 a fost atestată o creștere cu 33 de cazuri (5,4%) față de 2019. În 2019 din nou o creștere față de 2018, și anume violurile cu 65 cazuri (24,44%)⁶¹ (Figura 13).

61 Disponibil online pe: http://procuratura.md/file/2022-03-21_RAPORT%20de%20activitate%20FINAL.pdf

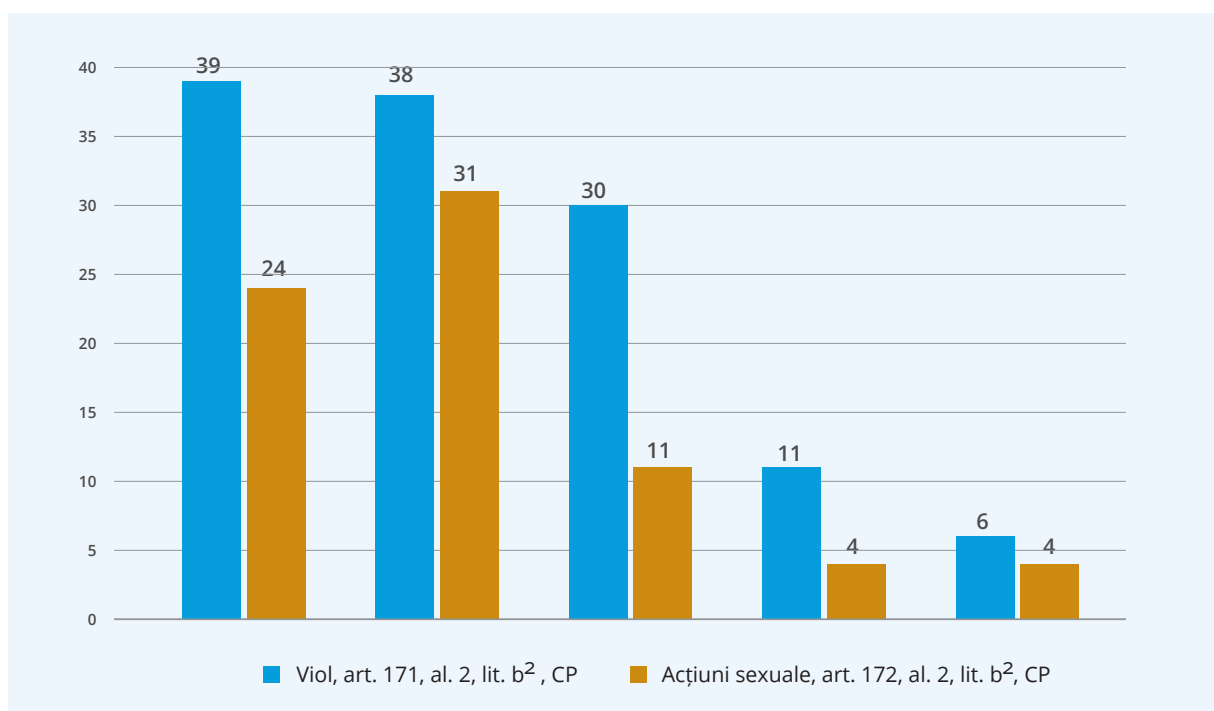
FIGURA 13
Dinamica infracțiunilor privind viața sexuală înregistrate în anii 2018 – 2021

Inspectoratul Național de Securitate Publică al IGP raportează o descreștere a cazurilor de viol și acțiuni sexuale săvârșite asupra unui membru de familie (Figura 14). În viziunea respondenților aceste date ar putea fi influențate de raportarea scăzută a cazurilor de viol conjugal, din

cauza că acesta este un subiect tabu în societatea moldovenească, dar și pentru că multe femei nu cunosc despre faptul că violul conjugal este o infracțiune care se sancționează de lege, dar nu reprezintă o obligație de cuplu.

FIGURA 14
Dinamica infracțiunilor privind viața sexuală săvârșite asupra unui membru de familie în anii 2018 – 2021

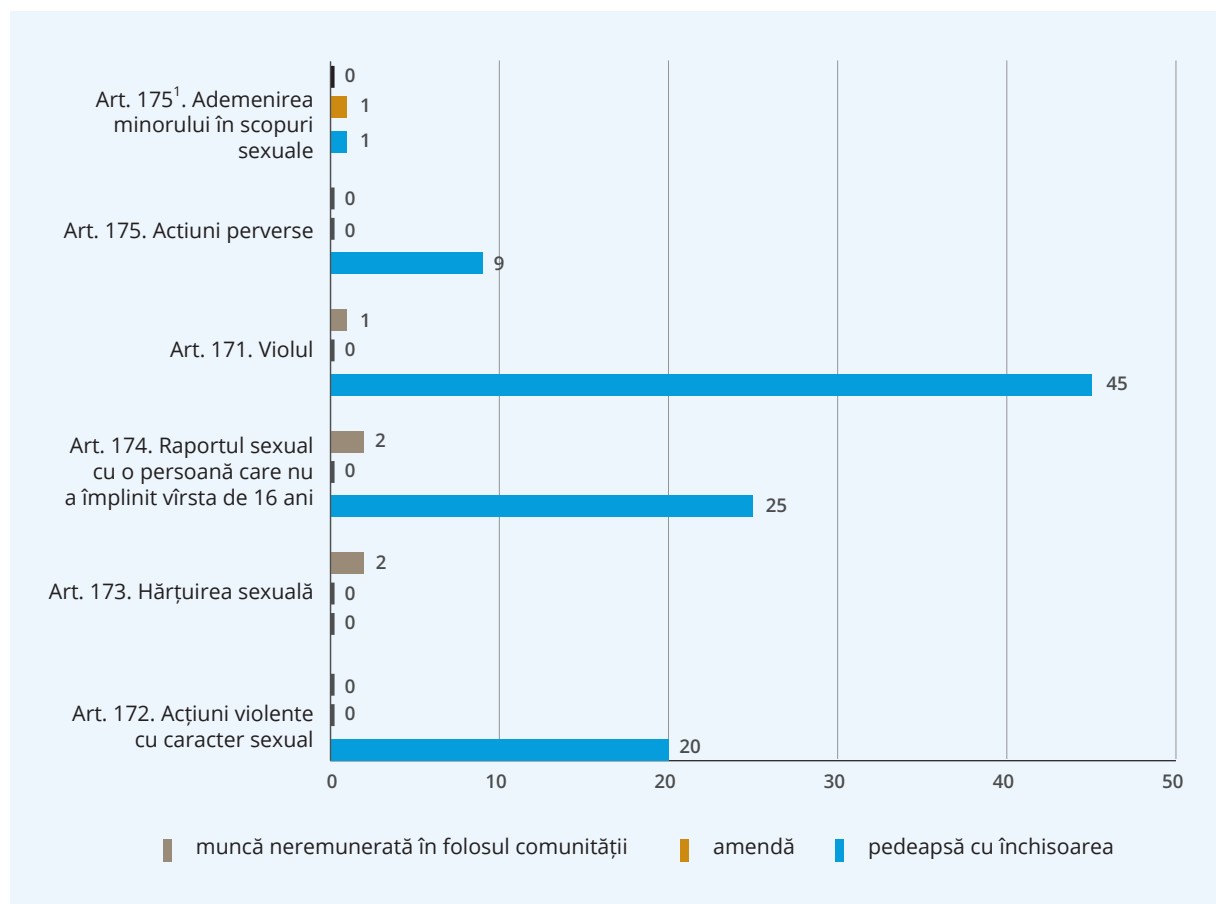

În pofida creșterii numărului de raportări a cazurilor de violență sexuală, rata condamnărilor pentru infracțiunile privind viața sexuală este redusă. O provocare este și faptul că datele privind rata condamnărilor în cazurile de violență sexuală nu întotdeauna au fost făcute publice. Astfel, analiza datelor prezentate de Agenția de Administrare a Instanțelor Judecătorești (AAIJ) despre rata condamnărilor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală indică faptul că în anii 2018 și 2019 AAIJ a colectat date doar privind infracțiunile de viol și acțiuni violente cu caracter sexual. Astfel, în cazul infracțiunilor de viol, în anul 2019, din 155 de cauze pe rol doar în 46 de cauze au fost pronunțate sentințe de condamnare. Totodată, pentru anul 2019, informația despre tipul sentinței lipsește. În anul 2020 și 2022, aplicarea modulelor corespunzătoare din Programul Integrat de

Gestionare a Dosarelor (PIGD) a permis extragerea datelor statistice despre toate infracțiunile privind viața sexuală. Datele extrase din PIGD confirmă că în anul 2022, ca și în anii precedenți, pedepse privative de libertate sunt aplicate preponderent pentru infracțiunile de viol, acțiuni violente cu caracter sexual, raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani, acțiuni perverse. Pentru infracțiunea de hărțuire sexuală, în prima jumătate a anului 2022 au fost pronunțate doar două sentințe de condamnare, agresorilor fiindu-le stabilită pedeapsa cu muncă neremunerată în folosul comunității. Îngrijorător rămâne numărul dosarelor restante la sfârșitul perioadei de raportare (Figura 15).⁶²

62 Disponibil online pe: <https://aaij.justice.md/files/document/attachments/RS%20privind%20pedepsele%20%C8%99i%20alte%20m%C4%83suri%20aplicate%20persoanelor%20fizice%206%20luni.pdf>

FIGURA 15
Dinamica infracțiunilor privind viața sexuală înregistrate în anii 2018 – 2021

Cu referire la „**rezultatul scontat 2**” din Obiectivul general 3, trebuie să menționăm că instruirile polițiștilor, procurorilor și judecătorilor în domeniul aplicării legislației privind viața sexuală au loc cu regularitate. Acest fapt este reflectat în Raportul Republicii Moldova privind implementarea Convenției Consiliului Europei privind combaterea violenței față de femei și violenței în familie.⁶³ Remarcăm că întru a asigura o intervenție eficientă în cazurile de violență în familie, pentru pregătirea profesională a angajaților poliției, Centrul de Drept al Femeilor, în parteneriat cu Centrul integrat de pregătire pentru aplicarea legii (CIPAL) și sprijinit de UN Women Moldova și Suedia, au elaborat Curricula de instruire a angajaților poliției și Suportul de curs „**Intervenția poliției în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie**”. Acesta din urmă are drept scop consolidarea cunoștințelor teoretice și a deprinderilor practice ale angajaților poliției în domeniul aplicării eficiente a legislației naționale cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie.

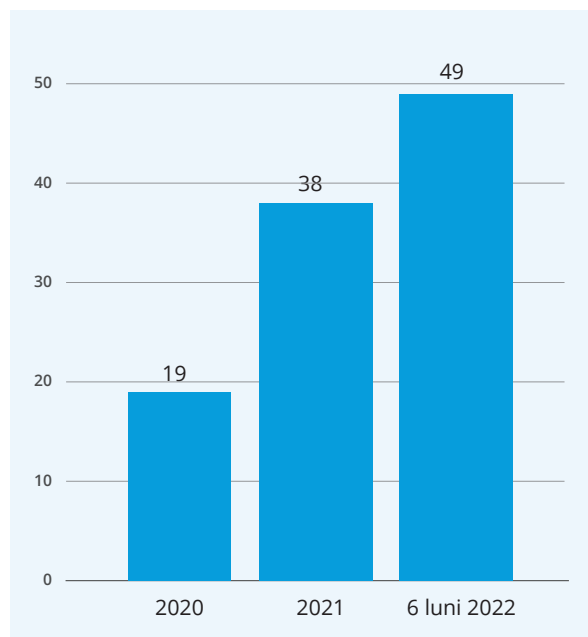
În scopul consolidării capacității de răspuns a procuraturii și a sistemului judiciar din Republica Moldova la cazurile de violență în familie, Institutul Național al Justiției (INJ), în parteneriat cu CDF, a elaborat suportul de curs pentru instruirea inițială și continuă a procurorilor și judecătorilor „**Implementarea legislației cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie**”.⁶⁴

Drept urmare, „**rezultatul scontat 2**” din **Obiectivul general 3 a fost atins parțial**, fiind realizate instruirile corespunzătoare a polițiștilor, procurorilor și judecătorilor în domeniul aplicării legislației privind viața sexuală. În același timp, chiar dacă în anul 2021 a fost aprobat protocolul clinic standardizat privind managementul clinic al cazurilor de viol,⁶⁵ rezultatul nu poate fi considerat atins din perspectiva ajustării cadrului legislativ la stan-

dardele internaționale în domeniu și a elaborării instrucțiunilor practice în vederea eficientizării investigării infracțiunilor cu caracter sexual și alinierii acestora la standardele internaționale.

Analiza indicatorilor de progres aferenți „**rezultatului scontat 3**” din Obiectivul general 3 a arătat că numărul agresorilor familiari care beneficiază de programe probaționale sau care sunt referiți la centre de asistență și consiliere a agresorilor familiari este redus în comparație cu numărul total al infracțiunilor și contravențiilor de violență în familie. Astfel, potrivit datelor publicate de Inspectoratul Național de Probațiune, în anul 2020 la programe de asistență și consiliere a agresorilor familiari au participat 19 agresori, în 2021 – 38, iar în 2022 fiind înregistrată o creștere în primele 6 luni ale cu orientarea spre programe a 49 agresori⁶⁶ (Figura 16).

FIGURA 16
Numărul persoanelor care au participat la programul de asistență și consiliere a agresorilor familiari în perioada 2020 – 6 luni ale anului 2022

În opinia participanților la focus-grupuri, numărul redus al agresorilor familiari care beneficiază de programe probaționale sau care sunt referiți la centre de asistență și consiliere a agresorilor familiari este determinat de percepția populației față de

63 Disponibil online pe: social.gov.md/wp-content/uploads/2022/10/Raport-Implementarea-Conventiei-CE-privind-combaterea-violentei-fata-de-femei-2022c-2.pdf

64 Implementarea legislației cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie: Suport de curs/aut.: Maria Ghervaș, Mariana Gornea, Irina Maxim [et al.]; coord. ed.: Diana Scobioală, Alexandra Nica, INJ, CDF, Chișinău, 2018, 144 p. Disponibil pe: https://www.inj.md/sites/default/files/CDF%20INJ%20Suport%20de%20curs%20Implementarea%20Legislatiei_site%20%281%29.pdf

65 Disponibil online pe: <https://msmps.gov.md/wp-content/uploads/2021/10/PCS-Managementul-clinic-al-cazurilor-de-viol-aprobat-prin-ordinul-MS-nr.908-din-30.09.2021.pdf>

66 Disponibil online pe: social.gov.md/wp-content/uploads/2022/10/Raport-Implementarea-Conventiei-CE-privind-combaterea-violentei-fata-de-femei-2022c-2.pdf

fenomenul violenței, care nu este una amplă, în sensul conștientizării impactului violenței față de victimă și societate în general. Mulți dintre agresori nu se identifică ca „agresori”, considerând violență ca un mijloc obișnuit de soluționare a conflictelor în sânul familiei.

Constatăm crearea mai multor centre de asistență și consiliere a agresorilor familiali și dezvoltarea programelor probaționale pentru agresori la nivel național: Centrul de asistență și consiliere pentru agresorii familiali din Drochia; AO „Stimul” din raionul Ocnița; AO „Schimbare spre o viață mai bună” din or. Căușeni; AO „CNFACEM” din mun. Chișinău (unul finanțată din bugetul de stat și trei din sursele donatorilor). Datele prezentate în Figura 16 indică o creștere a ratei de referire a acestora către programe în anul 2022. Însă rezultatul nu poate fi considerat atins numai din perspectiva numărului de persoane care participă la programe probaționale sau care sunt referite la centrele de asistență și consiliere a agresorilor. În consecință, **„rezultatul scontat 3” a fost atins parțial.**

Concluzie. Din punct de vedere al realizării indicatorilor de progres, **Obiectivul general 3 a fost atins parțial. Toate rezultatele scontate stabilite pentru Obiectivul general 3 au fost de asemenea realizate parțial.** Raportând realizarea Obiectivului general 3 din perspectiva indicatorilor de progres la gradul de realizare a acțiunilor planificate în PA, pentru Obiectivul general 3 se reconfirmă realizarea parțială a obiectivului dat **(31%)**.

Rezultate scontate pentru OBIECTIVUL GENERAL 4

1. Domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie este integrat în politicile sectoriale.
2. Mecanismul multidisciplinar funcțional pentru răspunsul coordonat la cazurile de violență axat pe proceduri comune de intervenție.
3. Resurse financiare planificate și alocate de către autoritățile publice centrale cu competențe în domeniu.

4. Autoritățile administrației publice locale planifică și alocă resurse financiare suficiente dezvoltării/menținerii serviciilor sociale pentru subiecții violenței în familie.
5. Dezvoltarea și asigurarea funcționalității sistemului informațional automatizat de evidență și monitorizare a cazurilor de violență față de femei și violență în familie interconectat (protecție socială, ordine publică, justiție, educație, sănătate).
6. Organizațiile necomerciale dispun de prerogativa de monitorizare a cazurilor de violență în familie în vederea asigurării implementării adecvate a legislației în cazurile de violență față de femei și violență în familie.
7. Autoritățile administrației publice centrale dispun de date statistice actualizate anual care reflectă dinamica fenomenului violenței față de femei și violenței în familie.
8. Sistem eficient de monitorizare a domeniului de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie.
9. Clasificarea bugetară reflectă abordarea multisectorială pentru prevenirea și combaterea violenței în familie și a violenței față de femei în toate autoritățile cu competențe în domeniu.

Analiza indicatorilor de progres relevanți pentru Obiectivul general 4 relevă că domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie este integrat într-o măsură limitată în politicile sectoriale. Potrivit reprezentantului MMPS, domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie este integrat în principalele documente de politici sectoriale.

- **Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii**

2017–2021,⁶⁷ având drept scop abilitarea femeilor și realizarea de facto a egalității între femei și bărbați în Republica Moldova, prin realizarea a cinci obiective generale urmate de obiective specifice, care în total s-au referit la zece arii de intervenție. Obiectivele generale fac trimitere la: asigurarea abordării complexe a egalității între femei și bărbați; fortificarea mecanismului instituțional de asigurare a egalității între femei și bărbați; combaterea stereotipurilor în societate și promovarea comunicării non-violente; promovarea egalității de gen în sectorul de securitate și apărare; bugetarea sensibilă la dimensiunea de gen.

- **Planul Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului pentru anii 2018–2022**⁶⁸ conține măsuri în vederea asigurării că toți cetățenii, în special cele mai vulnerabile grupuri, beneficiază de drepturile lor fundamentale, de cadrul legal și serviciile livrate în corespundere cu standardele internaționale privind drepturile omului. Planul conține 16 domenii de intervenție, dintre care 2 se referă la egalitatea de gen și violența în familie, precum și la egalitate și nediscriminare. Iar pe domeniul de intervenție „Drepturile copilului”, se regăsește și ținta strategică ce vizează percepția și atitudinea față de violența asupra copiilor. Implementarea planului dat este o sarcină comună a autorităților centrale și locale ale Republicii Moldova în colaborare cu societatea civilă și cu comunitatea partenerilor de dezvoltare. Astfel, una din cele mai esențiale realizări o reprezintă ratificarea Convenției de la Istanbul.
- **Strategia națională pentru protecția și promovarea drepturilor copilului 2014–2020**⁶⁹ și-a propus asigurarea unui cadru efectiv de implementare a principalelor priorități în do-

meniul politicilor pentru copii ale Programului de Guvernare, concepute astfel încât „să permită condiții egale de dezvoltare și formare a copiilor de la naștere și până la majorat”. Strategia include 3 obiective generale, dintre care unul se referă la Prevenirea și combaterea violenței, neglijării și exploatării copiilor, promovarea practicilor nonviolente în creșterea și educarea copiilor (Obiectivul General 2). Printre măsurile importante întreprinse pentru prevenirea și combaterea violenței față de copii remarcăm aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului.⁷⁰

- **Programul național pentru protecția copilului pe anii 2022–2026**⁷¹ și Planul de acțiuni pentru implementarea acestuia. Paradigma schimbărilor propuse în prezentul Program național cuprinde intervenții complexe asupra fiecărei probleme prioritare, la nivel de: 1) cadru normativ; 2) mecanism de furnizare a serviciilor pe categorii de beneficiari; 3) investiții pentru instruirea și motivarea resurselor umane, astfel încât să acționeze eficient în vederea protecției fiecărui copil aflat în situație de dificultate; 4) norme sociale care să contribuie la manifestarea spiritului colectiv de intervenție în susținerea fiecărui copil aflat în situație de risc și care să dicteze fiecărui membru al comunității comportamentul de intoleranță a oricărei forme de abuz și exploatare a copilului; 5) volum de resurse financiare investite în protecția copilului; 6) abordări noi și eficiente în monitorizarea și evaluarea intervențiilor în domeniul protecției copilului.

În consecință, cum obiectivele de prevenire și combatere a violenței în familie au fost incluse

67 Hotărârea Guvernului nr. 259 din 28.04.2017 Cu privire la aprobarea Strategiei pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017-2021 și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia // M. O., nr. 171-180, art. 410. Disponibil pe: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=99875&lang=ro

68 Hotărârea Guvernului nr. 89 din 24.05.2018 Cu privire la aprobarea Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2018–2022. // M.O., nr. 295-308, art. 457. Disponibil pe: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110031&lang=ro

69 Hotărârea Guvernului nr. 434 din 10.06.2014 Privind aprobarea Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020, // M. O. nr. 160-166 art. 481, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=18628&lang=ro

70 Hotărârea Guvernului Nr. 270 din 08.04.2014 Cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului. // M. O. nr. 92-98 art. 297. Disponibil pe: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=18619&lang=ro

71 Hotărârea Guvernului nr. 347 din 01.06.2022 Cu privire la aprobarea Programului național pentru protecția copilului pe anii 2022-2026 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia. // M. O. nr. 194-200 art. 492, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=131899&lang=ro

Într-un număr modest de documentele de politici sectoriale, numărul politicilor sectoriale care includ prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie a rămas aproape neschimbat. Trebuie totuși să remarcăm că a fost completat cadrul normativ în vederea asigurării abordării multidisciplinare de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie. Astfel, la 22.06.2022, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Sănătății, Ministerul Justiției și Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat au semnat Ordinul comun nr. 48/298/610/162/5 privind aprobarea Instrucțiunii mecanismului de cooperare intersectorială în cazurile de violență în familie. Pentru a preveni riscul de letalitate, prin Ordinul comun al Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Justiție, Procuraturii Generale, Ministerului Sănătății, Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Ministerului Educației și Cercetării nr. 89/22/172/56/20/121 din 28.02.2022 s-a instituit mecanismul de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor. Pentru aplicarea mecanismului descris a fost creată Comisia de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor, structură care reprezintă un organism independent intersectorial de monitorizare și analiză a cazurilor de femucid. Scopul Comisiei este

diminuarea fenomenului violenței în familie, acordarea sau oferirea serviciilor calitative, prevenirea victimizării, precum și reeducarea și resocializarea agresorilor familiari. Toate acestea prin analiza cazurilor din competența sa, ca urmare a examinării obiective și multilaterale a circumstanțelor, în vederea relevării acțiunilor/inacțiunilor întreprinse de către autoritățile și instituțiile competente.

Dintre documentele de politici aprobate menționăm:

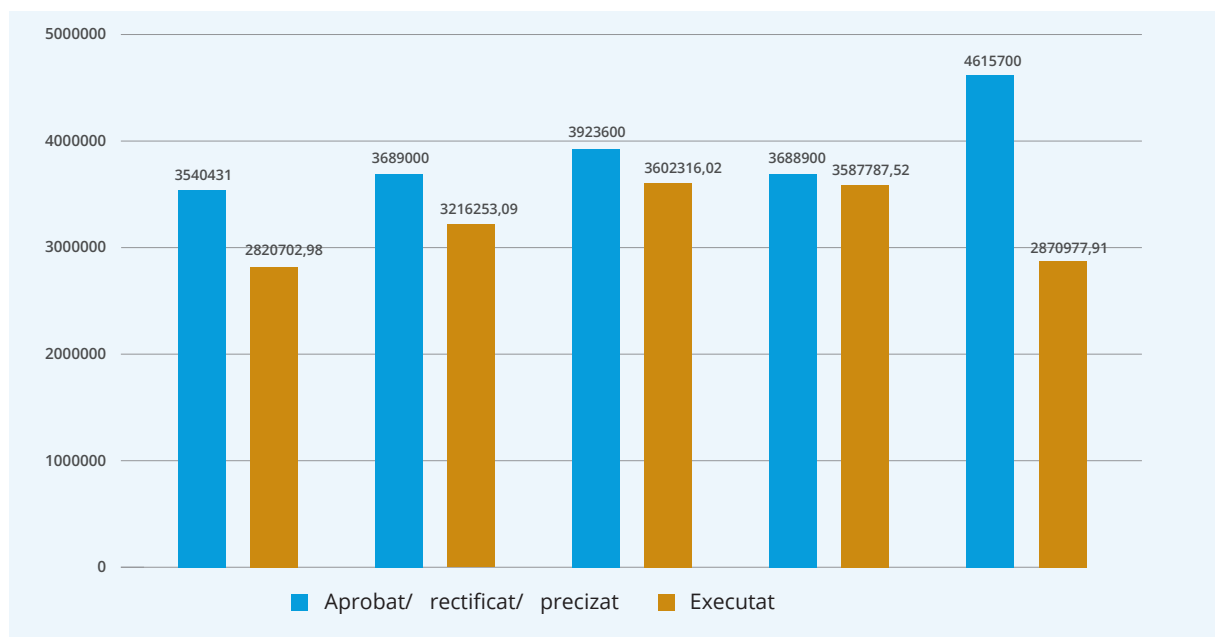
- Strategia intersectorială de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016–2022;
- Programului Național privind Sănătatea și Drepturile Sexuale și Reproductive 2018-2022;
- Program pentru ocuparea forței de munca 2023–2026.

Reieșind din aceste considerente, **rezultatul scontat 2 al Obiectivului general 4 poate fi considerat atins.**

Analiza indicatorilor de progres aferenți „**rezultatului scontat 3**” din Obiectivul general 4 arată că informația privind quantumul resurselor financiare planificate/alocate/cheltuite per autoritate cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie nu a fost făcută publică și nu a putut fi analizată. Din analiza datelor furnizate de MMPS se constată că

FIGURA 17

Alocații bugetare Centrului de Asistență și Protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane pentru perioada 2018–2022

sursele financiare alocate din buget Centrului de Asistență și Protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane (CAP VPVTFU)

pentru perioada 2018–2022 sunt în creștere, dar trebuie să menționăm că și costurile de întreținere prezintă valori în creștere (Figura 17).

TABELUL 2

Date privind cheltuielile efectuate din bugetul de stat pentru întreținerea DPAEFB și Telefonului de Încredere pentru Femei și Fete

	2018	2019	2020	2021	2022 Semestrul I
Serviciul Telefonul de Încredere pentru Femei și Fete	863,7	908,6	882,8	809,7	356,3
Direcția politici de asigurare a egalității între femei și bărbați	1433,0	1327,5	1228,5	1268,0	604,8

Aceeași sursă atestă că bugetul de stat alocă anual surse financiare pentru întreținerea Direcției politice de asigurare a egalității între femei și bărbați (DPAEFB) a MMPS și Telefonului de Încredere pentru Femei și Fete (Tabelul 2).

În pofida acestor constatări, datele obținute în cadrul focus-grupurilor și a interviurilor arată că resursele financiare planificate și alocate de autoritățile publice centrale cu competențe în domeniu sunt insuficiente pentru dezvoltarea și menținerea serviciilor sociale pentru subiecții violenței în familie. Insuficiente sunt și pentru realizarea acțiunilor de sensibilizare a opiniei publice privind gravitatea fenomenului violenței în familie/violenței față de femei, crearea de noi servicii, dezvoltarea mecanismului eficient de cooperare etc. **Drept urmare, „rezultatul scontat 3” al Obiectivului general 4 este atins parțial.**

Întrucât finanțarea serviciilor sociale este pusă pe umerii APL-urilor, asigurarea acestora în volumul și calitatea corespunzătoare nevoilor populației depinde în mod direct de sustenabilitatea lor financiară. Autoritățile APL de cele mai dese ori nu planifică și, cu certitudine, nu alocă resurse financiare suficiente dezvoltării/menținerii serviciilor sociale pentru subiecții violenței în familie. Un impediment în dezvoltarea serviciilor de către APL-uri ține de faptul că liderii locali nu prioritizează serviciile de asigurare a accesului

la justiție, fiind axați pe dezvoltarea proiectelor de infrastructură (de exemplu, alimentare cu gaze, apă, canalizare, drumuri, biserică etc.), care generează capital electoral.⁷² **Din acest considerent, „rezultatul scontat 4” al Obiectivului general 4 nu poate fi considerat atins.**

Nu au fost atinse progrese nici în privința **rezultatului scontat 5**, deoarece sistemul informațional automatizat intersectorial nu a fost dezvoltat și nu este funcțional. Organizațiile necomerciale dispun de prerogativa de monitorizare a cazurilor de violență în familie în vederea asigurării implementării adecvate a legislației în cazurile de violență față de femei și violență în familie. Totuși, persistă în continuare accesul limitat la informație. Iar lipsa datelor statistice comprehensive colectate de toate autoritățile cu competențe în domeniu împiedică monitorizarea eficientă a aplicării corespunzătoare a legislației în cazurile de violență în familie. **Drept urmare, „rezultatul scontat 6” al Obiectivului general 4 a fost atins parțial.**

Totodată, pe durata implementării Planului de acțiuni au fost elaborate un șir de studii statistice și cercetări în domeniul violenței față de femei și

72 Țurcanu-Donțu Arina. Bune practici privind facilitarea accesului la justiție în Republica Moldova. Millennium DPI Partners, Chișinău, 2022. Disponibil pe: https://www.justitietransparenta.md/wp-content/uploads/2022/09/Studiu_BunePractici_AccesJustitie_FINAL.pdf

violenței în familie preponderent de societatea civilă și organizații internaționale.

1. Raport de analiză a compatibilității legislației Republicii Moldova cu prevederile Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice.⁷³
2. Procesul de ratificare și implementare a Convenției de la Istanbul: Bunele practici ale statelor semnatare. Studiu elaborat în cadrul proiectului „Activități de sensibilizare asupra Convenției de la Istanbul în Republica Moldova”.⁷⁴
3. Particularitățile fenomenului violenței sexuale în Republica Moldova.⁷⁵
4. Servicii specializate pentru femeile afectate de violența sexuală. Bune practici din Europa.⁷⁶
5. Raportul de monitorizare a pilotării instrucțiunilor sectoriale privind intervenția structurilor teritoriale de asistență socială, instituțiilor medico-sanitare și poliției în cazurile de violență în familie.⁷⁷
6. Evaluarea răspunsului sistemului de justiție penală la cazurile de violență în familie, raioanele Soroca, Criuleni, Cimișlia, Comrat.⁷⁸
7. Studiu național de analiză a cazurilor de femicid.⁷⁹
8. Raportul de evaluare intermediară a Strategiei naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie pentru anii 2018–2023.⁸⁰

73 Disponibil online pe: <http://cdf.md/files/resources/141/CDF%20Raport%20compatibilitate.pdf>

74 Disponibil online pe: <https://rm.coe.int/prems-138920-rom-2573-procesul-de-ratificare-couv-texte-a4-web/1680a06544>

75 Disponibil online pe: https://lastrada.md/pic/uploaded/Particularitatile%20fenomen.%20VS%20in%20RM_RO.pdf

76 Disponibil online pe: <https://lastrada.md/rom/centru-de-resurse/c:3/cat:5>

77 Disponibil online pe: <https://sociopolis.md/raport-de-monitorizare-a-pilotarii-instructiunilor-sectoriale-privind-interventia-structurilor-teritoriale-de-asistenta-sociala-instituțiilor-medico-sanitare-si-politiei-in-cazurile-de-violenta-in-familie>

78 Disponibil online pe: https://cdf.md/wp-content/uploads/2021/11/evaluare-raspuns-coordonat_ro.pdf

79 Disponibil online pe: <https://cdf.md/wp-content/uploads/2022/02/Studiul-national-de-analiza-a-cazurilor-de-femicid.pdf>

80 Disponibil online pe: https://lastrada.md/pic/uploaded/RAPORT_evaluarea%20intermediara%20a%20Strategiei%20VF.pdf

9. Monitorizarea proceselor de judecată pe cauze de violență în familie, violență sexuală și trafic de ființe umane.⁸¹

10. Studiul „Bunăstarea și siguranța femeilor”.⁸²

Cu toate acestea, analiza rezultatelor scontate ale Obiectivului general 4 relevă faptul că **majoritatea acestora nu au fost atinse**.

La data de 22.06.2022 Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Sănătății, Ministerul Justiției și Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat au semnat Ordinul comun nr. 48/298/610/162/5 cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind mecanismul de cooperare intersectorială în cazurile de violență în familie. Însă autoritățile administrației publice centrale dispun de date statistice anuale insuficiente care ar reflecta dinamica fenomenului violenței față de femei și violenței în familie, iar sistemul de monitorizare a domeniului de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie este inefficient. **Corespunzător, „rezultatele scontate 7 și 8” ale Obiectivului general 4 nu sunt atinse.**

Clasificarea bugetară încă nu reflectă abordarea multisectorială pentru prevenirea și combaterea violenței în familie și violenței față de femei în toate autoritățile cu competențe în domeniu. **Drept urmare, „rezultatul scontat 9” al Obiectivului general 4 nu a fost atins.**

Concluzie. Analiza indicatorilor de progres a arătat că **Obiectivul general 4** în mare parte nu a fost atins. Doar un rezultat scontat a fost atins integral, două rezultate scontate pot fi considerate atinse parțial, celelalte 5 nefiind realizate. Raportând realizarea Obiectivului general 4 din perspectiva indicatorilor de progres la gradul de realizare a acțiunilor din PA planificate pentru Obiectivul general 4 (**41%**), atestăm o neconcordanță între constatări. Această neconcordanță poate fi explicată prin faptul că o serie de acțiuni din Obiectivul general 4 nu sunt corelate sau au un impact minor asupra atingerii rezultatelor și a indicatorilor de progres pentru obiectivul dat.

---

81 Disponibil online pe: https://cdf.md/wp-content/uploads/2021/11/CDF_Monitorizare_web_RO.pdf

82 Disponibil online pe: https://www.osce.org/files/f/documents/e/f/425867_0.pdf

IV. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Concluzii la Obiectivul general 1.

Prevenirea violenței față de femei și violenței în familie prin promovarea toleranței zero față de fenomen în vederea diminuării acestuia în Republica Moldova.

1. Activitățile de prevenire sunt sporadice, atât la nivel central, cât și la cel local, și nu facilitează accesul la informație pentru toate grupurile de fete și femei, în special pentru cele cu multiple vulnerabilități (de exemplu: fete și femei de etnie romă, cu dizabilități intelectuale și psiho-sociale, senzoriale, ce fac parte din diferite grupuri religioase).
2. În bugetele autorităților centrale, precum și a celor locale nu sunt planificate resursele financiare pentru realizarea campaniilor continue de informare/prevenire.
3. Tradiția, specificul cultural și prejudecățile de gen le determină pe femei să tolereze violența în familie și să ezite în a sesiza autoritățile. Situația descrisă este mult mai accentuată în comunitățile cu valori patriarhale puternice.
4. Violența împotriva femeilor este puțin raportată către poliție și alte organizații, deoarece există o lipsă de încredere în instituțiile care ar trebui să ofere sprijin și servicii victimelor. Rușinea, teama de agresor, precum și lipsa unui sprijin pe termen lung și practic, cum ar fi ajutorul pentru locuințe și ajutorul financiar, sunt obstacole care împiedică femeile să raporteze cazurile de violență în familie.
5. Chiar dacă au fost realizate instruirii pentru mai multe categorii de specialiști, în special pentru reprezentanți ai organelor de drept și mai puțin pentru personal medical și asistenți sociali, lipsește abordarea sistemică a instruirilor pentru toate categoriile de profesioniști.
6. Nivelul de raportare/sesizare este determinat de creșterea nivelului de încredere în autorități, sporirea nivelului de informare, dar și de profesionalismul factorilor decidenți.
7. Metodologia de formare continuă a echipelor multidisciplinare și asigurarea funcționalității

acestora pentru a asigura intervenția promptă și coordonată pe cazurile de violență rămâne nerealizată.

8. Centrele de Sănătate Prietenoase Tinerilor și centrele comunitare de sănătate mintală se implică, în limitele competențelor și resurselor financiare și umane disponibile, în activități de prevenire, consiliere, suport și referire. Și aceste practici trebuie continuate și consolidate.
9. Strategiile raionale de dezvoltare socio-economică nu conțin obiective privind prevenirea și combaterea violenței în familie și violenței împotriva femeilor.

Concluzii la Obiectivul general 2.

Consolidarea mecanismului de protecție și asistență pentru victimele violenței față de femei și violenței în familie.

1. Serviciile specializate de scurtă și lungă durată pentru victimele violenței în familie încă nu sunt suficiente și accesibile pentru victime pe întreg teritoriul Republicii Moldova și pentru toate categoriile.
2. Rata organizațiilor acreditate care prestează servicii subiecților violenței în familie este în creștere. Cu toate acestea, finanțarea lor din bugetul de stat și local nu acoperă toate nevoile Centrelor și beneficiarelor.
3. Transferul finanțării serviciilor specializate (centre de plasament, centre de zi etc.) către APL creează mari riscuri de închidere a Centrelor sau modificarea destinației acestora în condițiile bugetelor locale austere, dar și a dependenței acestora de voința consilierilor locali și viziunea politică a partidului din care fac parte.
4. Resursele financiare alocate din bugetul public pentru serviciile specializate destinate victimelor violenței în familie nu sunt ajustate la costurile reale de întreținere și nevoile beneficiarelor plasate.

5. Accesul victimelor violenței care suferă de probleme de sănătate mintală sau de diferite forme de dependențe (de multe ori ca și consecințe ale violenței) este dificil, dat fiind faptul că serviciile existente nu sunt specializate pentru femeile cu tulburări psihiatrice.
6. Rata condamnărilor pentru infracțiunile privind viața sexuală este redusă, iar datele privind rata condamnărilor în cazurile de violență sexuală nu întotdeauna sunt făcute publice.
7. Deși proiectele Metodologiei și a Instrucțiunii de intervenție în cazurile de violență sexuală au fost elaborate în anul 2020, procesul de promovare a lor este sistat temporar în legătură cu promovarea unor modificări legislative.
8. Infrastructură serviciilor de protecție și asistență pentru victimele infracțiunilor privind viața sexuală în Republica Moldova este lacunară, iar serviciile specializate sunt abia în curs de dezvoltare.

Concluzii la Obiectivul general 3.

Eficientizarea procesului de investigare și urmărire în justiție a actelor de violență față de femei și de violență în familie.

1. Modificarea cadrului legislativ în 2016 prin completarea Codului contravențional cu art. 781 a dus la scăderea cu aproximativ 50% a numărului de cazuri de violență în familie calificate drept infracțiuni.
2. În pofida tendinței de creștere a numărului de adresări privind violența în familie, numărul cauzelor penale este în scădere.
3. Analiza informației privind sentințele aplicate în cazurile de violență în familie demonstrează prevalența pedepselor neprivative de libertate.
4. În perioada anilor 2018–2022 numărul ordinelor de restricție de urgență, emise în privința agresorilor familiali, este în creștere, ceea ce reflectă o tendință pozitivă, orientată spre siguranța victimei și responsabilizarea agresorilor.
5. Aplicarea sancțiunii contravenționale pentru încălcarea ordinului de restricție de urgență în mare parte cu amendă nu îi disciplinează pe agresori. Mai ales că în multe cazuri examinarea cauzelor contravenționale este tergiversată și, odată cu aplicarea prescripției, aceștia sunt exonerati de plata amenzii.
6. Impedimentele de ordin organizatoric și procedural, ce fac dificilă aplicarea reținerii în procedurile contravenționale, creează un cadru permisiv pentru agresor și pun în pericol viața și siguranța victimei.
7. În pofida creșterii a numărului de sesizări a cazurilor de violență în familie la nivel național, numărul ordonanțelor de protecție emise de instanțele judecătorești este în scădere.
8. Odată cu aplicarea monitorizării electronice a scăzut numărul ordonanțelor de protecție încălcate.
9. Cadrul legislativ și normativ în domeniul infracțiunilor privind viața sexuală nu este ajustat la standardele internaționale în domeniu.
10. Pedepse privative de libertate sunt aplicate preponderent pentru infracțiunile de violență, acțiuni violente cu caracter sexual, raportul sexual cu o persoană care nu a împlinit vârsta de 16 ani, acțiuni perverse, iar pentru hărțuire sexuală abuzatorii primesc pedepse neprivative de libertate.
11. Chiar dacă au fost create Centre de asistență și consiliere a agresorilor familiali și dezvoltate programe probaționale pentru ei, numărul agresorilor familiali care participă la programe probaționale sau care sunt referiți la Centrele de asistență și consiliere a agresorilor este redus în comparație cu numărul total al dosarelor penale sau contravenționale privind violența în familie.
12. Există o provocare în ceea ce ține de punerea în executare a ordonanțelor de protecție în vederea obligării agresorilor familiali să treacă un program de reducere a comportamentului violent. Chiar dacă a fost modificat art. 3 din Legea nr. 8 cu privire la probațiune, fiind indicați ca subiecți agresorii familiali la etapa aplicării măsurilor de protecție, până în prezent nu este consolidat un mecanism de punere în executare prin intermediul biroului de probațiune.

Concluzii la Obiectivul general 4.

Dezvoltarea politicilor integrate în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie, bazate pe cooperare multisectorială și colectarea datelor.

1. Resursele umane, financiare și capacitățile instituționale insuficiente nu permit o bună realizare și coordonare a acțiunilor de prevenire și combatere a violenței la nivel central și local.
2. Sunt alocate resurse financiare insuficiente pentru realizarea eficientă a strategiei, în special, pentru instruirea diferitelor categorii de grupuri profesionale, dezvoltarea și diversificarea serviciilor destinate subiecților violenței în familie, violenței față de femei.
3. Numărul politicilor sectoriale care includ domeniul de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie este modest și ține în special de politici în domeniul egalității de gen și drepturilor omului.
4. Nu a fost dezvoltat și nu este funcțional sistemul informațional automatizat intersectorial nu a fost dezvoltat și nu este funcțional.
5. Mecanismul intersectorial de intervenție în cazurile de violență în familie este aprobat și implementat.
6. Deși autoritățile administrației publice centrale dispun de date statistice anuale insuficiente care ar reflecta dinamica fenomenului violenței față de femei și violenței în familie, sistemul de monitorizare a domeniului de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie este inefficient.
7. Clasificarea bugetară încă nu reflectă abordarea multisectorială pentru prevenirea și combaterea violenței în familie și violenței față de femei de către toate autoritățile cu competențe în domeniu.

Recomandări pentru elaborarea viitoarelor documente de politici.

1. Asigurarea includerii obiectivelor de prevenire și combatere a violenței în familie în politicile publice locale, planificarea bugetară și alocarea resurselor financiare acestora.
2. Asigurarea continuă a activităților de informare și prevenire a violenței în familie.
3. Realizarea activităților de informare și sensibilizare astfel încât să fie accesibile și pentru fetele și femeile din grupurile vulnerabile (persoane cu dizabilități, persoane în etate, de etnie romă etc.).
4. Stabilirea unor indicatori de rezultat relevanți pentru a măsura sporirea nivelului de informare, a încrederii femeilor victime și potențiale victime în autoritățile publice cu competențe în domeniu și a nivelului de raportare/sesizare.
5. Continuarea dezvoltării parteneriatelor publice private dintre autorități publice locale și centrale și organizații non-guvernamentale.
6. Continuarea instruirii inițiale și continue a specialiștilor cu competențe în domeniu, includerea obligatorie a subiecților de prevenire și combatere a violenței în programele de studiu și curriculum de formare.
7. Elaborarea metodologiei de formare continuă a echipelor multidisciplinare și asigurarea funcționalității acestora.
8. Dezvoltarea serviciilor specializate de scurtă și lungă durată în conformitate cu standardele internaționale în domeniu și asigurarea acestora cu resursele necesare.
9. Elaborarea unui mecanism clar, uniformizat, care să asigure răspunsul multidisciplinar prompt și eficient la cazurile de violență în familie și violență sexuală.
10. Extinderea și implementarea cadrului metodologic și programelor pentru abilitarea economică a victimelor violenței față de femei și violenței în familie.
11. Dezvoltarea și pilotarea modului de susținere pe termen lung a femeilor și fetelor afectate de violență prin asigurarea unui spațiu locativ.

12. Dezvoltarea cadrului normativ și procedurilor operaționale pentru asigurarea accesului deplin al femeilor la justiție penală.
13. Continuarea alienării cadrului legislativ în domeniul protecției victimelor violenței în familie și a practicilor de intervenție la standardele internaționale.
14. Asigurarea cadrului normativ și practicilor ce vor spori numărul agresorilor familiari care participă la programe probaționale specializate.
15. Dezvoltarea unui mecanism de intervenție în cazurile în care subiecții violenței au probleme de sănătate mintală.
16. Creșterea eficienței supravegherii executării măsurilor de protecție aplicate prin ordinul de restricție de urgență sau ordonanța de protecție.
17. Elaborarea unui mecanism clar de punere în aplicare a ordonanțelor de protecție prin care agresorii sunt obligați să treacă un program de reducere a violenței.
18. Modificarea cadrului normativ și instituirea unui mecanism practic privind tratamentul obligatoriu al dependenței de alcool și/sau droguri în vederea reabilitării subiecților violenței în familie.
19. Prioritizarea de către autoritățile administrației publice locale a resurselor financiare suficiente dezvoltării/menținerii serviciilor sociale pentru subiecții violenței în familie și pentru alte activități aferente, cum ar fi activități de informare și prevenire.
20. Dezvoltarea și asigurarea funcționalității sistemului informațional automatizat de evidență și monitorizare a cazurilor de violență față de femei și violență în familie interconectat.
21. Colectarea și prezentarea anuală a datelor statistice care reflectă dinamica fenomenului violenței față de femei și violenței în familie de către toate autoritățile publice centrale și locale cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie.
22. Evidența subiecților violenței în familie care au beneficiat de servicii de sănătate mintală și tratament narcologic. Includerea în clasificarea bugetară a abordării multisectoriale pentru prevenirea și combaterea violenței în familie și violenței față de femei.

ANEXE

ANEXA 1

TABELUL DE APRECIERE A NIVELULUI DE IMPLEMENTARE A PLANULUI DE ACȚIUNI

Descrierea acțiunii	Gradul de realizare a acțiunii	Argumentare	Punctaj	
Obiectivul general 1. PREVENIREA VIOLENȚEI FAȚĂ DE FEMEI ȘI VIOLENȚEI ÎN FAMILIE PRIN PROMOVAREA TOLERANȚEI ZERO FAȚĂ DE FENOMEN ÎN VEDEREA DIMINUĂRII ACESTUIA ÎN REPUBLICA MOLDOVA				
Obiectivul specific 1.1. Eliminarea stereotipurilor și prejudecăților privind fenomenul violenței față de femei și violenței în familie prin informare, sensibilizare și încurajarea raportării cazurilor de violență				
1.1.1.	Desfășurarea anuală a campaniilor de sensibilizare a publicului larg cu privire la fenomenul violenței față de femei și violenței în familie.	Realizată parțial	Se constată realizarea mai multor evenimente de informare și sensibilizare, inclusiv materiale informative distribuite în cadrul Campaniei „16 Zile de activism împotriva violenței pe bază de gen”. Totuși acestea nu sunt suficiente. Campaniile de informare sunt mai puțin prezente în special la nivel local și nu sunt accesibile pentru toate grupurile de femei (de exemplu, persoane cu dizabilități intelectuale, senzoriale, ce fac parte din minorități etnice și religioase cu puternice valențe patriarhale). Campaniile de informare nu au un caracter continuu.	3
1.1.2.	Elaborarea și diseminarea unui pachet standard de materiale informaționale pentru diferite grupuri de victime și diferite categorii de specialiști: <ul style="list-style-type: none"> privind informarea victimelor violenței față de femei și violenței în familie despre drepturile lor; privind procedurile și serviciile de protecție și asistență. 	Realizată parțial	Au fost elaborate și distribuite materiale informative pentru victime, însă acestea nu au fost suficiente și accesibile pentru toate grupurile de femei, victime și potențiale victime (de exemplu, femei și fete cu dizabilități senzoriale, intelectuale, psiho-sociale, de alte etnii), precum și pentru publicul larg. O parte din materialele informative au fost distribuite în incinta sectoarelor de poliție, secții de medicină legală sau direcțiile de asistență socială, unde nu au acces femeile și fetele care sunt victime și nu raportează cazurile de violență din varii motive.	3
1.1.3.	Asigurarea mentenanței paginii web dedicate prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie.	Realizată	Pagina a fost creată, mediatizată.	4

Descrierea acțiunii	Gradul de realizare a acțiunii	Argumentare	Punctaj	
Obiectivul specific 1.2. Dezvoltarea și consolidarea competențelor profesionale ale resurselor umane în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie în baza unei viziuni comune la nivel de stat privind instruirea inițială și continuă a tuturor specialiștilor implicați în prevenirea și combaterea fenomenului				
1.2.1.	Includerea anuală a tematicii de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie în planurile sectoriale de dezvoltare profesională ale autorităților cu competențe în domeniu.	Realizată	Subiectul violentei în familie se regăsește în tematica anuală a diferitelor instituții de dezvoltare profesională ale autorităților cu competențe în domeniu, cum ar fi: Academia de Poliție „Ștefan cel Mare”, Institutul Național al Justiției. Anual se raportează cel mai mare număr de instruirii a angajaților din cadrul sistemului organelor de drept. Totodată, instruirea asistenților sociali, reprezentanților sistemului de sănătate se face totuși sporadic, în cadrul unor proiecte implementate de organizațiile internaționale sau neguvernamentale cu competențe în domeniu.	4
1.2.2.	Integrarea subiectelor cu privire la violența față de femei și violența în familie în curriculumul de instruire inițială și continuă a: <ul style="list-style-type: none"> • polițiștilor, • medicilor, • asistenților sociali, • procurorilor, • judecătorilor, • avocaților, • consilierilor de probațiune din cadrul programelor de formare. 	Realizată parțial	Au fost realizate mai multe instruirii, atât la nivel de instruire inițială, cât și continuă a polițiștilor, medicilor, asistenților sociali, procurorilor, judecătorilor, avocaților, consilierilor de probațiune. Totuși identificăm lipsa instituționalizării modulului cu privire la violența față de femei și violența în familie în curriculum formal de instruire. La această etapă menționăm instituționalizarea modulului cu privire la violența față de femei și violența în familie doar în cadrul INJ și Academiei de Poliție „Ștefan cel Mare”. Alte instituții de profil organizează instruirea, în special cea continuă, fie opțional, fie sporadic, în funcție de proiectele implementate de organizațiile internaționale și ONG-uri, sau ca parte componentă a activităților extrașcolare în învățământul secundar. A fost prezentat pe platforma Consiliului interministerial și cursul de formare a medicilor și farmaciștilor în domeniul medicinei legale. Curriculum pentru studenți, 30 de ore, și pentru educația medicală continuă, 50 de ore. Totodată lipsește informația despre numărul medicilor care au urmat aceste cursuri, periodicitatea acestora și cum este promovat acest curs în rândul lucrătorilor medicali.	3
1.2.3.	Dezvoltarea subiectelor privind egalitatea între femei și bărbați, drepturile omului și prevenirea violenței în cadrul formării inițiale și continue a cadrelor didactice.	Realizată	Au fost raportate mai multe activități de instruire a cadrelor didactice și manageriale de diferit profil în perioada 2018-2019. Constatăm însă că acestea se referă la subiecte tangențiale, cum ar fi prevenirea abuzului, neglijenței, traficului de ființe umane (în contextul Instrucțiunilor intersectoriale, HG nr. 270 privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului), cum ar fi prevenirea exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale a copiilor prin Internet etc. Acestea nu acoperă subiectul egalității între femei și bărbați sau prevenirea violenței în cadrul formărilor inițiale și continue a cadrelor didactice.	4

	Descrierea acțiunii	Gradul de realizare a acțiunii	Argumentare	Punctaj
1.2.4.	Organizarea periodică a cursurilor pentru primari în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie.	Realizat parțial	Organizarea periodică, dar sistemică a cursurilor pentru primari în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie nu are loc. Catalogul cursurilor Academiei de Administrare Publică, la rubrica Cursurile de dezvoltare profesională realizate la solicitarea Autorităților Publice, include modulul „Egalitatea de gen”, cu o durată de 24 de ore. Dar acest curs nu include elemente de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie. Trebuie totuși să menționăm că instruirea primarilor are loc sporadic în cadrul parteneriatelor cu ONG-urile de profil. Spre exemplu, în anul 2019, în cadrul proiectului „Combaterea violenței împotriva femeilor în Republica Moldova: explorând și învățând din soluțiile locale” (UNDP Moldova), responsabilii locali din comunitatea Chirsova, raionul Comrat, au fost instruiți în domeniul standardelor naționale cu privire la combaterea violenței în bază de gen, în vederea elaborării și implementării unui plan local de acțiuni. Academia de Administrare Publică, în semestrul I al anului 2022, a organizat 13 cursuri de instruire cu tematică „Egalitatea de gen pentru funcționarii publici”, în cadrul cărora au fost incluse și subiecte privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie. La instruirii au participat 368 de funcționari din autoritățile publice centrale și 143 din autoritățile publice locale. Cursurile au fost realizate în parteneriat cu UN WOMEN. Alte acțiuni care ar presupune instruirea primarilor în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie nu au fost raportate nici de APL, nici de Academia de Administrare Publică. În același timp, precizăm că nici în Planul de dezvoltare profesională a funcționarilor publici (Comanda de stat) nu au fost incluse cursuri cu tematică respectivă.	2
1.2.5.	Dezvoltarea metodologiei de formare continuă a echipelor multidisciplinare în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie.	Nerealizat	Deși au fost aprobate Instrucțiunile sectoriale de intervenție a structurilor teritoriale de asistență socială și medico-sanitare publice pe cazurile de violență în familie, care au fost pilotate în 5 raioane, metodologia de formare continuă a echipelor multidisciplinare în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și a violenței în familie nu a fost dezvoltată. Potrivit rapoartelor, au fost organizate instruirii a 13 EMD din 13 localități ale raioanelor Cahul și Ungheni. Activitățile au fost realizate în cadrul proiectului „Un răspuns mai ferm al echipelor multidisciplinare din raioanele Cahul și Ungheni” al UN Women în parteneriat cu RTCV „Memoria”. Totuși instruirile au avut un caracter sporadic, metodologia de formare continua a echipelor multidisciplinare în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și fete și violenței în familie încă nu a fost elaborată.	1

Descrierea acțiunii	Gradul de realizare a acțiunii	Argumentare	Punctaj	
Obiectivul specific 1.3. Creșterea eficacității activităților de prevenire prin intervenția timpurie a specialiștilor și promovarea comportamentelor nonviolente în relațiile interpersonale				
1.2.2.	Integrarea subiectelor cu privire la violența față de femei și violența în familie în curriculumul de instruire inițială și continuă a: <ul style="list-style-type: none"> • poliștilor, • medicilor, • asistenților sociali, • procurorilor, • judecătorilor, • avocaților, • consilierilor de probațiune din cadrul programelor de formare. 	Realizată parțial	Centrele de Sănătate Prietenoase Tinerilor au raportat mai multe activități realizate. În schimb nu au fost identificate date privind implicarea și contribuția cabinetelor de sănătate reproductivă și centrelor de sănătate mintală. Printre activitățile realizate s-au menționat: MECC, în parteneriat cu Centrul de Sănătate Prietenos Tinerilor „Neovita”, a continuat desfășurarea campaniilor informaționale de sensibilizare care au inclus editarea și diseminarea broșurilor informaționale, fluturașilor cu conținut informațional în scopul sensibilizării atitudinii tinerilor cu privire la modul sănătos de viață, serviciile de sănătate prietenoase tinerilor, prevenirea bolilor, prevenirea comportamentelor violente în relațiile interpersonale etc. În scopul prevenirii timpurii a comportamentelor violente în relațiile interpersonale în rândul tinerilor, în cadrul Centrelor de Sănătate Prietenoase Tinerilor au fost organizate o serie de activități de informare și instruire prin antrenarea voluntarilor în diseminarea informației și experienței prin metoda „de la egal la egal”, în conformitate cu interesele și nevoile tinerilor.	2
1.3.2.	Elaborarea conceptului privind mecanismul de prestare a serviciilor de consiliere a cuplurilor.	Nerealizat	Pentru a demara acest exercițiu este necesar să dispunem de un cadru normativ cu privire la serviciul psihologic. Pe parcursul anului 2020, sub egida Comisiei parlamentare protecție socială, sănătate și familie, a fost creat un grup de lucru care a elaborat și a definitivat proiectul Legii privind exercitarea profesiei de psiholog. Proiectul elaborat, înregistrat ca inițiativa legislativă nr. 503 din 10 decembrie 2020, a fost consultat cu Guvernul. Până în prezent nu a fost elaborată o lege specială ce ar reglementa activitatea de liberă practică a psihologilor, respectiv realizarea acestei acțiuni nu a fost posibilă.	0
Obiectivul specific 1.4. Consolidarea sistemului educațional în vederea asigurării educației tinerei generații prin prisma valorilor egalității între femei și bărbați și culturii de comunicare interpersonală nonviolentă				
1.4.1.	Dezvoltarea programelor educaționale/curriculumurilor la subiectele privind egalitatea între femei și bărbați, drepturile omului, modul sănătos de viață și prevenirea violenței.	Realizată	Învățământul primar și secundar general include disciplina obligatorie „Dezvoltare personală”, propusă pentru implementare a câte 1 oră săptămânal. Disciplina e structurată în cinci module, unul din ele fiind „Identitatea personală și relaționarea armonioasă”, care pune accent pe cunoașterea și acceptarea de sine; explorarea și autoevaluarea resurselor personale; familia ca valoare: responsabilități, roluri de gen, stereotipuri; comunicare asertivă, non-conflictuală și nonviolentă; autoeducare și voluntariat etc.	4

Descrierea acțiunii		Gradul de realizare a acțiunii	Argumentare	Punctaj
			În lista disciplinelor opționale pentru ciclul gimnazial au fost incluse disciplinele „Educație pentru echitate de gen și șanse egale”, „Educație pentru drepturile omului și cetățenia democratică”(cl. V-IX), iar pentru ciclul liceal au fost incluse disciplinele „Relații armonioase în familie” și „Etica vieții de familie”, care includ în mod direct sau indirect conținuturi privind drepturile copilului, drepturile omului din aspectul prevenirii violenței, inclusiv în familie. În învățământul profesional tehnic post-secundar subiectul violenței împotriva copilului și violenței față de femei se studiază doar la specialitatea „Asistență socială” (Curriculum aprobat prin Ordinul ministrului educației, culturii și cercetării nr. 517 din 05.12.2017), calificările „Pedagog social” și „Lucrător social”. În învățământul superior, în conformitate cu Ordinul ministrului educației nr. 1045 din 29.10.2015, toate instituțiile de învățământ superior cu profil pedagogic din republică au inclus la componenta de orientare socio-umanistă cursuri cu referire la prevenirea și combaterea violenței împotriva copilului, cu statut opțional.	
1.4.2.	Elaborarea curriculumului la modulul de autoapărare în cadrul instituțiilor de învățământ gimnazial și liceal.	Realizat parțial	Deși nu este un curriculum separat/distins la modul de autoapărare în cadrul instituțiilor de învățământ gimnazial și liceal, în anul 2018 a fost demarată Reforma curriculară care a determinat corelarea politicilor curriculare cu standardele educaționale naționale și internaționale și formatarea profilului absolventului prin prisma finalităților educaționale și a sistemului de competențe-cheie. Disciplinele școlare obligatorii Educația civică și Dirigenția au fost reconceptualizate. Prin Ordinul ministrului educației, culturii și cercetării nr. 397 din 29.03.2018 a fost aprobat Planul-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal, anul de studii 2018–2019, care include unele completări ce definesc elementele de noutate. Astfel, noua Arie curriculară consiliere și dezvoltare personală include disciplina obligatorie Dezvoltare personală, propusă pentru implementare a câte 1 oră săptămânal, în învățământul primar, gimnazial și liceal.	3

Descrierea acțiunii	Gradul de realizare a acțiunii	Argumentare	Punctaj	
Obiectivul general 2. CONSOLIDAREA MECANISMULUI DE PROTECȚIE ȘI ASISTENȚĂ PENTRU VICTIMELE VIOLENȚEI FAȚĂ DE FEMEI ȘI VIOLENȚEI ÎN FAMILIE				
Obiectivul specific 2.1. Dezvoltarea serviciilor specializate pentru victimele violenței față de femei și violenței în familie în conformitate cu standardele internaționale și asigurarea accesibilității acestora				
2.1.1.	Asigurarea funcționalității serviciului de asistență telefonică gratuită pentru victimele violenței față de femei și violenței în familie.	Realizat parțial	<p>Serviciul de asistență telefonică gratuită pentru victimele violenței față de femei (Telefonul de Încredere pentru Femei și Fete) este implementat de Centrul Internațional „La Strada” și susținut financiar (prin contract de achiziții publice) de MMPS. Resursele financiare acordate au fost diferite pe parcursul anilor 2018–2022. În 2018 au fost alocați 980 mii lei, în 2019 și 2020, respectiv 911,8 mii lei și 882 mii lei; în 2021 și 2022 – câte 913,4 mii lei. Totodată, dacă în 2018 și 2019 banii au fost alocați pentru funcționarea serviciului telefonic, în 2020, deși suma a fost redusă, s-au inclus și costuri de promovare a serviciului. Serviciul a fost acreditat în decembrie 2019 (decizia nr. 412 a Consiliului Național de Acreditare a Prestatorilor de Servicii Sociale, în conformitate cu prevederile Legii nr. 129 din 08.06.2012 și HG nr. 95 din 07.02.2014). Pentru 2020 MSMPs a inițiat discuția de optimizare a resurselor financiare prin unificarea celor 3 servicii specializate: Telefonul de Încredere pentru Femei și Fete, Telefonul Copilului și Serviciul de asistență telefonică pentru persoanele cu dizabilități. Comasarea celor 3 servicii specializate în unul singur este un mare risc asupra calității serviciilor menționate, dar și contravine Convențiilor internaționale de profil, pe care Republica Moldova le-a semnat.</p>	3
2.1.2.	Modificarea cadrului normativ cu privire la serviciile de plasament adresate victimelor violenței în familie în vederea asigurării plasamentului de urgență la nivel teritorial.	Nerealizat	<p>Cadrul normativ cu privire la serviciile de plasament adresate victimelor violenței în familie în vederea asigurării plasamentului de urgență la nivel teritorial nu a fost modificat. Deși a fost realizat un studiu privind serviciile sociale în domeniul prevenirii și combaterii violenței în bază de gen, care a inclus și o serie de recomandări privind modificarea cadrului normativ indicat.</p>	0
2.1.3.	Elaborarea și aprobarea mecanismului de finanțare a sistemului de servicii sociale, inclusiv a serviciilor specializate pentru subiecții violenței în familie.	Nerealizată	<p>Deși a fost realizat un raport privind analiza legislației naționale în domeniul acreditării serviciilor sociale, inclusiv din perspectiva bunelor practici internaționale ale mecanismelor de acreditare din domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie, nu a fost elaborat și aprobat un nou mecanism de finanțare a sistemului de servicii sociale, inclusiv a serviciilor specializate pentru subiecții violenței</p>	0

	Descrierea acțiunii	Gradul de realizare a acțiunii	Argumentare	Punctaj
			<p>în familie. Mai mult, acreditarea serviciilor specializate pentru subiecții violenței în familie nu este direct proporțională cu finanțarea acestor servicii din partea autorităților (centrale sau locale). Mecanismul de finanțare a sistemului de servicii sociale, inclusiv a serviciilor specializate pentru subiecții violenței în familie nu a fost elaborat și nu a fost aprobat.</p>	
2.1.4.	Elaborarea cadrului normativ pentru serviciile de zi adresate victimelor violenței față de femei și violenței în familie.	Nerealizată	Cadrul normativ pentru serviciile de zi adresate victimelor violenței față de femei și violenței în familie nu a fost elaborat.	0
2.1.5.	Testarea abordărilor inovative în funcționarea echipelor multidisciplinare.	Realizată parțial	<p>20 echipe multidisciplinare (constituite din primari, asistenți sociali, polițiști de sector, medici de familie, asistenți medicali, paramedici, reprezentanți ai instituțiilor preșcolare și școlare) din 20 de localități ale raionului Drochia au fost instruite pe parcursul anului 2018.</p> <p>Nu au fost lansat nici procesul de testare a echipelor multidisciplinare pentru a stabili gradul de funcționalitate a lor.</p> <p>Trebuie să menționăm continuarea inițiativelor întreprinse în anii precedenți de echipa UN Women pentru explorarea unor instrumente inovative privind eliminarea violenței împotriva femeilor și fetelor. Respectiv, 9 instituții educaționale și centre de tineret, inclusiv organizații ale societății civile conduse de tineri din Călărași, Sipoteni, Cimișlia, Ialoveni, Drochia, Orhei, Ungheni, Bălți, Chișinău aplică instrumente inovative în vederea promovării subiectelor ce țin de egalitatea de gen și eliminarea violenței în bază de gen. Instrumentele inovative sunt focusate pe diferențele dintre flirt și hărțuire sexuală, aplicarea lor fiind un rezultat al inițiativei UN Women Moldova „Un viitor mai bun în rândul instituțiilor de învățământ, centrelor și organizațiilor de tineret”, implementată de Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”, cu sprijinul financiar al Suediei.</p>	2
2.1.6.	Testarea abordărilor inovative în răspunsul polițiștilor la examinarea cazurilor de violență în familie și violență față de femei.	Realizată parțial	Pe parcursul anilor 2018–2022 au fost realizate mai multe instruirii ale polițiștilor, inclusiv prin familiarizarea cu „Instrucțiunea cu privire la intervenția poliției în prevenirea și combaterea violenței în familie”, aprobată prin Ordinul IGP nr. 360 din 08.08.2018. Totodată, aceste instruirii implică transmiterea cunoștințelor și crearea abilităților unui răspuns prompt, coordonat și eficient la cazurile de violență în familie, în contextul modificărilor legale operate, dar nu și aspectul inovației.	3

Descrierea acțiunii	Gradul de realizare a acțiunii	Argumentare	Punctaj	
Obiectivul specific 2.2. Crearea serviciilor de protecție și asistență pentru victimele infracțiunilor privind viața sexuală				
2.2.1.	Desfășurarea unui studiu privind bunele practici internaționale de organizare și funcționare a serviciilor pentru victimele violenței sexuale.	Realizat	Au fost realizate 2 vizite de studiu în Serbia și Spania pentru autoritățile publice centrale cu competențe în domeniu, precum și 2 studii în acest sens. Vizitele vizează particularitățile fenomenului violenței sexuale în Republica Moldova, iar studiile se referă la bunele practici din Europa „Servicii specializate pentru femei afectate de violență sexuală”.	4
2.2.2.	Elaborarea metodologiei de lucru a echipei de intervenție în cazurile de violență sexuală.	Realizată parțial	Proiectele Metodologiei și a Instrucțiunii de intervenție în cazurile de violență sexuală au fost elaborate în anul 2020, însă la moment nu pot fi înaintate pentru aprobare deoarece sunt în dependență directă de realizarea acțiunii privind pilotarea activității echipei de intervenție în cazurile de violență sexuală. În temeiul Dispoziției IGP nr. 655/2021, pilotarea activității echipei de intervenție în cazurile de violență sexuală a fost prevăzută pentru perioada 06.12.2021 – 31.03.2022 în mun. Cahul și Ungheeni, pentru sect. Botanica din mun. Chișinău și raioanele Cantemir, Ștefan Vodă, Nisporeni, Hâncești, Criuleni. Urmare a pilotării proiectului Instrucțiunii echipei comune de intervenție în cazurile de violență sexuală, acestea urmau să fie înaintate spre avizare finală și aprobare de către Guvern. Dat fiind că la moment Ministerul Justiției promovează proiectul de Lege pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie, număr unic 205/MJ/2022), care are drept scop aducerea în concordanță a prevederilor legislației interne cu Convenția de la Istanbul. Astfel, sunt propuse amendamente radicale pentru capitolul din Codul penal ce vizează infracțiunile cu caracter sexual și în coordonare cu poziția conducerii MAI, s-a decis sistarea temporară a procesului de promovare a proiectelor Instrucțiunii și Metodologiei până la adoptarea modificărilor la cadrul normativ incident. La moment proiectul vizat a fost votat în Parlamentul Republicii Moldova în primă lectură.	3
2.2.3.	Elaborarea instrucțiunilor pentru echipa de intervenție în cazurile de violență sexuală.	Realizată parțial	Instrucțiunile pentru echipa de intervenție în cazurile de violență sexuală sunt interdependente cu Metodologia de lucru a echipei de intervenție. Proiectul Instrucțiunilor a fost elaborat de Direcția Generală de Urmărire Penală, consultat cu grupul de lucru menționat supra	3

	Descrierea acțiunii	Gradul de realizare a acțiunii	Argumentare	Punctaj
			Din considerentele indicate în punctul 2.2.2, s-a decis sistarea temporară a procesului de promovare a proiectelor Instrucțiunii și Metodologiei, până la adoptarea modificărilor la cadrul normativ incident.	
2.2.4.	Pilotarea activității echipei de intervenție în 3 raioane pe cazurile de violență sexuală.	Realizată	La data de 30.11.2021, în baza Dispoziției șefului IGP nr. 655 „Cu privire la pilotarea activității echipei comune de intervenție în cazurile de violență sexuală”, pentru sect. Botanica din mun. Chișinău și raioanele Cantemir, Ungheni, Ștefan Vodă, Nisporeni, Hâncești, Criuleni și Cahul, a fost inițiată pilotarea mecanismului respectiv, prevăzută pentru perioada 06.12.2021 – 31.03.2022. La 06 mai 2022 a fost elaborată Nota cu privire la rezultatele pilotării Instrucțiunii de lucru a echipei comune de intervenție în cazurile de violență sexuală.	4
2.2.5.	Elaborarea și diseminarea materialelor informative adresate victimelor infracțiunilor privind viața sexuală despre drepturile lor și încurajarea raportării cazurilor de violență sexuală.	Realizată	În anul 2021, poliția, în parteneriat cu Ambasada SUA în Republica Moldova, a elaborat și pus în aplicare scrisoarea de drepturi de tip broșură „Nu tolera violența, cunoaște-ți drepturile”. La 30 noiembrie 2021 Ambasada SUA a donat pentru IGP 18.000 broșuri în limba română și 3.000 în limba rusă. La 14 ianuarie 2022, prin Ordinul șefului IGP nr. 10 „Cu privire la transmiterea cu titlu gratuit și punerii în aplicare a scrisorii de drepturi de tip broșură „Nu tolera violența, cunoaște-ți drepturile”, s-a dispus repartizarea broșurilor pentru subdiviziunile teritoriale subordonate IGP, reprezentanții cărora, la rândul lor, le vor înmâna victimelor violenței în familie și violenței sexuale. Broșura vizată este destinată în exclusivitate victimelor violenței în familie și violenței sexuale și conține informații despre organizațiile unde victimele se pot adresa și serviciile de care pot beneficia, măsurile de protecție care pot fi aplicate, procedura de aplicare a măsurilor de protecție, drepturile și garanțiile procesuale de care pot beneficia. Ținem să menționăm că acest buletin informativ reprezintă o variantă ajustată a scrisorii de drepturi de tip broșură „Nu tolera violența, cunoaște-ți drepturile”, care a fost elaborată și pusă în aplicare prin Ordinul șefului IGP nr. 41/2019 și pe care organele de constatare și subdiviziunile de urmărire penală o înmânau victimelor abuzului fizic, psihologic și sexual la momentul sesizării poliției.	4

Descrierea acțiunii	Gradul de realizare a acțiunii	Argumentare	Punctaj
Obiectivul specific 2.3. Promovarea abilitării economice a femeilor și a independenței socioeconomice			
2.3.1.	Facilitarea angajării victimelor violenței în familie în câmpul muncii.	Realizată parțial	3
		<p>Legea nr. 105/2018 privind promovarea ocupării forței de muncă și asigurarea de șomaj a fost modificată, victimele violenței în familie fiind incluse ca o categorie specială ce reclamă suport suplimentar. Chiar dacă legea a fost modificată, cazurile în care victimele violenței în familie au beneficiat de facilități la angajarea în câmpul muncii încă sunt sporadice în unele raioane și nu există o practică uniformă la nivel național.</p> <p>Un proiect actual și relevant în domeniul prevenirii și combaterii violenței împotriva femeilor este implementat de Centrul de Drept al Femeilor în parteneriat cu MMPS, cu susținerea UN Women și a Suediei – „Suport pentru co-crearea programelor de abilitare economică a femeilor supraviețuitoare a violenței în bază de gen”. Proiectul își propune dezvoltarea a 5 programe de abilitare economică în parteneriat cu autoritățile publice, prestatorii de servicii și alte părți interesate din mun. Bălți, raioanele Soroca, Hâncești, Telenești și Ștefan Vodă. Scopul programelor este consolidarea mecanismelor de coordonare și cooperare dintre autoritățile publice și alți actori în domeniul ocupării forței de muncă și a abilitării economice a femeilor afectate de violență.</p>	
2.3.2.	Elaborarea metodologiei de abilitare economică a femeilor victime ale violenței în familie.	Realizată parțial	3
		<p>A fost realizată evaluarea situației privind „Împuternicirea economică a femeilor victime și supraviețuitoarele violenței în baza de gen” din cadrul proiectului „Abilitarea economică a femeilor supraviețuitoare de violență în bază de gen în Republica Moldova”. A fost de asemenea elaborată o notă analitică cu recomandări pentru consolidarea independenței economice și facilitarea integrării sau reintegrării pe piața muncii a femeilor care au suferit de violență în familie. Totodată, metodologia de abilitare economică a femeilor victime ale violenței în familie a fost consultată public, dar nu a fost aprobată.</p>	
Obiectiv specific 2.4. Consolidarea răspunsului sistemului de sănătate la cazurile de violență în familie			
2.4.1.	Dezvoltarea serviciilor de consiliere în cadrul centrelor comunitare de sănătate mintală pentru subiecții violenței în familie.	Nerealizată	0
		<p>Deși se raportează că 9 victime și 1 agresor au beneficiat de consiliere psihologică pe parcursul anului 2022, urmare a referirii la Centrele comunitare de sănătate mintală în baza actelor constatatoare eliberate de organele de drept, la momentul evaluării centrele comunitare de sănătate mintală nu dispuneau de servicii de consiliere specializate pentru subiecții violenței în familie.</p>	

Descrierea acțiunii	Gradul de realizare a acțiunii	Argumentare	Punctaj
2.4.2.	Elaborarea modificărilor cadrului normativ privind tratamentul obligatoriu al dependenței de alcool și/sau droguri în vederea reabilitării subiecților violenței în familie.	Nerealizat	0
2.4.3.	Pilotarea activității echipei de intervenție în 3 raioane pe cazurile de violență sexuală.	Realizată	4
Obiectivul general 3. EFICIENTIZAREA PROCESULUI DE INVESTIGARE ȘI URMĂRIRE ÎN JUSTIȚIE A ACTELOR DE VIOLENȚĂ FAȚĂ DE FEMEI ȘI DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE			
Obiectivul specific 3.1. Asigurarea intervenției prompte și eficiente a autorităților abilitate în vederea protecției victimelor violenței în familie			
3.1.1.	Ajustarea metodologiei de evaluare a riscurilor pentru victimele violenței în familie.	Realizată parțial	3

	Descrierea acțiunii	Gradul de realizare a acțiunii	Argumentare	Punctaj
3.1.2.	Perfecționarea procedurii operaționale referitoare la identificarea și excluderea de la evidență a agresorilor familiali.	Realizată	În procesul de perfecționare a standardelor operaționale de intervenție a poliției în cazurile de violență în familie, prin Ordinul IGP nr. 360 din 08.08.2018, a fost asigurată perfecționarea procedurii operaționale referitoare la identificarea și excluderea de la evidență a agresorilor familiali.	4
3.1.3.	Elaborarea unui mecanism eficient de informare a victimelor violenței în familie despre eliberarea agresorului din detenție.	Realizată	La 22.06.2022, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Sănătății, Ministerul Justiției și Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat au semnat Ordinul comun nr. 48/298/610/162/5 privind aprobarea Instrucțiunii mecanismului de cooperare intersectorială în cazurile de violență în familie. Aceasta acțiune, fiind inclusă în prezentul ordin, urmează a fi pusă în aplicare. Conform pct. 33 din Instrucțiune, angajații poliției vor informa victimele violenței în familie despre eliberarea agresorului după expirarea termenului de reținere sau în cazul expirării termenului arestului preventiv. Totodată, în cazul eliberării agresorului din instituțiile penitenciare, administrația penitenciarelor, în baza informațiilor deținute, vor informa victimele violenței în familie despre apropiata eliberare a agresorului din detenție, conform domiciliului acestuia. Adicional menționăm că ofițerii de urmărire penală au informat 47 victime ale violenței în familie despre eliberarea agresorului din detenție după expirarea termenului de reținere sau în cazul în care în privința acestuia s-a refuzat aplicarea/prelungirea arestului preventiv. Cu toate acestea nu este încă funcțional un mecanism de informare a victimei în cazul în care agresorul este eliberat din detenție înainte de termen, aplicându-se art. 91, 92 CP, sau înainte de termen, în legătură cu reducerea pedepsei acestuia când se aplică mecanismului compensator pentru condiții inumane de detenție, precum nici atunci când judecătorul de instrucție refuză prelungirea mandatului de arest preventiv.	4
3.1.4.	Elaborarea mecanismului de referire și coordonare a cazului în privința persoanelor condamnate pentru acte de violență în familie și liberate de pedeapsă.	Nerealizată	Inspectoratul Național de Probațiune a stabilit parteneriate cu unii prestatori de servicii destinate agresorilor familiali, însă se constată lipsa unui mecanism național de referire și coordonare a cazului în privința persoanelor condamnate pentru acte de violență în familie și liberate de pedeapsă.	1

Descrierea acțiunii		Gradul de realizare a acțiunii	Argumentare	Punctaj
3.1.5.	Revizuirea instrucțiunilor privind intervenția instituțiilor medicale și structurilor teritoriale de asistență socială în cazurile de violență în familie.	Realizată parțial	Deși instrucțiunile privind intervenția instituțiilor medicale și structurilor teritoriale de asistență socială în cazurile de violență în familie au fost revizuite și în anul 2019 au fost aprobate instrucțiuni noi, gradul de cunoaștere și de aplicare a prevederilor acestora de către specialiștii din domeniu este limitat.	1
3.1.6.	Analiza anuală a practicii de aplicare și punere în executare a măsurilor de protecție a victimelor violenței în familie.	Realizată parțial	Unica instituție publică care realizează analiza trimestrială, semestrială și anuală a practicii de aplicare și punere în executare a măsurilor de protecție a victimelor violenței în familie este IGP. În același timp, date în acest sens nu sunt analizate și publicate de către AAJ.	3
3.1.7.	Revizuirea procedurii operaționale de supraveghere a executării măsurilor de protecție.	Realizată	<p>Inspectoratul General al Poliției al MAI, prin Ordinul IGP nr. 360 din 08.08.2018, a aprobat Instrucțiunea metodică privind intervenția poliției în soluționarea cazurilor de violență în familie. Astfel, la Secțiunea 3. Supravegherea ordonanței de protecție, capitolul VII. Protecția victimelor violenței în familie, au fost operate modificări și ajustări în vederea îmbunătățirii procedurii operaționale de executare a măsurilor de protecție.</p> <p>Prin Legea nr. 85/2020 pentru modificarea unor acte normative (în vigoare din 03.01.2021) au fost operate modificări la legea-cadru din domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie. Potrivit acestor modificări, organelor de probațiune le-a fost atribuită competența de monitorizare electronică a agresorilor familiali la etapa de aplicare de către instanța de judecată a măsurilor de protecție a victimei. Modificările operate acordă, totodată, posibilitate victimei, precum și membrilor familiei acesteia de a fi monitorizați printr-un sistem electronic de supraveghere (de tipul unui telefon GSM de mici dimensiuni), doar dacă aceștia își exprimă acordul în formă scrisă.</p> <p>Pentru organizarea și desfășurarea la nivel național a activităților comune de monitorizare electronică a persoanelor, în conformitate cu Regulamentul privind monitorizarea electronică a persoanelor, aprobat prin HG nr. 1322/2016, la 11.10.2021 a fost semnat Ordinul interinstituțional nr. 441/118 între IGP și Inspectoratului Național de Probațiune (INP) cu privire la organizarea și desfășurarea activităților comune de monitorizare și punerea în executare a ordonanțelor de protecție.</p>	4

Descrierea acțiunii		Gradul de realizare a acțiunii	Argumentare	Punctaj
3.1.8.	Elaborarea mecanismului de intervenție în temeiul comunicării despre încălcarea de către agresor a măsurilor de protecție.	Realizată	Instrucțiunea metodică privind intervenția poliției în soluționarea cazurilor de violență în familie descrie acțiunile poliției în cazul încălcării de către agresor a măsurilor de protecție.	4
3.1.9.	Elaborarea mecanismului intern de monitorizare și evaluare a rezultatului soluționării sesizărilor despre actele de violență.	Realizată parțial	Deși mecanismele interne de intervenție în cazurile de violență în familie conțin unele prevederi privind monitorizarea și evaluarea rezultatului soluționării sesizărilor despre actele de violență în familie, nu a fost elaborat și prezentat nici un raport care să reflecte aceste rezultate. Mai mult, nu există nici un mecanism stabilit de raportare a rezultatelor soluționării sesizărilor despre actele de violență în familie.	3
Obiectivul specific 3.2. Asigurarea responsabilizării și resocializării agresorilor prin dezvoltarea serviciilor și mecanismelor de supraveghere				
3.2.1.	Analiza și evaluarea anuală independentă a practicii de atragere la răspundere penală pentru violență în familie și violență sexuală.	Realizată parțial	Datele privind practica de atragere la răspundere penală pentru violența în familie sunt analizate și prezentate public de către Inspectoratul General al Poliției, Procuratura Generală în raportul anual și Agenția de Administrare a Instanțelor Judecătorești. Date separate privind cazurile de violență sexuală sunt colectate de Inspectoratul General al Poliției, însă nu sunt prezentate public. Agenția de Administrare a Instanțelor Judecătorești colectează date separate pentru cazuri de violență sexuală, însă acestea se referă doar la faza de pronunțare a sentinței, nu și la faza de executare.	3
3.2.2.	Elaborarea manualului (ghidului) orientativ privind procedurile de instrumentare a cazurilor de violență în familie pentru utilizarea în procesul instruirii polițiștilor, procurorilor și judecătorilor.	Realizat	Manualul de instruire privind implementarea legislației cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie a fost elaborat, este distribuit și utilizat în cadrul instruirilor judecătorilor și procurorilor la Institutul Național al Justiției. În anul 2021, Centrul de Drept al Femeilor, în parteneriat cu Centrul integrat de pregătire pentru aplicarea legii (CIPAL) din cadrul MAI, cu sprijinul UN Women Moldova și al Suediei, au elaborat Suportul de curs „Intervenția poliției în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie”. Suportul de curs are drept scop consolidarea cunoștințelor teoretice și a deprinderilor practice ale angajaților poliției în domeniul aplicării eficiente a legislației naționale cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie. În anul 2022 a fost elaborat suportul de curs destinat medicilor legiști „Violența în familie și în bază de gen”.	4

Descrierea acțiunii		Gradul de realizare a acțiunii	Argumentare	Punctaj
3.2.3.	Ajustarea ghidului practic privind intervenția poliției în cazurile de violență în familie.	Nerealizată	Ghidul practic privind intervenția poliției în cazurile de violență în familie nu a fost ajustat, în condițiile în care legislația este în proces de armonizare.	0
3.2.4.	Adaptarea curriculumului de instruire a polițiștilor în baza ghidului practic.	Realizată parțial	Curriculumul de instruire a polițiștilor a fost ajustat la noile prevederi ale Suportului de curs „Intervenția poliției în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie”.	3
3.2.5.	Instruirea polițiștilor, procurorilor, judecătorilor în domeniul investigației și examinării infracțiunilor privind viața sexuală	Realizată	Polițiștii, procurorii, judecătorii au fost instruiți pe parcursul anilor 2018-2022 în domeniul investigației și examinării infracțiunilor privind viața sexuală.	4
3.2.6.	Perfecționarea mecanismului de remitere spre executare a ordonanțelor de protecție a victimelor violenței în familie.	Realizată parțial	Cadrul legal care reglementează emiterea ordonanței de protecție a fost îmbunătățit, aplicarea practică a prevederilor rămâne a fi deficitară. Analiza cazurilor practice relevă lacune la capitolul transmiterii de către grefa instanței de judecată către poliție spre executare a ordonanțelor de protecție.	2
3.2.7.	Instituirea unui mecanism intersectorial de monitorizare și analiză a cazurilor penale referitoare la violența în familie, soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor.	Realizat	La 28.02.2022 a fost aprobat Ordinul comun nr. 89/22/172/56/20/121 (MAI, MMPS, MS, MJ, PG, MEC) cu privire la instituirea mecanismului interministerial de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie, soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2022, nr. 80-87, art. 318), prin care a fost aprobat Regulamentul privind organizarea și funcționarea Comisiei de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor.	4
3.2.8.	Elaborarea și punerea în aplicare a programelor probaționale pentru agresorii familiali, inclusiv agresorii condamnați la pedepse privative și nonprivative.	Realizat parțial	Cu toate că au fost întreprinse anumite măsuri de natură să asigure supravegherea, asistența și consilierea agresorilor familiali în vederea reintegrării sociale a acestora, schimbării comportamentale, a atitudinilor și percepțiilor acestora față de fapta săvârșită și prejudiciul cauzat, numărul agresorilor care sunt incluși în aceste programe este foarte mic (în 2022 doar 63 de persoane au fost implicate în aceste programe). Spre exemplu, potrivit datelor Inspectoratului Național de Probațiune, în 6 luni a anului 2022 au fost derulate două programe probaționale ce răspund nevoii criminogene de manifestare a violenței domestice: 1. Program probațional de diminuare a agresivității (implicate 14 persoane); 2. Programul de asistență și consiliere a agresorilor familiali (implicate 49 persoane). Mai mult, nu este clară eficiența acestor programe în condițiile în care lipsesc date despre repetarea actelor de violență în familie, săvârșite de subiecții probațiunii care au participat la aceste programe.	2

Descrierea acțiunii	Gradul de realizare a acțiunii	Argumentare	Punctaj	
3.2.9.	Elaborarea noului concept de dezvoltare a infrastructurii serviciilor de asistență și consiliere a agresorilor familiali în vederea asigurării acoperirii teritoriale cu acest tip de servicii.	Realizat parțial	Conceptul nu a fost elaborat. Deși la nivel național au fost create servicii specializate pentru agresori: Centrul de asistență și consiliere pentru agresorii familiali din Drochia; AO „Stimul” din raionul Ocnița; AO „Schimbare spre o viață mai bună” din or. Căușeni; AO „CNFACEM” din mun. Chișinău (unul finanțată de la bugetul de stat și trei din sursele donatorilor). Participarea obligatorie a agresorilor familiali la programele implementate de aceste servicii, precum și la programe probaționale, inclusiv a agresorilor familiali în privința cărora este emisă ordonanță de protecție, trebuie să fie reglementată prin lege și proceduri operaționale clare.	2
Obiectivul specific 3.3. Asigurarea măsurilor eficiente de asistență și acces la justiție pentru victimele violenței în familie, inclusiv ale victimelor violenței sexuale				
3.3.1.	Extinderea rețelei de para-juriști pentru localitățile rurale și urbane și dotarea tehnică a acestora.	Realizat parțial	Numărul de para-juriști în anul 2019 a ajuns la cifra de 62 de unități, cu o perspectivă de creștere a acestui număr, ceea ce derivă și din Planul Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului (PNADO). În anul 2020 numărul de unități nu a fost extins din cauza numărului mare de unități vacante. Or, remunerarea mai mult decât simbolică în mărime de 1.640 lei lunar (brut) pentru efortul intelectual depus nu motivează deloc asumarea acestei responsabilități față de membrii comunităților din care provin para-juriștii. Totuși, în anul 2021, numărul lor a fost extins până la 67 unități. Acest număr este insuficient pentru a califica drept extinsă rețeaua de para-juriști pentru localitățile rurale și urbane. Adicional, mai sunt o serie de aspecte importante care urmează a fi clarificate pentru dezvoltarea rețelei de para-juriști: definitivarea procesului de recunoaștere a profesiei de para-jurist; revizuirea mecanismului de admitere în profesie, de instruire inițială și continuă a para-juriștilor; revizuirea mecanismului de contractare și remunerare.	3
3.3.2.	Elaborarea suportului metodologic de instruire a para-juriștilor în vederea acordării asistenței juridice primare victimelor violenței în familie.	Realizată	În anul 2021, cu suportul CDF a fost elaborat Suportul metodologic pentru instruirea para-juriștilor în vederea acordării asistenței juridice primare victimelor violenței în familie.	4
3.3.3.	Organizarea cursurilor de instruire continuă a para-juriștilor în vederea familiarizării acestora cu specificul asistenței acordate victimelor violenței în familie.	Realizat parțial	Cursuri de instruire continuă a para-juriștilor în vederea familiarizării acestora cu specificul asistenței acordate victimelor violenței în familie au fost realizate sporadic, participarea para-juriștilor la acest curs fiind la libera alegere.	3

Descrierea acțiunii		Gradul de realizare a acțiunii	Argumentare	Punctaj
3.3.4.	Elaborarea unui spot publicitar cu precizarea dreptului la asistență juridică gratuită a victimelor violenței în familie.	Realizat parțial	Spotul publicitar a fost produs și distribuit. Cu toate acestea, spotul a vizat toate categoriile de persoane și nu s-a axat doar pe dreptul victimelor violenței în familie de a beneficia de asistență juridică garantată de stat.	3
3.3.5.	Elaborarea suportului metodologic (standarde de calitate; ghid practic; alte tipuri de materiale informative) și instruirea avocaților care acordă asistență juridică garantată de stat victimelor violenței în familie.	Realizată parțial	În anul 2021, și Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat (CNAJGS) a inițiat procesul de elaborare a standardelor de calitate ale activității avocaților care acordă asistență juridică calificată pe cauzele în care participanți la proces sunt victimele violenței în familie, instrumentelor de evaluare a calității AJGS acordate victimelor violenței în familie și curriculumului de instruire. Consultarea și validarea acestora a fost preconizată pentru luna octombrie 2022. Suport metodologic nu a fost elaborat. Avocații care acordă asistență juridică garantată de stat victimelor violenței în familie au beneficiat de un număr limitat de instruire în acest domeniu, care au fost organizate sporadic. Instruirea avocaților care acordă asistența juridică garantată de stat victimelor violenței în familie nu a fost instituționalizată.	2
3.3.6.	Efectuarea studiului privind accesul la servicii de examinare medico-legală a victimelor violenței în familie.	Nerealizat	Studiul privind accesul la servicii de examinare medico-legală a victimelor violenței în familie nu a fost efectuat.	0
3.3.7.	Elaborarea mecanismului de asigurare a expertizelor extrajudiciare și judiciare gratuite, la solicitarea victimelor infracțiunilor de violență în familie și infracțiunilor privind viața sexuală.	Realizată parțial	Mecanismul de asigurare a expertizelor judiciare la solicitarea victimelor infracțiunilor de violență în familie și infracțiunilor privind viața sexuală a fost instituit prin legislația în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie.	2
Obiectivul specific 3.3. Asigurarea măsurilor eficiente de asistență și acces la justiție pentru victimele violenței în familie, inclusiv ale victimelor violenței sexuale				
3.3.8.	Realizarea instruirilor anuale a judecătorilor și procurorilor privind combaterea discriminării față de femei și victimele violenței în familie cu accent pe jurisprudența Curții Europene pentru Drepturile Omului (CtEDO) și recomandările structurilor Organizației Națiunilor Unite.	Realizat	INJ a instituționalizat instruirea continuă a judecătorilor și procurorilor în domeniul aplicării legislației privind prevenirea și combaterea violenței în familie și a celei cu privire la infracțiunile privind viața sexuală. Jurisprudența CtEDO reprezintă o parte importantă a acestor cursuri de instruire.	4

Descrierea acțiunii	Gradul de realizare a acțiunii	Argumentare	Punctaj	
Obiectivul general 4. DEZVOLTAREA POLITICILOR INTEGRATE ÎN DOMENIUL PREVENIRII ȘI COMBATERII VIOLENȚEI FAȚĂ DE FEMEI ȘI VIOLENȚEI ÎN FAMILIE, BAZATE PE COOPERARE MULTISECTORIALĂ ȘI COLECTARE A DATELOR				
Obiectivul specific 4.1. Integrarea domeniului prevenirii și combaterii violenței față de femei și a violenței în familie în politicile sectoriale și alocarea resurselor financiare corespunzătoare implementării măsurilor aferente				
4.1.1.	Elaborarea mecanismului intersectorial de intervenție în cazurile de violență în familie.	Realizat	Au fost elaborate și pilotate instrucțiuni sectoriale pentru asistenții sociali și cadrele medicale. La data de 22.06.2022 a fost semnat Ordinul comun nr. 48/298/610/162/5 cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind mecanismul de cooperare intersectorială în cazurile de violență în familie (semnatari: Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Sănătății, Ministerul Justiției și Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat).	4
4.1.2.	Integrarea domeniului prevenirii și combaterii violenței în familie în documentele de politici sectoriale.	Realizat parțial	Domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie a fost integrat în Planul anual de activitate a MAI pentru anul 2021. Prin ordinul ministrului educației, culturii și cercetării nr. 1619 din 10.12.2019 a fost aprobat Programul activităților extrașcolare în învățământul primar și secundar, ciclul I și II, pentru anul 2020, care a inclus în Calendarul datelor remarcabile și memorabile internaționale și naționale (opțional) și marcarea la 25 noiembrie a Zilei internaționale pentru eliminarea violenței asupra femeii. Ministerul a informat organele locale de specialitate în domeniul învățământului cu privire la realizarea Programului menționat. Chiar dacă în activitatea ministerelor cu competențe pe domeniu pe parcursul anilor 2018-2022 s-au regăsit reflectate și realizate activități dedicate prevenirii și combaterii violenței în familie, nu sunt prevăzute obiective de prevenire și combatere a violenței în familie în documentele de politici sectoriale.	2
2.1.3.	Planificarea anuală a resurselor financiare de către autoritățile administrației publice locale, autoritățile administrative centrale și structurile abilitate în vederea realizării măsurilor de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie în conformitate cu competențele funcționale.	Nerealizată	Planul de acțiuni prevede alocarea resurselor financiare de către autoritățile publice centrale pentru realizarea unor măsuri de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie. Cât privește bugetele autorităților publice de nivelul I și II, este prevăzută finanțarea serviciilor pentru femeile din categoria social vulnerabilă, inclusiv victimele violenței în familie, prin transferuri cu destinație specială de la bugetul de stat. Nici documentele de politici locale (strategiile de dezvoltare socio-economice raionale) nu conțin prevederi despre prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie, aspect ce ar permite ulterior planificarea bugetară și finanțarea.	0

Descrierea acțiunii	Gradul de realizare a acțiunii	Argumentare	Punctaj	
Obiectivul specific 4.2. Fortificarea răspunsului național și a cooperării intersectoriale în cazurile de violență în familie				
4.2.1.	Colectarea anuală a datelor statistice administrative privind cazurile de violență în familie, în baza cercetării statistice anuale nr. 9 „Violența în familie”.	Realizată parțial	Cu toate că MMPS a întreprins o serie de acțiuni cu scopul de a elabora primul raport statistic și de a generaliza informația privind cazurile de violență în familie primită de la structurile teritoriale de asistență socială, modalitatea de înregistrare și documentare a cazurilor de violență în familie trebuie îmbunătățită, iar datele prezentate în rapoarte nu întotdeauna reflectă realitatea.	2
4.2.3.	Elaborarea proiectului hotărârii de Guvern cu privire la modificarea Regulamentului Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați, aprobată prin Hotărârea de Guvern nr. 895 din 7 august 2006.	Realizat parțial	Proiectului Hotărârii de Guvern cu privire la modificarea Regulamentului Comisiei guvernamentale pentru egalitate între femei și bărbați a fost elaborat, dar nu a fost aprobat.	2
4.2.4.	Asigurarea funcționalității Consiliului interministerial în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie (Conform hotărârii Guvernului nr. 72 din 7 februarie 2012).	Realizat	Ședințele Consiliului interministerial în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie au avut loc cu regularitate. Cu toate acestea, absența la ședințele Consiliului a reprezentanților unor instituții-cheie creează impedimente în discutarea eficientă și soluționarea subiectelor abordate.	4
4.2.5.	Consolidarea capacităților organizațiilor sindicale de a preveni și referi cazurile de violență asupra angajatelor.	Nerealizată	Deși Comisia de Femei a CNSM a realizat o serie de evenimente dedicate subiectului violenței în familie, acțiunea nu poate fi considerată realizată în condițiile în care lipsesc date ce ar confirma consolidarea capacității organizațiilor sindicale de a preveni cazurile de violență asupra angajatelor. Mai mult, nu sunt date care să confirme că organizațiile sindicale au referit victimele violenței către servicii specializate.	1
4.2.6.	Consolidarea parteneriatului dintre MMPS și Coaliția Națională „Viață fără violență în familie” în vederea desfășurării coordonate a activităților de prevenire și combatere a violenței.	Realizat	Parteneriatul dintre Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale și Coaliția Națională „Viață fără violență în familie” este consolidat prin desfășurarea în comun și coordonarea activităților în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie.	4

Descrierea acțiunii		Gradul de realizare a acțiunii	Argumentare	Punctaj
Obiectivul specific 4.3. Consolidarea capacităților de intervenție multidisciplinară a specialiștilor în cazurile de violență față de femei și violență în familie				
4.3.1.	Instruirea anuală a specialiștilor responsabili să intervină în cazurile de violență în familie și violență sexuală privind abordarea ultidisciplinară a acestor cazuri.	Realizată	Pe parcursul anilor 2018–2020 au fost organizate mai multe instruirii pentru specialiștii responsabili să intervină în cazurile de violență în familie și violență sexuală privind abordarea multidisciplinară a acestor cazuri. Instruirile au fost organizate în parteneriat cu ONG-le de profil și organizațiile internaționale din domeniu.	4
4.3.2.	Elaborarea curriculumului, a suportului de curs și a glosarului pentru instruirea continuă a specialiștilor privind abordarea multidisciplinară și intervenția în cazurile de violență în familie și violență sexuală.	Realizată	Curriculum și suportul de curs pentru instruirea continuă a specialiștilor privind abordarea multidisciplinară și intervenția în cazurile de violență în familie urmează a fi elaborată în baza rezultatelor pilotării mecanismului sectorial de intervenție a asistentului social și a personalului medical în cazurile de violență în familie. Curriculum privind abordarea multidisciplinară și intervenția în cazurile de violență sexuală a fost implementat în cadrul instruirilor anuale ale polițiștilor realizate de IGP pe parcursul anilor 2018-2022.	4
4.2.3.	Asigurarea permanentă a asistenței metodologice pentru echipele multidisciplinare teritoriale cu privire la intervențiile în cazurile de violență în familie.	Realizată parțial	Pentru formarea inițială și continuă a asistenților sociali, în anul 2021 a fost lansat cursul de formare la distanță „Gestionarea cazurilor de violență în familie”, elaborat de Centrul Național de Formare Asistență, Consiliere și Educație din Moldova, în parteneriat cu MMPS, (ANAS), cu susținerea UN Women și sprijinul financiar al Suediei, care la moment este în curs de dezvoltare. Pe parcursul anilor 2018–2022, în cadrul ANAS au fost organizate o serie de instruirii pentru reprezentanții structurilor teritoriale de asistență socială. Totodată, încă nu este bine conturat caracterul permanent al asistenței metodologice pentru echipele multidisciplinare teritoriale cu privire la intervențiile în cazurile de violență în familie.	3
Obiectivul specific 4.4. Consolidarea sistemelor de colectare, analiză și diseminare a datelor statistice sectoriale și asigurarea monitorizării regulate a dinamicii fenomenului violenței față de femei și violenței în familie				
4.4.1.	Acordarea asistenței metodologice autorităților administrației publice deținătoare de date statistice administrative privind acumularea suplimentară și modul de prezentare a datelor, în scopul utilizării lor ulterioare la producerea informației statistice în domeniul violenței față de femei și violenței în familie.	Realizată parțial	Biroul Național de Statistică (BNS) a contribuit la elaborarea formularului statistic nr. 9 „Violența în familie”. Totodată, din informația prezentată în rapoartele anuale conform datelor furnizate de BNS se menționează că n-au fost solicitări de acordare a asistenței metodologice la acest subiect.	2

Descrierea acțiunii		Gradul de realizare a acțiunii	Argumentare	Punctaj
4.4.2.	Armonizarea fișelor sectoriale de colectare a datelor statistice privind cazurile de violență față de femei și violență în familie.	Realizată parțial	Fișele sectoriale de colectare a datelor statistice privind cazurile de violență față de femei și violență în familie încă nu sunt pe deplin armonizate. Totodată, pe parcursul anului 2019, CDF a elaborat raportul de analiză a indicatorilor statistici privind violența în familie/ violența în bază de gen: „Indicatorii statistici privind sănătatea sexuală, a reproducerii și violența în bază de gen în sistemul de sănătate din Republica Moldova”. Raportul reprezintă o analiză a indicatorilor ce sunt colectați la moment în sistemul de sănătate, dar conține și o listă integrată de indicatori relevanți ce se propune a fi colectați.	3
4.4.3.	Realizarea periodică a studiilor/cercetărilor statistice reprezentative la nivel național care reflectă dinamica fenomenului violenței în familie și violenței față de femei.	Realizat parțial	Studii/cercetări statistice reprezentative la nivel național care reflectă dinamica fenomenului violenței în familie și a violenței față de femei practic nu au fost realizate în perioada de referință. BNS a amânat realizarea studiului național pe un termen nedeterminat, motivând decizia prin resurse umane limitate ale instituției. Există doar datele prezentate în cadrul unui sondaj reprezentativ, realizat în 2019 de Misiunea OSCE în cooperare cu MSMPS, privind bunăstarea și siguranța femeilor în Republica Moldova, inclusiv datele cu privire la formele de violență pe care femeile le-au experimentat în cursul vieții lor (https://www.osce.org/ro/missiontomoldova/424838).	2
4.4.4.	Elaborarea anuală a raportului cu privire la violența în familie și violența față de femei (conform Legii nr. 45-XVI din 1 martie 2007).	Realizat	MMPS colectează anual informația și definitivează rapoartele anuale cu privire la violența în familie și violența față de femei (conform Legii nr. 45-XVI din 1 martie 2017). Rapoartele anuale sunt disponibile pe: www.antiviolența.gov.md	4
Obiectivul specific 4.5. Instituirea unui mecanism eficient de monitorizare a implementării politicilor și legislației naționale în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie				
4.5.1.	Încheierea memorandurilor de colaborare dintre organizațiile societății civile și structurile abilitate de prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie în procesul de acordare a serviciilor de protecție/ asistență, precum și de monitorizare a răspunsului statului la cazurile de violență în familie.	Realizat	Au fost încheiate mai multe acorduri de colaborare și memorandumuri între autoritățile publice locale, centrale, parteneri de dezvoltare și organizații non-guvernamentale. MMPS a încheiat acorduri de colaborare cu cele două platforme ale organizațiilor neguvernamentale, ce activează în domeniul asigurării egalității între femei și bărbați, a prevenirii și combaterii violenței față de femei și a violenței în familie – Platforma Pentru Egalitate de Gen și Coaliția Națională „Viața fără Violență în Familie”. De asemenea, menționăm faptul că MMPS, Fundația Soros Moldova, Institutum Virtutes Civilis și Keystone Moldova au semnat un Memorandum de cooperare pentru dezvoltarea serviciilor sociale în republică și crearea	4

Descrierea acțiunii		Gradul de realizare a acțiunii	Argumentare	Punctaj
			<p>unui mediu favorabil pentru contractarea furnizorilor de servicii sociale din fonduri publice.</p> <p>De asemenea, un Memorandum de colaborare a fost semnat în 2018 între Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale (reorganizat prin divizare în Ministerul Sănătății și Ministerul Muncii și Protecției Sociale) și UN Women în domeniul asigurării egalității între femei și bărbați și prevenirii violenței împotriva femeilor.</p> <p>În octombrie 2020 a fost semnat Memorandumul de cooperare între Fundația Te Doy și MAI, prin care MAI este autoritatea responsabilă de organizarea și crearea Centrul de Justiție Familială (CJF). Această activitate a fost prevăzută în Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie pe anii 2018-2023, prin Obiectivul Specific 2.1. al Planului de acțiuni.</p>	
4.5.2.	Dezvoltarea procedurilor de monitorizare și evaluare cu implicarea societății civile.	Realizată	Mecanismul de monitorizare a evoluției fenomenului violenței a fost asigurat prin mai multe mecanisme de monitorizare oficiale și alternative la nivel național și internațional elaborate și prezentate de autoritățile publice și organizațiile non-guvernamentale.	4

ANEXA 2

LISTA INDICATORILOR DE PROGRES AI STRATEGIEI

Obiectivul general 1. Prevenirea violenței față de femei și violenței în familie prin promovarea toleranței zero față de fenomene în vederea diminuării acestora în Republica Moldova	Numărul campaniilor de informare și sensibilizare desfășurate anual la nivel național.
	Numărul campaniilor de informare și sensibilizare desfășurate anual la nivel local.
	Număr de grupuri de suport al femeilor supraviețuitoare ale violenței în familie create la nivel local.
	Gradul de toleranță privind violența față de femei și violența în familie (ponderea femeilor și bărbaților care consideră acceptabilă aplicarea violenței față de femei/în familie).
	Rata specialiștilor instruiți (instruire inițială și instruire continuă).
	Numărul politicilor locale aprobate și implementate, care includ compartimente referitoare la prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie.
	Mecanismul instituțional funcțional și consolidat de instruire a echipelor multidisciplinare. Numărul serviciilor de suport psihologic familial.
Obiectivul general 2. Consolidarea mecanismului de protecție și asistență pentru victimele violenței față de femei și violenței în familie	Numărul serviciilor specializate de scurtă și lungă durată în conformitate cu standardele minime prevăzute de Convenția Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice.
	Numărul persoanelor care au beneficiat de servicii specializate.
	Ponderea centrelor/serviciilor specializate acreditate.
	Numărul subiecților violenței în familie care au beneficiat de serviciile de sănătate mintală și tratament narcologic.
	Numărul expertizelor medico-legale efectuate gratuit pentru victimele violenței în familie și violenței sexuale. Numărul cazurilor de violență față de femei și violență în familie asistate pe platforma echipelor multidisciplinare.
Obiectivul general 3. Eficientizarea procesului de investigare și urmărire în justiție a actelor de violență față de femei și de violență în familie	Numărul cazurilor de violență sesizate.
	Ponderea cazurilor sesizate în care a fost intentată urmărirea penală.
	Numărul dosarelor penale remise cu rechizitoriu în judecată.
	Numărul ordinelor de restricție de urgență eliberate de poliție.
	Numărul victimelor violenței în familie care au beneficiat de asistență juridică gratuită, garantată de stat.
	Numărul victimelor violenței în familie care au beneficiat de servicii gratuite de examinare medico-legală.
	Numărul cererilor de solicitare a ordonanței de protecție examinate în termenul stabilit de lege.
	Numărul ordonanțelor de protecție emise de instanțele de judecată.
	Numărul agresorilor familiali sancționați pentru încălcarea ordinului de restricție de urgență.
	Numărul agresorilor familiali sancționați pentru încălcarea ordonanțelor de protecție.
	Rata condamnărilor în cazuri intentate de violență în familie și infracțiuni privind viața sexuală.
	Numărul specialiștilor din sistemul de justiție instruiți în domeniul combaterii violenței în familie și violenței sexuale.
	Numărul agresorilor care au participat la programe de consiliere în cadrul penitenciarelor.
	Ponderea agresorilor familiali condamnați care au beneficiat în perioada detenției de servicii de consiliere.
	Numărul cazurilor referite în privința persoanelor condamnate pentru acte de violență în familie și liberate de pedeapsa penală. Numărul agresorilor incluși în activitățile de prevenire individuală ale poliției.
Obiectivul general 4. Dezvoltarea politicilor integrate în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie, bazate pe cooperare multisectorială și colectare a datelor	Numărul politicilor sectoriale care includ domeniul de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie.
	Cuantumul resurselor financiare planificate/alocate/cheltuite per autoritate cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie.
	Sistemul informațional automatizat intersectorial funcțional.
	Sistemul informațional automatizat intersectorial funcțional. Numărul cercetărilor/studiilor statistice cu privire la violența față de femei și violența în familie.

GHID DE INTERVIU

1. În opinia Dvs. care sunt cele mai importante **realizări** în baza **Obiectivului general 1. Prevenirea violenței față de femei și a violenței în familie prin promovarea toleranței zero față de fenomene în vederea diminuării acestora în Republica Moldova?**

2. În opinia Dvs. care sunt principalele restanțe aferente procesului de implementare a **Obiectivului general 1. Prevenirea violenței față de femei și a violenței în familie prin promovarea toleranței zero față de fenomene în vederea diminuării acestora în Republica Moldova?**

3. Cum apreciați **gradul de realizare/implementare** a Obiectivului specific 1.1. **Eliminarea stereotipurilor și prejudecăților privind fenomenul violenței față de femei și violenței în familie prin informare, sensibilizare și încurajarea raportării cazurilor de violență?** (aici și în continuare, specificați de la 1 – rău, la 10 – excelent):

1   2   3   4   5   6   7   8   9   10

4. Cum apreciați **gradul de realizare/implementare** a Obiectivului specific 1.2. **Dezvoltarea și consolidarea competențelor profesionale ale resurselor umane în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie în baza unei viziuni comune la nivel de stat privind instruirea inițială și continuă a tuturor specialiștilor implicați în prevenirea și combaterea fenomenului:**

1   2   3   4   5   6   7   8   9   10

5. Cum apreciați gradul de **realizare/implementare** a Obiectivului specific 1.3. **Creșterea eficacității activităților de prevenire prin intervenția timpurie a specialiștilor și promovarea comportamentelor nonviolente în relațiile interpersonale:**

1   2   3   4   5   6   7   8   9   10

6. Cum apreciați gradul de realizare/implementare a Obiectivului specific 1.4. **Consolidarea sistemului educațional în vederea asigurării educației tinerei generații prin prisma valorilor egalității între femei și bărbați și culturii de comunicare interpersonală nonviolentă:**

1   2   3   4   5   6   7   8   9   10

7. Apreciați în ce proporție au fost atinse rezultatele scontate pentru **Obiectivul 1** (aici și în continuare, specificați de la 10% – rău, la 100% – excelent).

• **Grad crescut de informare și conștientizare a publicului larg privind consecințele și costurile fenomenului violenței față de femei și violenței în familie:**

10%   20%   30%   40%   50%   60%   70%   80%   90%   100%

• **Grad crescut de sesizare/raportare a cazurilor de violență față de femei și violență în familie;**

10%   20%   30%   40%   50%   60%   70%   80%   90%   100%

• **Atitudine corectă din partea specialiștilor cu competențe în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie față de aceste fenomene:**

10%   20%   30%   40%   50%   60%   70%   80%   90%   100%

• **Răspuns prompt și eficient al specialiștilor la cazurile de violență în familie și violență față de femei, realizat în baza unor standarde operaționale uniformizate și a intervenției multidisciplinare:**

10%   20%   30%   40%   50%   60%   70%   80%   90%   100%

- *Politici locale coerente, cu asumarea angajamentelor, inclusiv financiare, în vederea prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie:*

10% 20% 30% 40% 50% 60% 70% 80% 90% 100%

- *Cunoștințe oferite în cadrul sistemului educațional privind tematica asigurării egalității între femei și bărbați, prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie:*

10% 20% 30% 40% 50% 60% 70% 80% 90% 100%

- *Grupuri de suport ale femeilor supraviețuitoare ale violenței în familie create și consolidate la nivel local:*

10% 20% 30% 40% 50% 60% 70% 80% 90% 100%

- *Acces sporit al grupurilor de persoane cu grad crescut de vulnerabilitate la servicii de intervenție timpurie și consiliere familială în vederea prevenirii și combaterii fenomenelor violenței față de femei și violenței în familie:*

10% 20% 30% 40% 50% 60% 70% 80% 90% 100%

8. În opinia Dvs. care sunt cele mai importante **realizări** în baza **Obiectivului 2. Consolidarea mecanismului de protecție și asistență pentru victimele violenței față de femei și violenței în familie?**

9. Care sunt principalele restanțe aferente procesului de implementare a **Obiectivului general 2. Consolidarea mecanismului de protecție și asistență pentru victimele violenței față de femei și violenței în familie?**

10. Cum apreciați **gradul de realizare/implementare** a Obiectivului specific 2.1. **Dezvoltarea serviciilor specializate pentru victimele violenței față de femei și violenței în familie în conformitate cu standardele internaționale și asigurarea accesibilității acestora?**

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

11. Cum apreciați **gradul de realizare/implementare** a Obiectivului specific 2.2. **Crearea serviciilor de protecție și asistență pentru victimele infracțiunilor privind viața sexuală?**

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

12. Cum apreciați **gradul de realizare/implementare** a Obiectivului specific 2.3. **Promovarea abilitării economice a femeilor și a independenței socioeconomice?**

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

13. Cum apreciați **gradul de realizare/implementare** a Obiectivului specific 2.4. **Consolidarea răspunsului sistemului de sănătate la cazurile de violență în familie?**

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

14. Apreciați în ce proporție au fost atinse rezultatele scontate pentru Obiectivul 2:

- *Acces sporit la serviciile specializate de scurtă și lungă durată pentru victimele violenței în familie dezvoltate în conformitate cu standardele internaționale din domeniu:*

10% 20% 30% 40% 50% 60% 70% 80% 90% 100%

- *Sistem medical ajustat necesităților subiecților violenței în familie în conformitate cu standardele internaționale din domeniu:*

10% 20% 30% 40% 50% 60% 70% 80% 90% 100%

- *Răspuns multidisciplinar prompt și eficient în toate cazurile de violență în familie și violență sexuală:*

10% 20% 30% 40% 50% 60% 70% 80% 90% 100%

- Disponibilitatea serviciilor sociale specializate pentru victimele infracțiunilor privind viața sexuală:
10% 20% 30% 40% 50% 60% 70% 80% 90% 100%
  - Cadru metodologic privind abilitarea economică a victimelor violenței față de femei și violenței în familie elaborat:
10% 20% 30% 40% 50% 60% 70% 80% 90% 100%
  - Servicii de consiliere a cuplurilor create și pilotate:
10% 20% 30% 40% 50% 60% 70% 80% 90% 100%
15. În opinia Dvs. care sunt cele mai importante **realizări** în baza **Obiectivului general 3. Eficientizarea procesului de investigare și urmărire în justiție a actelor de violență față de femei și violență în familie?**
16. Care sunt principalele restanțe aferente procesului de implementare a **Obiectivului general 3. Eficientizarea procesului de investigare și urmărire în justiție a actelor de violență față de femei și violență în familie?**
17. Cum apreciați **gradul de realizare/implementare** a Obiectivului specific 3.1. **Asigurarea intervenției prompte și eficiente a autorităților abilitate în vederea protecției victimelor violenței în familie?**
- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
18. Cum apreciați **gradul de realizare/implementare** a Obiectivului specific 3.2. **Asigurarea responsabilizării și resocializării agresorilor prin dezvoltarea serviciilor și mecanismelor de supraveghere?**
- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
19. Cum apreciați **gradul de realizare/implementare** a Obiectivului specific 3.3. **Asigurarea măsurilor eficiente de asistență și acces la justiție pentru victimele violenței în familie, inclusiv ale victimelor violenței sexuale?**
- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
20. Cum apreciați **gradul de realizare/implementare** a Obiectivului specific 3.4. **Reducerea stereotipurilor în mediul specialiștilor implicați în activitatea de combatere a violenței față de femei și violenței în familie?**
- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
21. Apreciați în ce proporție au fost atinse rezultatele scontate pentru **Obiectivul general 3.**
- Asigurarea investigării infracțiunilor cu caracter sexual în corespundere cu standardele internaționale:
10% 20% 30% 40% 50% 60% 70% 80% 90% 100%
  - Îmbunătățirea instrumentarului de lucru al organelor cu competențe de consiliere și resocializare a agresorilor familiali, inclusiv pentru persoanele condamnate, aflate în detenție:
10% 20% 30% 40% 50% 60% 70% 80% 90% 100%
22. În opinia Dvs. care sunt cele mai importante **realizări** în baza **Obiectivului general 4. Dezvoltarea politicilor integrate în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și a violenței în familie, bazate pe cooperare multisectorială și colectare a datelor?**
23. Care sunt principalele restanțe aferente procesului de implementare a **Obiectivului general 4? Dezvoltarea politicilor integrate în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și a violenței în familie, bazate pe cooperare multisectorială și colectare a datelor?**

24. Cum apreciați **gradul de realizare/implementare** a Obiectivului specific 4.1. *Integrarea domeniului prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie în politicile sectoriale și alocarea resurselor financiare corespunzătoare implementării măsurilor aferente?*

1   2   3   4   5   6   7   8   9   10

25. Cum apreciați **gradul de realizare/implementare** a Obiectivului specific 4.2. *Fortificarea răspunsului național și a cooperării intersectoriale în cazurile de violență în familie?*

1   2   3   4   5   6   7   8   9   10

26. Cum apreciați **gradul de realizare/implementare** a Obiectivului specific 4.3. *Consolidarea capacităților de intervenție multidisciplinară a specialiștilor în cazurile de violență față de femei și violență în familie?*

1   2   3   4   5   6   7   8   9   10

27. Cum apreciați **gradul de realizare/implementare** a Obiectivului specific 4.4. *Consolidarea sistemelor de colectare, analiză și diseminare a datelor statistice sectoriale și asigurarea monitorizării regulate a dinamicii fenomenului violenței față de femei și violenței în familie?*

1   2   3   4   5   6   7   8   9   10

28. Cum apreciați **gradul de realizare/implementare** a Obiectivului specific 4.5. *Instituirea unui mecanism eficient de monitorizare a implementării politicilor și legislației naționale în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie?*

1   2   3   4   5   6   7   8   9   10

29. Apreciați în ce proporție au fost atinse rezultatele scontate pentru **Obiectivul general 4.**

- *Domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie este integrat în politicile sectoriale:*

10%   20%   30%   40%   50%   60%   70%   80%   90%   100%

- *Mecanismul multidisciplinar funcțional pentru răspunsul coordonat la cazurile de violență axat pe proceduri comune de intervenție:*

10%   20%   30%   40%   50%   60%   70%   80%   90%   100%

- *Resurse financiare planificate și alocate de autoritățile publice centrale cu competențe în domeniu:*

10%   20%   30%   40%   50%   60%   70%   80%   90%   100%

- *Autoritățile administrației publice locale planifică și alocă resurse financiare suficiente dezvoltării/ menținerii serviciilor sociale pentru subiecții violenței în familie:*

10%   20%   30%   40%   50%   60%   70%   80%   90%   100%

- *Dezvoltarea și asigurarea funcționalității sistemului informațional automatizat de evidență și monitorizare a cazurilor de violență față de femei și violență în familie interconectat (protecție socială, ordine publică, justiție, educație, sănătate):*

10%   20%   30%   40%   50%   60%   70%   80%   90%   100%

- *Organizațiile necomerciale dispun de prerogativa de monitorizare a cazurilor de violență în familie în vederea asigurării implementării adecvate a legislației în cazurile de violență față de femei și violență în familie:*

10%   20%   30%   40%   50%   60%   70%   80%   90%   100%

- *Autoritățile administrației publice centrale dispun de date statistice actualizate anual care reflectă dinamica fenomenelor violenței față de femei și violenței în familie:*

10%   20%   30%   40%   50%   60%   70%   80%   90%   100%

- Sistem eficient de monitorizare a domeniului de prevenire și combatere a violenței față de femei și violenței în familie:

10%   20%   30%   40%   50%   60%   70%   80%   90%   100%

- Clasificarea bugetară reflectă abordarea multisectorială pentru prevenirea și combaterea violenței în familie și violenței față de femei în toate autoritățile cu competențe în domeniu:

10%   20%   30%   40%   50%   60%   70%   80%   90%   100%

30. CUM VEDEȚI ÎMBUNĂȚIREA SITUAȚIEI (cine trebuie implicat; ce trebuie să facă). Specific, clar, exact.
31. Care credeți că trebuie să fie domeniile și intervențiile prioritare pentru următoarea strategie sau plan de acțiuni?

GHID DE INTERVIU PENTRU MEMBRII COALIȚIEI „VIAȚA FĂRĂ VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE”

1. În opinia Dvs., care sunt cele mai importante **realizări** în baza **Obiectivului general 1. Prevenirea violenței față de femei și violenței în familie prin promovarea toleranței zero față de fenomene în vederea diminuării acestora în Republica Moldova?**
2. În opinia Dvs., care sunt principalele restanțe aferente procesului de implementare a **Obiectivului general 1. Prevenirea violenței față de femei și violenței în familie prin promovarea toleranței zero față de fenomene în vederea diminuării acestora în Republica Moldova?**
3. Apreciați pe o scară de la 0 la 4 nivelul de relevanță a celor 12 acțiuni din conținutul Obiectivului general 1:
  - a) care din cele 12 acțiuni au fost lipsite de relevanță (0 puncte — Acțiunea nu contribuie deloc la producerea rezultatului);
  - b) care din cele 12 acțiuni au avut o relevanță mică (1 punct — Acțiunea contribuie în măsură mică la producerea rezultatului);
  - c) care din cele 12 acțiuni au avut o relevanță semnificativă (2-3 puncte — Acțiunea contribuie în măsură mare la producerea rezultatului, împreună cu alte acțiuni);
  - d) care din cele 12 acțiuni au avut o relevanță decisivă (4 puncte — Acțiunea contribuie decisiv la producerea rezultatului, fără această acțiune rezultatul nu s-ar produce).
4. În opinia Dvs. care sunt cele mai importante **realizări** în baza **Obiectivului general 2. Consolidarea mecanismului de protecție și asistență pentru victimele violenței față de femei și violenței în familie ?**
5. Care sunt principalele restanțe aferente procesului de implementare a **Obiectivului general 2. Consolidarea mecanismului de protecție și asistență pentru victimele violenței față de femei și violenței în familie ?**

6. Apreciați pe o scară de la 0 la 4 nivelul de relevanță a celor 15 acțiuni din conținutul Obiectivului general 2:
- a) care din cele 15 acțiuni au fost lipsite de relevanță (0 puncte — Acțiunea nu contribuie deloc la producerea rezultatului);
  - b) care din cele 15 acțiuni au avut o relevanță mică (1 punct — Acțiunea contribuie în măsură mică la producerea rezultatului);
  - c) care din cele 15 acțiuni au avut o relevanță semnificativă (2-3 puncte — Acțiunea contribuie în măsură mare la producerea rezultatului, împreună cu alte acțiuni);
  - d) care din cele 15 acțiuni au avut o relevanță decisivă (4 puncte — Acțiunea contribuie decisiv la producerea rezultatului, fără această acțiune rezultatul nu s-ar produce).
7. În opinia Dvs. care sunt cele mai importante **realizări** în baza **Obiectivului general 3. Eficientizarea procesului de investigare și urmărire în justiție a actelor de violență față de femei și violență în familie?**
8. Care sunt principalele restanțe aferente procesului de implementare a Obiectivului general 3. *Eficientizarea procesului de investigare și urmărire în justiție a actelor de violență față de femei și violență în familie?*
9. Apreciați pe o scară de la 0 la 4 nivelul de relevanță a celor 26 acțiuni din conținutul Obiectivului general 3:
- a) care din cele 26 acțiuni au fost lipsite de relevanță (0 puncte — Acțiunea nu contribuie deloc la producerea rezultatului);
  - b) care din cele 26 acțiuni au avut o relevanță mică (1 punct — Acțiunea contribuie în măsură mică la producerea rezultatului);
  - c) care din cele 26 acțiuni au avut o relevanță semnificativă (2-3 puncte — Acțiunea contribuie în măsură mare la producerea rezultatului, împreună cu alte acțiuni);
  - d) care din cele 26 acțiuni au avut o relevanță decisivă (4 puncte — Acțiunea contribuie decisiv la producerea rezultatului, fără această acțiune rezultatul nu s-ar produce).
10. În opinia Dvs., care sunt cele mai importante **realizări** în baza **Obiectivului general 4. Dezvoltarea politicilor integrate în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie, bazate pe cooperare multisectorială și colectare a datelor?**
11. Care sunt principalele **restanțe** aferente procesului de implementare a Obiectivului general 4? *Dezvoltarea politicilor integrate în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și violenței în familie, bazate pe cooperare multisectorială și colectare a datelor?*
12. Apreciați pe o scară de la 0 la 4 nivelul de relevanță a celor 17 acțiuni din conținutul Obiectivului general 4:
- a) care din cele 17 acțiuni au fost lipsite de relevanță (0 puncte — Acțiunea nu contribuie deloc la producerea rezultatului);
  - b) care din cele 17 acțiuni au avut o relevanță mică (1 punct — Acțiunea contribuie în măsură mică la producerea rezultatului);
  - c) care din cele 17 acțiuni au avut o relevanță semnificativă (2-3 puncte — Acțiunea contribuie în măsură mare la producerea rezultatului, împreună cu alte acțiuni);
  - d) care din cele 17 acțiuni au avut o relevanță decisivă (4 puncte — Acțiunea contribuie decisiv la producerea rezultatului, fără această acțiune rezultatul nu s-ar produce).
13. Care credeți că trebuie să fie domeniile și intervențiile prioritare pentru următorul program (strategie) sau Plan de acțiuni ?

ÎNTREBĂRI ADRESATE PARTICIPANȚILOR LA FOCUS-GRUP

Pentru a facilita interacțiunea dintre participanții la focus-grup au fost elaborate un set de întrebări de inițiere a discuțiilor. În funcție de răspuns și context, au fost formulate și alte întrebări de precizare.

1. Care este impactul Strategiei în raport cu fenomenul violenței față de femei și violenței în familie?
2. În opinia Dvs., care sunt cele mai importante **realizări** în baza **Obiectivului general 1. Prevenirea violenței față de femei și violenței în familie prin promovarea toleranței zero față de fenomene în vederea diminuării acestora în Republica Moldova?**
3. În opinia Dvs., care sunt principalele restanțe aferente procesului de implementare a **Obiectivului general 1. Prevenirea violenței față de femei și a violenței în familie prin promovarea toleranței zero față de fenomene în vederea diminuării acestora în Republica Moldova?**
4. În opinia Dvs., care sunt cele mai importante **realizări** în baza **Obiectivului general 2. Consolidarea mecanismului de protecție și asistență pentru victimele violenței față de femei și violenței în familie?**
5. Care sunt principalele restanțe aferente procesului de implementare a **Obiectivului general 2. Consolidarea mecanismului de protecție și asistență pentru victimele violenței față de femei și violenței în familie ?**
6. În opinia Dvs., care sunt cele mai importante **realizări** în baza **Obiectivului general 3. Eficientizarea procesului de investigare și urmărire în justiție a actelor de violență față de femei și violență în familie?**
7. Care sunt principalele restanțe aferente procesului de implementare a **Obiectivului general 3. Eficientizarea procesului de investigare și urmărire în justiție a actelor de violență față de femei și violență în familie ?**
8. În opinia Dvs. care sunt cele mai importante **realizări** în baza **Obiectivului general 4. Dezvoltarea politicilor integrate în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și a violenței în familie, bazate pe cooperare multisectorială și colectare a datelor?**
9. Care sunt principalele restanțe aferente procesului de implementare a **Obiectivului general 4? Dezvoltarea politicilor integrate în domeniul prevenirii și combaterii violenței față de femei și a violenței în familie, bazate pe cooperare multisectorială și colectare a datelor?**
10. Cum vedeți îmbunătățirea situației (cine trebuie implicat; ce trebuie să facă). Specific, clar, exact.
11. Care credeți că trebuie să fie domeniile și intervențiile prioritare pentru următoarea strategie sau Plan de acțiuni ?

PENTRU GRUPUL 6 AU FOST FORMULATE URMĂTOARELE ÎNTREBĂRI

1. În opinia Dvs., actualul sistem de protecție încurajează raportarea cazurilor de violență?
2. În opinia Dvs., victimele violenței în familie (victime adulte) sunt suficient de informate cu referire la mecanismul de protecție împotriva violenței în familie și algoritmul de accesare a serviciilor? Mediatizarea mecanismul de protecție împotriva violenței în familie și algoritmul de accesare a serviciilor este realizat suficient?
3. În opinia Dvs., actualul sistem de protecție a cazurilor de violență în familie oferă un răspuns prompt și coordonat victimelor violenței în familie? La cine ați apelat când ați fost în situație de criză?
4. Cum apreciați nivelul de cooperare intersectorială în cazurile de violență în familie dintre diferite instituții publice (și private) cu atribuții în prevenirea și combaterea violenței în familie? La ce instituții ați apelat?
5. Care sunt, în opinia Dvs., *cele mai mari constrângeri* pentru victimele violenței în familie?
6. Cum vedeți îmbunătățirea situației (cine trebuie implicat; ce trebuie să facă). Specific, clar, exact.

BIBLIOGRAFIE

1. Diana Cheian Andrei. *Raportul de monitorizare a pilotării instrucțiunilor sectoriale privind intervenția structurilor teritoriale de asistență socială, instituțiilor medico-sanitare și poliției în cazurile de violență în familie*. CDF, Chișinău, 2019.
2. *Evaluarea impactului programelor de suport pentru abilitarea economică a femeilor*. CDF, Chișinău, 2020.
3. *Evaluarea răspunsului sistemului de justiție penală la cazurile de violență în familie. Raionale Soroca, Criuleni, Cimișlia, Comrat*. CDF, Chișinău, 2021.
4. Hotărârea Guvernului nr. 89 din 24.05.2018 **Cu privire la aprobarea Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru anii 2018-2022**. // M.O., nr. 295-308, art. 457.
5. Hotărârea Guvernului nr. 259 din 28.04.2017 **Cu privire la aprobarea Strategiei pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017-2021 și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia** // M. O., nr. 171-180, art. 410.
6. Hotărârea Guvernului nr. 270 din 08.04.2014 **Cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul inter-sectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului**. // M. O. nr. 92-98 art. 297.
7. Hotărârea Guvernului nr. 347 din 01.06.2022 **Cu privire la aprobarea Programului național pentru protecția copilului pe anii 2022-2026 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia**. // M. O. nr. 194-200 art. 492.
8. Hotărârea Guvernului nr. 434 din 10.06.2014 *Privind aprobarea Strategiei pentru protecția copilului pe anii 2014-2020*, // M. O. nr. 160-166 art. 481.
9. Maria Ghervaș, Mariana Gornea, Irina Maxim [et al.]; coord. ed.: Diana Scobioală, Alexandra Nica. *Implementarea legislației cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie: Suport de curs*. INJ, CDF, Chișinău, 2018.
10. *Notă privind starea infracționalității ce atentează la viața și sănătatea persoanei și celor comise în sfera relațiilor familiale pe parcursul a 12 luni ale anului 202*. INSP al IGP, 2021.
11. *Particularitățile fenomenului violenței sexuale în Republica Moldova*. Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”, Chișinău, 2019.
12. Perevoznic I., Rusu L., Țurcan A. *Raport de analiză a compatibilității legislației Republicii Moldova cu prevederile Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice*. CDF, Chișinău, 2019.
13. Perevoznic I. *Monitorizarea proceselor de judecată pe cauze de violență în familie, violență sexuală și trafic de ființe umane*. CDF, 2018, Chișinău.
14. *Procesul de ratificare și implementare a Convenției de la Istanbul: Bunele practici ale statelor semnatare*. Studiu elaborat în cadrul proiectului „Activități de sensibilizare asupra Convenției de la Istanbul în Republica Moldova”, Consiliul Europei, Chișinău, 2020.
15. *Raportul de evaluare intermediară a Strategiei Naționale de Prevenire și Combatere a violenței față de femei și a violenței în familie pentru anii 2018-2023*. CDF, Chișinău, 2020.
16. *Raportul de estimare a costurilor violenței în familie și a violenței împotriva femeilor în Republica Moldova*. CDF, Chișinău, 2016.
17. *Raport privind monitorizarea electronică a agresorilor familiali pe parcursul anului 2021*. INP, 2021.
18. *Servicii specializate pentru femeile afectate de violența sexuală. Bune practici din Europa*. Centrul Internațional „La Strada”, Chișinău, 2019.
19. *Studiu privind serviciile sociale în domeniul prevenirii și combaterii violenței pe bază de gen*, Centrul pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Chișinău, 2019.
20. *Studiul „Bunăstarea și siguranța femeilor”*. OSCE, Chișinău, 2019, p. 101.
21. *Studiu privind realizarea drepturilor victimelor violenței în familie în sistemul de asistență și protecție din Republica Moldova*. Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”, Chișinău, 2013.
22. Țurcan-Donțu Arina. *Bune practici privind facilitarea accesului la justiție în Republica Moldova*. Millennium DPI Partners, Chișinău, 2022.
23. Țurcan-Donțu A., Vilcu N. *Evaluarea răspunsului sistemului de justiție penală la cazurile de violență în familie, raioanele Soroca, Criuleni, Cimișlia, Comrat*. CDF, Chișinău, 2021.
24. Țurcan-Donțu A., Cheianu-Andrei D. *Studiu național de analiză a cazurilor de femucid*. CDF, Chișinău, 2021.

moldova.unwomen.org

info.md@unwomen.org

[@unwomenmoldova](https://twitter.com/unwomenmoldova)

[unwomenmoldova](https://www.facebook.com/unwomenmoldova)

UN Women Moldova

bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 202, etaj 3
Chișinău, Republica Moldova